MIS TEEB ERIOPERATSIOONID ERILISEKS?

KAITSE KODU!

KAITSELIIDU AJAKIRI 6/2018

Põnev ja praktiline – uuenenud baasväljaõpe

MARINA KALJURANDI AASTA NAISKODUKAITSES

Leia Kaitse Kodu! internetist

https://issuu.com/kaitse_kodu

www.facebook.com/kaitsekodu/

kaitsekodu

www.youtube.com/kaitseliiteesti

KAITSE KODU!

kaitsekodu

KAITSELIIDU AJAKIRI 6 | 2018

Kaitseliidu ajakiri Kaitse Kodu!
Asutatud 11. septembril 1925

Väljaandja Kaitseliit
Ilmub kaheksa korda aastas

Peatoimetaja: Karri Kaas

Tegevtoimetaja: Asso Puidet

Foto- ja videotoimetaja: Kristjan Prii

Keeletoimetaja: Anu Jõesaar

Makett: Allan Kukk/Directormeedia

Küljendus: Matis Karu

Reklaam ja levi: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Toimetus: Tallinna mnt 49a, 80036 Pärnu
Telefon 717 9106

Toimetuse e-mail: kaitsekodu@kaitseliit.ee

Kaitse Kodu! internetis
http://www.kaitseliit.ee/et/kaitsekodu
www.facebook.com/kaitsekodu
www.instagram.com/kaitsekodu/

Kaitse Kodu! postkastis
Tellimuse saab vormistada Eesti Posti kataloogi alusel postkontoris või Eesti Posti kodulehel (www.omniva.ee)
Eesti Posti kaudu maksab Kaitse Kodu! aastatellimus 2.85 eurot; tellimisindeks 78226

Trükitud ASi Printall trükikojas

Toimetusel on õigus kaastöid redigeerida ja lühendada.
Toimetus käsikirju ei retsenseeri ega tagasta.

Kaastööde saatmise tähtajad:
4. september, 16. oktoober, 4. detsember

Kaitseliit

Naiskodukaitse

Noored Kotkad

Kodutütred

Kaitseliit
Kaitseliit on kaitseministeeriumi valitsemisalas tegutsev vabatahtlik, sõjaväeliselt korraldatud, relvi valdav ja sõjaväeliste harjutustega tegelev riigikaitseorganisatsioon, mis täidab temale Kaitseliidu seadusega ja selle alusel pandud ülesandeid.
Kaitseliit on 1918. aasta 11. novembril riigikaitseorganisatsioonina loodud Kaitseliidu õigusjärglane.
Kaitseliidu ülesanne on, toetudes vabale tahtele ja omaalgatusele, suurendada rahva valmisolekut kaitsta Eesti iseseisvust ja põhiseaduslikku korda.
Kaitseliitu kuulub üle 15 000 liikme. Koos Kaitseliidu struktuuriüksuste Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütardega on Kaitseliidu peres tegev üle 25 000 vabatahtliku.

Kaitse Kodu!
Kaitseliidu ajakirja esimene number ilmus 1925. aasta 14. oktoobril 40-leheküljelisena trükiarvuga 18 000 eksemplari. Seega kuulub Kaitse Kodu! vanimate seni ilmuvate Eesti ajakirjade hulka. Osava reklaami ning väljaande sisu väärtuslikumaks ja välimuse kaunimaks muutmisega kasvas Kaitse Kodu! menu lugejaskonnas ning 1928. aasta lõpus oli see juba Eesti üheks loetavaimaks ajakirjaks. Aastatel 1929–1932 ilmus Kaitse Kodu! senise kahe korra asemel kuus igal nädalal. Ajakirja viimane sõjaeelne number ilmus 20. juunil 1940.
Kaitse Kodu! uus algus oli 1993. aastal, mil ajakiri hakkas taas Kaitseliidu hõlma all ilmuma. Ajakirja anti välja neli numbrit, kuni see 1995. aastal peatoimetajana tööle asunud Ivar Jõesaare juhtimisel taas perioodiliselt ilmuma hakkas. Praegu ilmub Kaitse Kodu! kaheksa korda aastas tiraažiga 7000 eksemplari.

Võimalusi ühest rohkem on veel

On üsna levinud arvamus, et naised teevad süüa. Ja koovad kindaid. Tegelikult muidugi ei ole see sugugi nii. Vähemalt mitte ainult nii. Süüa küll tehakse ja kindaidki kootakse, kuid see on vaid väike osa naiste tegevusest. Nii tavaelus kui Naiskodukaitses.

Samale järeldusele jõuab ka tuntud poliitik Marina Kaljurand, kes on kuulunud Naiskodukaitsesse nüüdseks juba natuke üle aasta ja tunnistab, et kuigi oli üldjoontes Naiskodukaitsega tuttav juba varem, saab ta alles nüüd aru, kui suur jõud on vabatahtlikkus ja kui hea on olla osa nendest vabatahtlikest.

Ka aasta naiskodukaitsja Mare Kirr ütleb, et teda võlub organisatsiooni juures entusiasm, suur teotahe ja ettevõtlikkus. Naiskodukaitsjates on see innukus, mis lausa säriseb ideedest ja kindlameelsusest luua midagi püsivat oma kodu ja kodumaa kaitseks.

Ja seda püsivat, mille loomisel on olnud Naiskodukaitsel täita oma osa, on päris palju. Evakuatsiooniõppuste korraldamine, meditsiiniväljaõppe läbiviimine, kuulumine eri ametikohtadel sõjaaja üksustesse ja veel nii mõndagi. Ei ole sugugi ainult söök ja kudumid, on veel palju-palju muud. Juba praegu ning kindlasti ka edaspidi.

Karri Kaas,
peatoimetaja

Sisukord

8 **INIMENE**
Mare Kirr ei saa ilma mereta

12 **VÄLJAÕPE**
Kaitseliit astus sammukese merele lähemale

14 **VÄLJAÕPE**
Naiskodukaitse baasväljaõpe paindlikumaks, praktilisemaks ja põnevamaks

17 **VÄLJAÕPE**
Labidaga kaitseliitlane elab kauem kui labidata

22 **HARITUD SÕDUR**
Erioperatsioonid – mis teeb need eriliseks? 2

25 **HARITUD SÕDUR**
Sõda – millal see algas? 2
Radikaalid: hübriidsõja etturid

28 **ÕIGUS**
Kas Eesti riigis on kõige targemad juristid?

32 **ÕIGUS**
Vastupanuõigus: usalduse küsimus

35 **MAAILMAPILK**
Kataloonia: lõppematu *revolució*

38 **HEAD ISU!**
Söönuks kuivtoidupakist 2
Praetud leib ja kohupiimamaius

40 **TEST**
Kui voodi jäi koju: rippkiik, telkmantel või *pop-up*-telk

42 **TEE ISE!**
Praktilised sammud loova mobiilifotograafia suunas

44 **SÕJASPORT**
SRA – rohkem kui täpi toksimine

46 **MEDITSIIN**
Rästik – siuglev surm? Kuidas rünnak üle elada

48 **SÕJARAUD**
Kodumaise soomukitootmise kõrgaeg ehk Soomusauto Arsenal-Crossley

52 **KURIOOSUM**
Küberneetiline koer ja teised neljajalgsed sõjamasinad

54 **AJALUGU**
Haigus, millest lahti ei saa

56 **AJALUGU**
Kille talu Mulgimaal kui elutahte tunnistus

60 **NAISKODUKAITSE**
Marina jõuab. Kõike!

64 **NAISKODUKAITSE**
Kuidas karastub kokk – välikokk

66 **NOORED**
SPEKTER – suvi, sõbrad ja seiklus!

68 **NOORED**
Sportmängude aasta, esimene katsetus

70 **MILTAARTURISM**
Pommiauk – kõigi sõdade summa

72 **FILMIARVUSTUS**
Mitte täiesti tundmatu sõdur

74 **RAAMATUARVUSTUS**
Vabadussõja lugusid Jõgevamaalt

KAANEFOTO:
MARET KOMMER

„Selliseid tiitleid ei võideta kunagi üksinda. Nende taga on paljude toredate kaaslaste tugi, vaimujõud, mis on liitnud ja edasi viinud. On ju olnud rohkem ja vähem toimekaid aegu, kuid minu sees on alati olnud teadmine, et käidud tee on õige."

Vajadus kaevuda ja kindlustusi rajada ei tulene teooriast või kellegi jonnist, vaid ennekõike vastase tegevusest.

Kui oled paar korda tiirus käinud ja sulle tundub, et lasketäpsus on piisavalt hea (näiteks saad juba viie meetri pealt vabalt garaažiuksele pihta), siis võiks mõelda natuke keerulisematele proovikividele.

„Muidugi on meil ka koogid ja kindad, aga need on vaid tibatilluke osa Naiskodukaitsest."

AUTORID

NELE PERNITS
Kaitseliidu kooli haridus-tehnoloog
Nele töö haridustehnoloogina Kaitseliidu koolis ei takista teda olemast ka pühendunud vabatahtlik ning tubli ja süvitsi minev ajakirja kaasautor.

ILMAR RAAG
Toompea malevkonna pealik
Legendaarne filmimees, mõtleja, õpetlane ja strateeg. Teab, mida räägib ja millest kirjutab. Teda tasub lugeda. Ja temaga kaasa mõelda.

VELLI EHASALU
vabatahtlik autor
Väärikas, aktiivne ja mitmekülgne naiskodukaitsja. On seal, kuhu ei saa minna keegi teine, ja isegi seal, kuhu ei saa hästi minna ka tema ise.

JANA OTS
vabatahtlik autor
Psühhoterapeudina töötava Jana artikleid on lugejad korduvalt valinud Kaitse Kodu! parimateks, asja eest.

MARTIN MÄGI
vabatahtlik autor
Martin on Tallinna maleva Põhja kompanii laskur-sanitar ja Kaitse Kodu! vabatahtlik reporter, kes usub, et lugu tuleb kirjutada nii nagu jutustaksid seda lõkke ääres oma võitluskaaslastele.

GUNNAR VASEMÄGI
vabatahtlik autor
Gunnari üheks suureks hobiks ja kireks on joonistamine ning teiseks filmikunst. Ajakirjas Kaitse Kodu! on ta need kaks lugejate rõõmuks ühendanud.

MARGE TASUR
vabatahtlik autor
Jõgeva linnavalitsuses kommunikatsiooni eest vastutav Marge Tasur kuulub Jõgeva ringkonna avalike suhete gruppi ja kirjutab lugusid maakonnalehte Vooremaa.

ASSO PUIDET
Kaitse Kodu!
tegevtoimetaja

Sündmused

Rapla naised seilasid merel
Arabella, kajakate kisa, soolane merevesi, Daniel Tina ja majakavahi naise presskannukohv – Naiskodukaitse Rapla ringkonna kultuurigrupp tegi dessandi Osmussaarele, Eesti suuruselt neljateistkümnendale saarele, kuhu legendide kohaselt on maetud viikingite peajumal Odin. Kohe kohaliku kiriku taha järve.

NKK RAPLA RINGKOND

RAPLA MALEV

Redlichi mälestades
Koos Põrgupõhja retke stardiga avati Raplamaal, Märjamaa vallas mälestuskivi legendaarsele Eesti metsavennale Endel Redlichile, kes oli Eesti vabadusvõitleja ja metsavendade organisatsiooni Relvastatud Võitluse Liit looja ja juht. Redlich tapeti 28. juunil 1949 Topi talu lähedal Urevere külas Nõukogude julgeolekujõududega peetud tulevahetuses.

VERONIKA ISBERG

Veereti sajaga
Oma 100. aastapäeva tähistamiseks korraldas Kaitseliit koos Kaitseliidu Allohvitseride Kogu ja spordiselts Kaleviga üle-eestilise rattamatka, kuhu oodati kõiki Kaitseliidu, Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütarde liikmeid koos pereliikmetega. Kõik tulid.

Pärnumaa maleva näitering
Kaitseliidu Pärnumaa malev osaleb Pärnu Vallikääru aasal toimuvas vabaõhuetenduses „Saja-aastane öö“ Malevlaste osaks on pidada näidislahing ühes etenduse stseenis. Ehk siis teha mürtsu ja pauku.

KARRI KAAS

Suur noortelaager
Juuli alguses tõi üle-eestiline kodutütarde ja noorkotkaste laager Kunda Lammasmäele kokku ligikaudu tuhat noort. „Hea ja uhke tunne on näha rõõmsameelseid noori, kes nutiseadme ekraani taga istumise asemel valisid nädalaks looduse," märkis laagrit väisanud riigipea Kersti Kaljulaid.

AKSEL PUUSEPP

VÄINO AUL

Naised väntasid Ida-Virumaal
Juuli teises pooles oli naiskodukaitsjatel järjekordne organisatsiooni asutaja Mari Raamoti nimeline jalgrattaretk, seekord Ida-Virumaal. Retke eesmärgiks on end sportlikult proovile panna, tutvuda kohaliku kogukonna kultuuri ja vaatamisväärsustega ja koos meeldivalt aega veeta. Osales 18 naist seitsmest ringkonnast.

Pärnu kotkad on parimad!
Järvamaal aset leidnud võistlusmatka Mini-Erna 2018 võitsid Pärnumaa maleva noorkotkad, teiseks tulid Valgamaa maleva ja kolmandaks Tartu maleva noorkotkad. Võistlusmatka kogupikkus oli ligi 50 km. Võistkondadel tuli liikuda jalgsi maastikul ja täita ülesandeid.

NOORED KOTKAD

6 | 2018

SAKALA MALEV

Meistrid selgunud
Välustes peetud Kaitseliidu meistrivõistlused sõjalises kolmevõistluses ehk laskmises, granaadiviskes ja jooksus võitis võistkondlikus arvestuses Tartu malev Valgamaa ja Sakala maleva ees.

Tähtsündmusele on järgnenud meeldivaid kohtumisi naisklubides, koolides ja teiste vabatahtlikega.

Mare Kirr ei saa ilma mereta

Mare Kirr, aasta naiskodukaitsja 2017, on üdini saarlane, kellel ilusas lapsepõlves olid tähtsal kohal töötegemise õpetus, raamatud, haridus ja üksteise hoidmine. Tema isapoolsed juured on Kõinastu saarelt, emapoolsed Pihtlast. Seega saarlane mis saarlane. Veel aitab tema olemust avada see, et tema isapoolsed vanavanemad olid õpetajad, vanaisa hariduselt ka velsker.

Tekst: EVE TUISK,
Naiskodukaitse Saaremaa ringkond

KADRI PAOMEES

See oli innukus, mis lausa särises ideedest ja kindlameelsusest luua midagi püsivat oma kodu ning kodumaa kaitseks.

Sellele vaatamata ei olnud Mare kõige esimesed elukutse-unistused seotud õpetamise ega arstimisega. Tema tahtis saada hoopis kalapoe müüjaks. Põhjus oli lihtne – talle meeldis väga värske kala lõhn. Lapsepõlves käis ta vanavanemate juures Orissaares paadiga merel kala püüdmas ja sealt on pärit ka mälestus kalakastide nuusutamisest. „Minu meelest oli see maailma parim lõhn!" Aga sinna see müüjaamet ka jäi. Koolivaheajal sattus Mare haiglasse sanitariks, sest suve jooksul tuli teha töötunde. Umbes 8. klassis tuligi arusaamine, et tema töökohaks saab hoopis haigla. Nii ka läks. Praegu on Mare oma erialavalikuga rahul ja läheb iga päev rõõmuga tööle. Ta kinnitab, et talle meeldib töötada inimestega ja meeldib suhelda.

Naiskodukaitsjaks juhuslikult ... või siiski mitte?

Marest sai naiskodukaitsja täiesti juhuslikult siis, kui Kaitseliidu Saaremaa maleva taasasutamise algusaastatel (1994) otsiti meedikut, kes õpetaks malevlastele võistluste eel esmaabi. Kuna Marele meeldis väljaspool haiglat õpetada, läks ta seda tegema. Tõsi, üsna arglikult, sest oli ise äsja lõpetanud esmaabiõpetaja kursused ja arvas, et kaitseliitlaste esmaabi käib kuidagi teistmoodi, et see on rohkem nagu sõjameditsiin. Kõik sujus aga hästi ja esimestel aastatel võitsid Saaremaa malevlased esmaabipunktis kõik võistlused. Nii tekkis Marel Kaitseliidu majas juba kodune tunne, ehkki naistega tal alguses kokkupuuteid eriti ei olnud.

Siis aga kutsuti Maret metsa meditsiini tagama: Karujärvele laskmiste juurde ja ka tolleaegsesse põhilisse tegevuskohta Tehumardi õppekompleksi. Sealt see kõik algas.

Nagu ikka, on aeg liikunud ruttu ja organisatsioon on selle ajaga väga palju muutunud. Rohkem kui kakskümmend aastat tagasi võlus Maret naiskodukaitsjate entusiasm, teotahe ja ettevõtlikkus. Ta võtab selle kokku nii: „See oli innukus, mis lausa särises ideedest ja kindlameelsusest luua midagi püsivat oma kodu ning kodumaa kaitseks. Tänaseks on näha, et see, mida me tollal ei osanud veel õieti sõnastadagi, on endastmõistetav tegelikkus."

Naiskodukaitsesse kuulutud aja jooksul on Marel ette tulnud mitmeid vahvaid seiku. Kõige raskem ala on temale orienteerumine. Ta ütleb, et suudab esimese puu taha ära eksida, ja meenutab seejärel, kuidas ta koos teise Saaremaa naiskodukaitsjaga Võrumaal peetud Kaitseliidu päevadel ära eksis. „Kontrollpunktides pidid olema lõkked. Nii me läksime lõkke poole, aga see oli kohaliku pererahva suguvõsa kokkutulek, kus ka meid, eksinuid, rõõmsasti vastu võeti. Kui veel kuuldi, et oleme saarlased, ilmselt reetsid meid kõnepruuk ja hääldus, siis imestati kõvasti ja tunti südamest kaasa. Lugu lõppes nii, et peremees transportis meid finišile „veidi lähemale".

Suure ja tõsise õppimiskatsumusena meenuvad Marele Taani Kodukaitse Akadeemia korraldatud õppenädalad Roosta puhkekülas. Mare mäletab siiani, et ei osanud inglise keeles seletada laste palaviku alandamist viinasokkidega. Nii ta joonistaski tahvlile viinapudeli, võttis jalast soki ja kleepis plaastriga tahvlile. Seejärel liitis need plussmärgiga ja võrdusmärgi taha joonistas kraadiklaasi, kus palavikku enam ei olnud.

Kui uurin Marelt edasiste plaanide kohta Naiskodukaitses, väljendab ta kurbust, et vanus seab juba oma piirid, ja lisab, et nooremate tegijate pealetulek on loomulik. Nii ta mõtlebki, et ei ole ehk mõistlik oma liistude juurest ära minna („Eks meditsiin ikka minu alaks jääb") ja leiab, et tal on paras ports kogemusi, mida rakendada selleks, et Saaremaa vallas elu turvalisemaks muuta.

Mare puhul ei üllata seegi, et mõned tema tulevikuunistused on seotud Naiskodukaitsega – et Naiskodukaitse Saaremaa ringkond oleks võrdväärne partner kõigile teistele kohalikele vabatahtlikele organisatsioonidele.

Paelub inimese toimimine ja mittetoimimine

Ehkki Mare on väga aktiivne naiskodukaitsja ja töötab mitmel rindel, avaldan lootust, et tal jääb aega ka hobideks ja puhkuseks. Õnneks saan sellele kinnitust, sest Mare on suur loomasõber ja viimased 11 aastat on tema kaaslaseks Saksa linnukoer Donna Viktoria, kes, muide juba ammu arvab, et kuulub Marega ühte

Mare unistab, et kõik oleksid terved, et inimesed suudaksid rohkem väärtustada teisi enda kõrval, oleksid tähelepanelikud, hoolivad ja mõistvad

KADRI PAOMEES

pesakonda. Marele ongi parimaks lõõgastuseks veeta koeraga vähemalt 4–5 tundi mere ääres või metsas.

Talle meeldib veel lugeda, ka teaduskirjandust: „Viimastel aastatel olen avastanud, et huvitab just kirjandus keha, tema funktsioonide seostest meie mõtte- ja tunnetusmaailmaga. Olen kogu oma tööelu ja suure osa ka vabast ajast olnud meedik ja siiani paelub mind inimene ise oma toimimise või mittetoimimisega. See, kui suur jõud on meie mõtetel tervise ja haiguse üle, peaksime aeg-ajalt endale kõik meelde tuletama. Ja füüsiline liigutamine on alati tervislik."

Vahel koob Mare ka sokke ja armastab süüa teha, kuid leiab, et suuremad kokkamised on temal õnneks kokatud. Veel meenub Marele, et maakodus saunast tulla ja kuulata looduse hääli ilma linnahelideta on samuti puhkus. „Ja meri, kindlasti ei saa läbi mereta. Vähemalt paari päeva tagant peab mere ääres ikkagi käima." Ja nõnda ta puhkabki. Õnneks.

Elu suursündmused, inimesed ja Saaremaa

Ma ei imesta, et Mare on õnnelik inimene. Rõõm on aga seda suurem, et ta seda ise ka tunnistab: „Olen väga õnnelik inimene, et mul on olnud võimalus olla osake suurtest tegemistest, mis on väga palju andnud, on väga palju õpetanud – eelkõige kannatlikkust, teistega arvestamist. Praegu tundub, et kõik on tulnud kuidagi lihtsalt ja loomulikult ise minu juurde."

Uurin Marelt natuke sügavamalt, mis teda elus motiveerib, sest arvan, et ainuüksi puhkusest ei piisa, et olla õnnelik ja rahulolev ning jõuda nii palju. Suurimaks motivaatoriks peab Mare tunnet olla vajalik, suuta kellelegi midagi anda. „Siiras tänu, eriti kui see tuleb väga ootamatult, panebki uuesti tegutsema." Veel lisab Mare, et inimesed tema ümber on talle väga tähtsad. Ehkki ta on endale lähedale lasknud vaid vähesed, leiab ta, et seda rohkem on neilt saanud. Lisaks on tal väärtuslik oskus pöörata negatiivsed kogemused hilisemas elus positiivseks ning oskus nii anda kui ka andestada. Mare arvates on eriarvamused alati teretulnud, sest vaidlustes peitubki tavaliselt hilisem tõde. Kuid lisab oma kindla veendumuse, et vähemalt täiskasvanud inimesed peaksid suutma suhelda teineteist austavalt ja avatud meeltega ning et kellelegi ei tohi teha haiget – ka kõige väiksemates asjades mitte.

Olen väga õnnelik inimene, et mul on olnud võimalus olla osake suurtest tegemistest, mis on väga palju andnud, on väga palju õpetanud.

Küsimusele, kas ka kodusaar märgib siin oma rolli, saan jaatava vastuse. „Saaremaa on kodu, siin on kõik. Tegelikult ei ole mul kunagi tahtmist olnud siit ära minna. Saatus on hoidnud ja pole olnud ka vajadust lahkuda!" Mare käib hea meelega kusagil koolis, kursustel või reisimas, aga päriselt ära ei läheks. Teda on küll kaks korda Soome tööle kutsutud, kuid meie suureks rõõmuks pole ta seda isegi kaalunud. Mare võtab kokku: „Võib tunduda, et liigun palju, ja ilmselt toimetaksin ka mitmel pool mujal, kuid tegelikult olen väga kodune inimene. Mul peab olema oma kindel kants, kus akusid laadida, ja selleks on alati kodu. See annab hea enesetunde, rahu ja tasakaalu."

Panen Mare veel kord pisut keerulisse olukorda ja palun tal mõelda, millised on tema elu suursündmused. Pärast väikest pausi tuleb kindel vastus: „Kõige tähtsamad sündmused minu elus on kindlasti poja Arlini ja pojatütre Loviise sünd.

See, et poja perel läheb hästi ja noored on tublid, on suur õnn.”

Aasta naiskodukaitsja tiitel pani endasse vaatama

Tegemiste poole pealt peab Mare kõige suuremaks üllatuseks aasta naiskodukaitsjaks valimist, mida ta poleks osanud loota isegi kõige suuremates unistuses. Talle meenub, et tiitli väljakuulutamisel Pärnus ei pannud ta isegi tähele, kui tema nimi välja hõigati. See ei tundunud lihtsalt loogiline. Esimesel ehmatusele järgnes suur ärevus. Rõõm oli küll suur, kuid siiani küsib ta endalt: „Miks mina?” Tiitli väljakuulutamisele järgnenud tähelepanu oli Mare meelest ühest küljest väga meeldiv, kuid teisalt sai selgeks, et ta polnud selleks üldse valmis.

„See on asi, mida peaks lausa õppima – kuidas tähelepanuga toime tulla ja osata head vastu võtta. Pidasin ennast üsna heaks suhtlejaks, ei ole kartnud esineda, aga siis tundsin küll, et põlv värises ja kohati oli kõike nagu liiga palju.” Lõpetuseks ütleb Mare, et on saanud üllatuste osaliseks varemgi, sest 2014. aastal oli ta ühel ja samal aastal nii Saare maakonna aasta koolitaja kui aasta terviseedendaja (neidki peab ta oma elutee tähtsündmusteks), kuid aasta naiskodukaitsja tiitel on ja jääb tema sõnul kõige suuremaks.

Mul on hea meel, et Mare ise tähtsa tiitli mainimiseni jõuab, ning seetõttu uuringi, mida see tema jaoks sügavamalt tähendab. Mare võtab selle kokku nii: „Aasta naiskodukaitsja tiitli saamine pani väga tõsiselt enda sisse vaatama. Tahan veel kord kõiki tänada selle suure tunnustuse eest ja ütlen taas, et selliseid tiitleid ei võideta kunagi üksinda. Selle taga on väga paljude toredate kaaslaste tugi, see vaimujõud, mis on liitnud ja edasi viinud. On olnud ju rohkem ja vähem toimekaid aegu, kuid minu sees on alati olnud teadmine, et see tee, mis on käidud, on õige. Praegu olen hädas ajapuudusega, sest enda õnnetuseks ei oska ma hästi öelda ei. Nüüd on nagu kohustus veelgi rohkem toimetada, kuid kahjuks kõike ei jõua. Väga meeldivad on olnud kohtumised pärast tähtsündmust naisklubides, koolides ja teiste vabatahtlikega. Rõõm on olnud vastastikune.”

Päris vestluse lõpetuseks suunan Mare mõtisklema, kas ta midagi oma elus ka kardab ning millised on tema unistused. Üllatuslikult vastab ta, et ühtki suurt hirmu tal ei ole. Ta pelgab kõrgust avatud platvormidel ja äkilisi õnnetusi. Seetõttu soovibki ta, et inimesed suudaksid olla tähelepanelikud, hoolivad ja mõistvad ümbruse suhtes. Ja loogiliselt kasvab siit välja ka tema üks unistus – et kõik oleksid terved ja et inimesed suudaksid rohkem väärtustada teisi enda kõrval.

Pärast mõningast pausi lisab Mare lõpetuseks: „Vanaema tahaksin palju rohkem olla, kuid kahjuks poja pere ei ela kodusaarel. Ise olen endale lubanud, et vähendan lähiajal töötegemist ja siis on ehk rohkem ka võimalusi lapselapsega olla.”

KADRI PAOMEES

Marel on olnud rohkem ja vähem toimekaid aegu, kuid ta on veendunud, et on käinud õigel teel

Kaitseliit astus sammukese merele lähemale

Mereväe ja Kaitseliidu Tallinna maleva koostööna viidi läbi järjekordne merekaitseliitlase baaskursus, millel osalejad said juurde nii teoreetilisi kui praktilisi teadmisi, meresõjanduse strateegiatest ohutu meresõiduni.

Tekst: KERSTIN MARTMAA, Põhja maakaitseringkonna teavitus- ja tsiviil-militaarkoostöö spetsialist

Kursuse läbiviimiseks kasutati mereväe õppeklasse, lektoreid, lekketõrje simulaatorit ja laevu. Osa praktilisi tunde, nagu tuletõrje ja merepääste, olid Revali merekoolis Koplis, kus koolitatakse ja sertifitseeritakse elukutselisi meremehi. Kursus lõppes hindelise eksami ja praktilise õppusega (laeva hülgamine ja öö veetmine päästeparvedes).

Kursuse tuumiku moodustasid Tallinna maleva allüksuse Meredivisjoni liikmed, kes osalevad Kaitseliidus kõige sagedamini mereliste riigikaitseliste ülesannete täitmisel. Kursus oli avatud ka teistele Tallinna maleva liikmetele, kelle riigikaitseülesanne on mingil määral merega seotud või kel oli merega muu seos. Esimene merekaitseliitlase baaskursus korraldati 2012. aastal ja neid on plaanis teha ka edaspidi.

„Kursus oli kaasatavate väljaõppevahendite poolest kõrgetasemeline ja päris kriisiolukordadele maksimaalselt sarnane, ent samas osalejatele ohutu," hindas kursuse läbiviimist kõrgelt mereväe ülem mereväekapten Jüri Saska.

Kursust kiitis ka juba 16aastase merekaitseliitlase staažiga kursuslane leitnant Kuno Peek, kelle sõnade kohaselt oli see viimase peal oma mitmekesisuse poolest – nii klassitundides kui praktilistel harjutustel tekkisid vahvad diskussioonid erineva taustaga osalejate vahel, näiteks kõlasid mõttevahetustes kaubalaevadel ja riigilaevastikus töötajate, purjetajate, kalameeste ning merekaugete tegelaste arvamused.

„Igaüks õppis midagi juurde, sealhulgas seda, kuidas olla ise merel oma tegevusega teistele paremini arusaadav ja kuidas mõista erinevate huvigruppide tegevusi," ütles Peek.

KERSTIN MARTMAA

LISATEAVE

Rohkem infot Meredivisjoni ja merekaitseliitlase baaskursuse kohta:
leitnant Kuno Peek
Kaitseliidu Meredivisjon
5543210
facebook.com/meredivisjon

Kas inimese vaim murdub?

HELENA VELBA, kursuslane

Esiteks suured tänud seltskonnale ja instruktoritele, eriti oma parvele – oli väga põnev ja nõudlik nädalalõpp. Ilm oli ka mõnusalt päikseline ja väga tuuline, päeval. Öösel oli lihtsalt tuuline ja loksutas.

Kui rääkida sellest, mis laeva peal toimus (laeva lekketõrje, kannatanu otsimine, tulekolde kindlakstegemine jne), siis sain palju targemaks ja võisin kõik praktiliselt läbi teha. Ükski minu küsimus ei jäänud vastuseta. Revalis käis kõik nii kähku, et kõik polnud lihtsalt meeles (näiteks see, mis puudutab tulekolde kustutamist). Aitäh meelde tuletamast ja kui omadega „kinni jooksin", küll siis käratati, mida teha.

Mis puudutab lõpuõppust, siis märjas parves loksumine koos üheksa inimesega kella kuueni hommikul – see oli puhas proovilepanek, kas inimese vaim murdub. Ma tundsin ennast nagu märg pesulapp ja niiskus kontides oli rõve. Ebamugavuse tipp, kuid me olime leidlikud ja lahendustele orienteeritud – panime vestid tagumiku alla, et ei peaks vees istuma, ja kohe oli soojem. Kui hakkas jälle külmem, koondusime nii lähestikku, kui saime, ja jällegi oli meil soojem (mitte küll nii soe, nagu ahju ees karvavaibal mõnuledes, kuid ka teise inimese keha annab soojust juurde).

Kogu parves oldud aja kasutasime oma väljaõpet selleks, et vastu pidada. Meie seas oli väga toredaid mehi, kelle heas mõttes mõla ei lõppenudki kuni kella kuueni hommikul ja kogu aeg sai nalja. Isegi kõhulihased olid vahepeal naerust valusad. Korraks tekkis tõsisem meeleolu, aga see lahendati ruttu ... mõlaga.

Eriti lahe oli meie tutvustusring – igaüks rääkis oma tööst ja elust, mis teda Kaitseliitu tõi, ja sellest, kes kurat ajas meid nii kaugele, et ronisime lõpuks sinna parve lõdisema. See võttis juba suure osa ajast ära. Pidevalt toimus ka n.-ö kontroll, kellel kuidas tervisega on, milline on enesetunne, ega halb ei ole, kui külm on jne. Sellest hoolimata oli raske unega võidelda. Vahepeal sai natuke nokkida, aga ärevus ei lubanud väga mugavalt olla. Ma ei saanud vahepeal aru, kas olen nõrkemiseni väsinud või nii alajahtunud, et hakkan teadvust kaotama – seetõttu ei julgenudki magama jääda.

Selles harjutuses ei olnud peaaegu üldse tegemist inimese füüsisega, vaid sellega, kuidas sa vastu pead ja mis signaali sa oma kehale annad. Puhtalt psühholoogiline jõupingutus, mis on tihti väsitavamgi kui maratoni läbimine. Tunnistan, et kella ühe ja kolme vahel olin katkestamise äärel. Kisasin päris mitu korda: „Kurat, viige mind koju!" Mul oli väga külm ja raske, aga rääkisime läbi, leidsime lahenduse, tõmbasime veel kokkupoole ja ma otsustasin jätkata. Üksteise toetus, ergutamine jätkamiseks ja kaaslase märkamine olid niivõrd tähtsad – kui keegi jäi väga vait, müksati kohe küsivalt, kas kõik on korras.

Tänan väga Raini, kes andis mulle enne lõpuharjutust selle svammi alla veel ühed soojad „karupüksid". Need püksid hoidsid alakeha sooja ja ilmselt päästsid mu veel suuremast külmast. Kihiline riietus aitas väga, väga palju.

Mis juhtus kell kuus hommikul? Ma tõesti arvasin, et meid tõmmatakse parvega kaldale. Väga valus oli see moment, kui öeldi: „Hüpake vette ja ujuge ahelikus kaldale." Seda lauset kuuldes tundsin, et mu keha läheb valust pooleks. Surusin aga selle mõtte ja külmatunde alla ja hüppasin juba teisena vette, et ujuda kaldale ja saada veri käima.

Minu kahjuks mängis aga see, et külm vesi kahjustas korralikult käsi (just näppe), seetõttu tõmmati mind veest välja ja ma olen selle eest tänulik. Natuke üle poole maast sai küll ujutud aga mingist hetkest alates ei ole tugev vaim kasulik – kui mind poleks välja tõmmatud, oleksin ilmselt teadvuse kaotanud. Kahte sõrme ei tunne ma siiani ... Teen harjutusi, et verevarustus taastuks.

Kas ma teeksin seda uuesti? Kui vaja, siis jah. Olen siiski tänulik kogu harjutuse eest ja oma parve rahvale. Usun, et kui midagi oleks juhtunud, oleks appi tuldud. Kedagi surema ei jäeta. Kas ma peaksin 24 tundi vastu? Seda ma juba ei tea – peab proovima, siis oskan vastata.

MERLE RÜÜTEL

VÄLJAÕPE

Naiskodukaitse baasväljaõpe paindlikumaks, praktilisemaks ja põnevamaks

Naiskodukaitse baasväljaõpet, mis annab uuele liitujale esmased teadmised, oskused ja kogemused organisatsioonis tegutsemiseks ja on kõigil kohustuslik kahe aasta jooksul läbida, ootavad ees suuremad muutused.

Tekst: NELE PERNITS,
Kaitseliidu kooli haridustehnoloog

Algusaastatel pärast organisatsiooni taasloomist tehti igas ringkonnas baasväljaõpet vastavalt kohapealsetele oludele ja võimekusele. Kellel oli omast käest võtta suurepärane sideinstruktor, sai rohkem sideõpet, kellel toitlustusinstruktor, see õppis paremini süüa tegema, ja osa naisi oli pidevalt metsas sõdurioskusi omandamas.

Aastal 2008, mis samuti tundub praeguseks juba kauge minevik, töötati välja ühtne baasväljaõppekava ja võeti kasutusele toetavad meetmed, et iga ringkond suudaks baasväljaõpet läbi viia vastavalt nõuetele. Hakati koolitama erialainstruktoreid, kes just kohapeal, ringkonnas oma erialal baasväljaõppe mooduli läbi viiks.

Baasväljaõppe hakkas koosnema ja koosneb tänapäevani neljast moodulist:

Organisatsiooniõpetuse moodul annab ülevaate kõigest, mida uuel liikmel on vaja teada organisatsioonist, millega ta äsja liitus. Peamisteks teemadeks on riigikaitse, Kaitseliit, Naiskodukaitse struktuur, erialad, tegevused, ajalugu, vormikandmine ja riviõpe. Väljaõppe lõpuks peaks tekkima pilt oma võimalustest ja meelistegevustest Naiskodukaitses tegutsemisel ning riigikaitsesse panustamisel.

Esmaabimoodul on mõeldud selleks, et iga naiskodukaitsja oskaks anda esmaabi hättasattunud kaaslasele. Ja mis peamine, et ta julgeks seda teha. Mida rohkem esmaabi õppida, seda kindlam saab olla endas ja oma oskustes ning see julgustab abivajajale ligi astuma. Peamisteks teemadeks on kannatanu ülevaatus ja abi kutsumine, verejooksude sulgemine, elustamine ja erakorralised haigusseisundid. Moodulit läbides mängitakse läbi ka mitmeid olukordi, kus tuleb kellelegi abi anda.

Toitlustusmoodul annab oskuse olla vähemalt abikokaks välikatlaga toitlustamisel. Õpitakse hügieeni, ohutust ja väliköögi toimimist nii tehnilises kui meeskondlikus mõttes. Moodul on vägagi praktiline ja sisaldab endas muuhulgas kolme järjestikuse toidukorra valmistamist välikatlas. Nii et värske liige peab korraliku tunde kätte saama, mida tähendab töö väliköögis.

Sõdurioskuste moodul on sõltuvalt inimesest kas kõige kardetum või kõige oodatum. Seal saab relva, sidet ja topograafiat õppides aimu sõdurielust ja võimalikust tulevikust Kaitseliidu üksustes.

Üks moodul tähendab ühte nädalavahetust ja moodulid on tavaliselt aasta peale laiali jagatud. See võimaldab tagada, et ükskõik mis hetkel liige Naiskodukaitsega liitub, on tal alati vähemalt paari kuu pärast võimalus mõnes baasväljaõppemoodulis osaleda.

Aeg küps

Aastal 2013 hinnati Naiskodukaitse baasväljaõppekava ümber, kuid eelkõige oli tegu rohkete väikeste sisuliste muudatustega, suures plaanis ei muutunud miski. Nüüd on aga aeg küps suuremateks põhimõttelisteks muudatusteks ja juba käesoleva aasta algusest on vaikselt veerema pandud Naiskodukaitse baasväljaõppekava ümberhindamine.

Esimese etapina läks kehtiv õppekava laiale ringile, kõik Naiskodukaitse liikmed said avaldada põhjendatud arvamust, mida ja millises moodulis võiks muuta. Ettepanekuid tuli küllaga nii otse liikmetelt kui ka ringkondadelt. Kõige rohkem mõtteid tuli sõdurioskuste mooduli kohta ning see jääb päris kindlas-

ti kõige kirgikütvamaks teemaks edaspidigi.

Teise etapina on tööle rakendunud ekspertidest koosnevad töögrupid iga mooduli kohta eraldi. Töögrupid kaaluvad mooduli kohta tehtud ettepanekuid ja omi mõtteid ning panevad kokku mooduli ümberhinnatud kava. See saadetakse omakorda hindamiseks veel mitmetele ekspertidele, kes töögrupis ei osalenud. Kui moodulite kavad on valmis, siis kolmanda etapina pannakse need kokku ühtseks õppekavaks ja lihvitakse. Valmis õppekava saadetakse kooskõlastamisele ja kinnitamisele.

Võib tunduda, et sellega ongi kõik, aga tegelikult suurem töö siis alles algab. Etteruttavalt öeldes – et osa baasväljaõppest hakkab toimuma digiõppes, on vaja kogu see digiõpe moodulite kaupa valmis teha, süsteemselt läbi mõelda ja toimima panna. Meil tuleb hakata omaks võtma mõtteviisi, et baasväljaõppe olemus on muutunud. Tuleb instruktorid ümber õpetada ja neile muutunud väljaõppe läbiviimisel tuge pakkuda.

Neid „tuleb teha“ asju on nimekirjas tegelikult veel ja kõigele pole veel mõelda jõudnudki. Plaani kohaselt peaks õppekava saama septembris-oktoobris kinnitatud ja seejärel algab moodulite digiõppe osa koostamine. Ilmselt kulgeb see eri moodulite puhul erineva kiirusega, aga juunist 2019 võiks kogu süsteem toimida uue ümberhinnatud õppekava järgi.

Täiesti uus moodul

Baasväljaõppele lisandub ohutushoiu moodul. Seesama ohutushoiu kursus, mille Naiskodukaitse on välja töötanud ja mille läbiviimist viimastel aastatel harjutanud, saab osaks kohustuslikust baasväljaõppest. Ohutushoiu mooduli lisamine Naiskodukaitse baasväljaõppele on loogiline jätk laiapindse riigikaitse arenguga kaasaskäimisele ja elanikkonnakaitse intensiivistumisele riiklikul tasandil. Mooduli lõpetanud suudavad nii tava- kui ka hädaolukorras ennetada isikule ja varale suunatud ohte või reaalse ohu korral käituda nii, et see tooks kaasa võimalikult vähe kahju. Peamised teemad moodulis on kodu ja vara turvalisus, tuleohutus, enesekaitse ning internetiohutus ja turvalisus muudes ohuolukordades.

Nüüd on aga aeg küps suurematekspõhimõttelisteks muudatusteks ja juba käesoleva aasta algusest on vaikselt veerema pandud Naiskodukaitse baasväljaõppekava ümberhindamine.

Digiõpe tagab paindlikkuse

Moodulid saavad endale digiõppeosa. Õpihaldussüsteemi Ilias tuleb baasväljaõppe moodulitele digiõpe, mis on osa moodulist ja mille uus liige peab läbima enne lähiõppele tulemist.

Digiõpe on mitmekesine ja huvitav, see saab koosnema lugemis- ja vaatamisülesannetest ja harjutustest ning iga mooduli digiõpe lõpeb testiga. Testi positiivne läbimine kinnitab, et liige omab vajalikke teadmisi mooduli lähiõppeosal osalemiseks. Digiõpe on liikmele kogu aeg avatud, ta saab õppida endale sobival ajal ja sobivas kohas.

Digiõppega võib alustada kohe liitudes, kui liikmel jätkub tavaliselt indu ja tahet kohe tegutsema hakata. Näiteks juunis liitudes ei pea enam ootama, et esimene moodul on kavas alles septembris. Suure osa teooria üleviimine digiõppesse võimaldab kohapeal keskenduda ainult kõige olulisemale ja just õppijatel endil digiõppe käigus tekkinud küsimustele. Mõnel juhul, nagu organisatsiooniõpetuse moodulis, võimaldab digiõpe lähiõppe aega lühendada. Kindlasti teeb see uutele liikmetele lihtsamaks aja leidmise mooduli läbimiseks.

Esmaabi moodulit digiosa lisamine ilmselt ei lühenda, küll aga annab see võimaluse teha lähiõppes palju rohkem läbi praktilisi olukordi ja nende korralikke järelkäsitlusi ning tagada, et kõige olulisemad asjad saaksid väga hästi selgeks.

Kas metsa või mitte?

Arutluse all on, kui militaarne peaks olema sõdurioskuste moodul. Kas iga naiskodukaitsja peaks baasväljaõppel saama ka metsas ööbimise ja laagrikogemuse või piisab sellest, kui ta oskab relva ohutuks teha, orienteeruda ja raadiosaatjat kasutada?

On ju selge, et igast naiskodukaitsjast sõdurit ei saa ega peagi saama. Naiskodukaitse pakub palju muid võimalusi riigikaitsesse panustamiseks, mis ei sunni põlvini mudas olema või maailma aeg-ajalt läbi sihiku vaatama. Kes tahavad valida sõjalisema tee, saavad läbida Kaitseliidu SOK ja naiskodukaitsjana liituda Kaitseliidu üksustega. Kas aga peaks mittemilitaarse inimese baasväljaõppes tegema kohustuslikuks ühe metsasööbimise, et ta metsaelust ühekordsegi maigu suhu saaks, või peletaks see ta lõplikult organisatsioonist eemale? See on suur küsimus, mis tuleb läbi mõelda, selgeks rääkida ja paika panna.

Samuti kerkib küsimus, mida teha liitujatega, kes arvutit ei kasuta – kuidas nemad baasväljaõppe läbivad? Tõenäoliselt on see probleem minimaalne ja kaob peagi ise, aga praegu peab sellega siiski arvestama. Tundub, et parim lahendus on teha digimaterjalid printerisõbralikuks, vajadusel prindib ringkonna instruktor uuele liikmele materjalid õppimiseks välja ja liige sooritab ka vajaliku testi instruktori juures paberil või instruktori abiga e-keskkonnas.

Tulevikku vaadates tundub, et kui kõik valmis saab ja paika loksub, on Naiskodukaitse baasväljaõpe senisest paindlikum, põnevam, praktilisem ja loodetavasti ka tõhusam. Tibusid lugeda ja ümberhinnatud baasväljaõppe mõjusid vaadelda saame küll alles paari aasta pärast.

Kas aga peaks mittemilitaarse inimese baasväljaõppes tegema kohustuslikuks ühe metsasööbimise, et ta metsaelust ühekordsegi maigu suhu saaks, või peletaks see ta lõplikult organisatsioonist eemale?

AKSEL PUUSEPP/EESTI KAITSEVÄGI

Labidaga kaitseliitlane elab kauem kui labidata

Ettekuulutus täiesti uudsest sõjanduse paradigmast ei ole tõeks osutunud ning kuuldused välikindlustamise surmast on enneaegsed ja tugevasti liialdatud.

Tekst: major MARTEN SUUR, pioneeriohvitser

Välikindlustamine on sõjakunsti alaliik, mis sündis antiikajal koos Rooma leegionidega, õilmitses läbi keskaja, kogus jõudu uusajal ja puhkes õide kahekümnendal sajandil. Uue aastasaja alguses on tehtud olulisi pingutusi kõige välikindlustamisega seotu unustamiseks. Paraku asjata. Vajadus kaevuda ja kindlustusi rajada ei tulene mitte teooriast või kellegi jonnist, vaid ennekõike vastase tegevusest. Olenemata sellest, kas lahingutegevus on hübriidne või konventsionaalne, seab vastase tugev suurtükiväg meie tegevusele piirangud ja nõudmised.

Kuigi veel kümne aasta eest peeti suurtükiväge hääbuvaks relvaliigiks, on see nii liitlaste kui vastaste operatsioonide käigus oma eksistentsi korduvalt õigustanud.

Kaudtulel oli oluline roll Vene relvajõudude operatsioonides Tšetšeenias, Gruusias ja Ukrainas, aga ka liitlaste lahingutegevuses Afganistanis. Lisaks pakuvad välikindlustused kaitset tehnika, sealhulgas tankide ja kopterite pardarelvastuse tule eest.

Kui avastamist saab vältida pettetegevuse, hajutamise ja maskeerimisega, siis juba avastatud või potentsiaalselt avastatavat üksust kaitseb kaudtule mõju eest ainult kaevumine. Seejuures on taktikateemalistes aruteludes esile kerkinud dilemma: ühtpidi on kaevumise jälgi keeruline varjata ja sellega suureneb üksuse positsioonide avastamise tõenäosus. Teisalt on selge, et avastamisvahendid – ennekõike soojuskaamerad, nii soomukitel, droonidel kui ka kaasaskantavana – on tänapäeval levinud ja pärast lahingukontakti algust on üksus avastatud igal juhul, seega ei ole eelmine argument just väga tugev.

„Võtmed kätte“ lahendused puuduvad

Peamine probleem, millega lahingut ette valmistades põrkume, on ajapuudus. Sügavam kaevik pakub rohkem kaitset, kuid vajab kaevamiseks rohkem aega. Iga lisasentimeeter jooksukraavi sügavuses või laiuses

AKSEL PUUSEPP/EESTI KAITSEVÄGI

MERIKENE ANNUK

Lamades laskepesa rajatakse lamades kaevates, ennekõike vastasega kontaktis olles või vahetu kontakti ohus. Kaevumist alustatakse alati, kui positsioonile on vaja jääda kauem kui mõneks minutiks

Jooksukraavi põhi on tasandatud, käänakule on tehtud varupositsioon

tähendab rühma positsiooni kaevamisel hulga rohkem kuupmeetreid väljakaevatavat pinnast, mistõttu ööpäevase ettevalmistusaja jooksul rajatakse kümneid meetreid vähem jooksukraave ja killuvarjeid.

Üheks edukate välikindlustustööde eelduseks on toetatava üksuse ja pioneeride koostöö. See nõuab just üksuste ülemate panustamist – lahingugruppide staabid, rühma- ja kompaniiülemad peavad oma plaanid valmis saama aegsasti, et aega jääks ka töö tegemiseks.

Jalaväelased, tankitõrjujad, miinipildurid ja teised peavad suutma kirjeldada oma lahinguplaani ja kavatsust. Kuna pioneeriüksusi on piiratud arv nii kaitseväes kui Kaitseliidus, ei ole „võtmed kätte“ lahendused võimalikud. See tähendab, et labida peavad kätte võtma kõik asjaosalised.

Jalaväelase panus lahinguvälja ettevalmistusse välikindlustamisega seisneb esimese ja kõige tähtsamana oma laskepesa kaevamises, hiljem jooksukraavide kaevamises või kohendamises, vajadusel ka killuvarjete ehitamises.

Killuvarjete rajamiseks kaetakse jooksukraav määratud kohtades palkidega

Esmalt isiklik pesa

Positsiooni rajamist alustatakse laskepesadest, algul põlvelt (üksikvõitlejale 60 x 60 x 60 cm), seejärel pesa laiendades ja süvendades. Põlvelt laskepesa süvendades ja laiendades tuleb säilitada pidev lahinguvalmidus. Pesa lamades laskmiseks tehakse juhul, kui kaevuda tuleb kontaktis või maapind ei võimalda sügavamalt kaevuda.

Pinnas kuhjatakse kaeviku ette ja maskeeritakse kohe pärast esmase lahinguvõime saavutamist. Pesa laiendamisel ja süvendamisel väljakaevatav pinnas paigutatakse laskepesa taha, et tekiks kaitse tagapool lõhkevate mürsukildude ja positsiooni sügavuses toimuva lahingu kahjude eest. Täiendada võib ka eesvalli, kuid nii, et see ei kahjustaks juba olemasolevat maskeeringut.

Pärast laskepesade valmimist rajatakse nende juurde liikumisteed, üldjuhul küljele või diagonaalis taha. Peetakse silmas, et vastase ilmumisel saaks juba rajatud objekte kasutada.

Jooksukraavide kaevamisel planeeritakse ka kohad killuvarjetele. Täissügavusega jooksukraavid rajatakse üldjuhul rasketehnikaga. Kui rasketehnika välikindlustustöid toetamas ei ole, rajatakse ka jooksukraavid käsitsi. Alustatakse roomamiskraavidest, et ühendada omavahel jao ja hiljem ka rühma laskepesad.

Juba 40 cm sügavune kraav võimaldab varjatud liikumist. Looduslike varjete taga või vahel võib kraav olla ka madalam.

Pärast jaosiseste roomamiskraavide rajamist jätkatakse kraavide süvendamisega, alustades vähem varjatud kohtadest. See töö nõuab enamasti oluliselt vähem aega, sest raske osa – mätaste, puujuurte ja külmunud pinnase läbiraiumine – on roomamiskraavi kaevates juba tehtud.

Jooksukraavid kaevatakse sügavusega 1–1,2 meetrit, laiusega vähemalt 0,6 meetrit. Jooksukraavide vooderdamisega tegelevad enamasti ainult pioneeriüksused, sest see on ressursimahukas töö, mis nõuab rohkem tööriistu ja materjale, kui manööverüksustel üldjuhul kasutada on.

Üksuse peamiseks ülesandeks jääb näidata jooksukraavidele täpsed kohad ja selgitada võimalikult täpselt oma vajadusi. Samuti peab toetatav üksus tegema peenema näputöö – siluma jooksukraavide

Pärast laskepesade valmimist rajatakse nende juurde liikumisteed, üldjuhul küljele või diagonaalis taha. Peetakse silmas, et vastase ilmumisel saaks juba rajatud objekte kasutada.

Laepalgid kaetakse liivakottidega, need omakorda kividega, kui neid on võimalik saada

MERIKENE ANNUK

MERIKENE ANNUK

Ka maskeerimata ja kergesti avastatav kindlustatud positsioon pakub kaitset nii otse- kui kaudtule eest, samuti võimaldab üksusel tule all manööverdada

Kõigi tööde juures on aga tähtsaimaks tööriistaks labidas, mis peab olema iga võitleja varustuse hulgas. Suuri labidaid, kange ja kirveid leidub piisavalt üksuse varustuse-komplektides ja sõidukite varustuse hulgas.

põhjad, maskeerima vallid, rajama väljapääsud ja varupositsioonid.

Rasketehnikaga rajatud jooksukraavide põhjad ja vallid vajavad käsitsi kohendamist. Neisse tehakse ka lisalaskekohad varupositsioonide jaoks ja kohad kraavist väljumiseks.

Killuvarjete rajamine

Kõige säästlikum on killuvarjeid rajada jooksukraavide sisse. See ei ole küll parimat kaitset pakkuv lahendus, kuid on lihtne ning jõukohane kõigile üksustele. Sõltumata jooksukraavide rajamise viisist (käsitsi või tehnikaga) määratakse killuvarjete kohad ära enne kaevamise algust.

Killuvarje peaks paiknema jooksukraavi käänakute vahel, et vältida kildude lendamist piki kraavi varje sisse. Jooksukraavi kaevates jäetakse kaeviku servad vähemalt 1 meetri ulatuses vabaks, et väljakaevatud pinnas killuvarje rajamist ei takistaks.

Jooksukraav kaetakse määratud kohas maapinnale asetatud palkidega. Ebatasase maapinna korral kaevatakse piki kaevikut kummalegi poole maasse tugipalgid ja täidetakse lohud, et killuvarje katus jääks stabiilne.

Oluline on, et laepalgid oleks vähemalt kolme meetri pikkused, nõnda et maapind neid piisavalt toetaks. Ühepikkuseks neid aga ei saeta – see võimaldab töömahtu oluliselt kokku hoida. Need seotakse omavahel või kinnitatakse tugipalkide külge.

Seejärel kaetakse laepalgid liivakottidega. Need võimaluse korral omakorda kividega. Kivide paigutamist ei ole soovitatav mugavusele ohvriks tuua, sest need suurendavad killuvarje kaitsevõimet väga oluliselt.

Lõpuks kaetakse killuvarje väljakaevatud pinnasega ja maskeeritakse. Samuti maskeeritakse jooksukraavid – kasutada saab nii oksi kui vanu maskeerimisvõrgu tükke. Maskeerimine jääb positsiooni hõivava üksuse ülesandeks ka juhul, kui välikindlustustööde põhiosa on teinud pioneerid. Seda asjaolu peavad üksuste ülemad oma ajakava koostamisel arvesse võtma.

Okste ja puulatvade kasutamisel peab meeles pidama, et kaevikute peale asetatuna tekitavad need täiendava ohu juhul, kui vastane kasutab süüterelvi. **Samuti peab laskepesade maskeerimisel arvestama, et kuival aastaajal võivad hein või kuivad oksad süttida juba relva suudmeleegist.**

Varustus ja materjalid

Kõigi Kaitseliidu lahingu- ja kergejalaväe kompaniide kuluvahendites on ette nähtud kompanii välikindlustamise komplekt, mis sisaldab liivakotte, kobasid, naelu, erinevas mõõdus traati ja veel ühte-teist. Piisavalt ülalpool kirjeldatud tööde tegemiseks.

Palkmaterjalina peaks kasutama ennekõike peenpalki diameetriga 10–18 cm, mida on sõja ajal võimalik kergesti hankida ja transportida.

Kõigi tööde juures on aga tähtsaimaks tööriistaks labidas, mis peab olema iga võitleja varustuse hulgas. Suuri labidaid, kange ja kirveid leidub piisavalt üksuse varustuse-komplektides ja sõidukite varustuse varustuses.

Üldiselt kehtib põhimõte, et välikindlustatud positsiooni rajamist võib võrrelda Tallinna linna ehitamisega – see ei saa mitte kunagi valmis. Alati saab rajada lisalaskepesi varu- ja vahetuspositsioonideks, pikendada jooksukraave, ehitada täiendavaid killuvarjeid ja parandada maskeeringut.

Erioperatsioonid

HARITUD SÕDUR

PIXABAY

Raske valikul – raskem teenistuses

Erioperatsioonide erinevus tavaväge-dest algab valikust. Valikule tulijad, kes soovivad SOF-iga liituda, on vabataht-likud. Neid paeluvad, ilma et nad seda alati teadvustaksidki, adrenaliini- ja riskirohke treening, teenistusega kaas-nevad reisimisvõimalused ning SOF-i eliidistaatus.

Tekst: kolonelleitnant MARGUS KUUL, tavatu sõjapidamise ekspert

– mis teeb need eriliseks? 2

Valikul pannakse rõhku kvaliteedile, sest üks SOF-i põhitõdedest on, et kvaliteet on parem kui kvantiteet. Sellest tulenevalt on valik etteplaneeritult raske nii vaimselt kui füüsiliselt, mistõttu on suur ka kandidaatide väljalangemise protsent.

Näiteks Briti eriüksusesse SAS võidakse valida vaid 5%, kuid tavaliselt siiski 20% valikul osalejatest. USA roheliste barettide hindamise ja valiku kursuse lõpetab keskeltläbi 26% ja Navy SEAL-i oma 30% kandidaatidest.

Valikule järgneva erivägede kvalifikatsioonikursuse lõpetab keskmiselt 85% kandidaate. USA terrorismivastase võitluse eriüksuse Delta Force esimese valiku läbib keskmiselt 23%, teise 8% ja kolmanda valiku 22% osalejatest. Delta valikul väljalangemise protsent on märkimisväärne, arvestades, et kandidaadid tulevad valikule Rangerite, roheliste barettide ja õhudessandiüksustest. Valikul testitakse kandidaatide kohanemisvõimet nii individuaalselt kui meeskonna koosseisus, üksteisega läbisaamist ja probleemile pühendumist, kuni see on lahendatud. Edukas läbimine eeldab individuaalset julgust, füüsilist vastupidavust ja vaimselt täiskasvanu olemist, et meeskonnana toime tulla. Otsitaksegi eelkõige meeskonnamängijaid, vähest juhendamist vajavaid, isetegutsevaid sõdureid, kes saavad raskel hetkel omavahel hästi läbi.

SOF tegutseb enamasti rasketes oludes ja valikul matkitakse sellist keskkonda nii reaalselt kui võimalik. Rõhk asetatakse tavatute ülesannete lahendamisele, et selgitada välja isemõtlevad sõdurid, kes suudavad kriitilisel hetkel otsuseid langetada.

Nii, nagu ideedel ei ole auastmeid, ei arvestata auastmeid ka valikul. Kõik kandidaadid, olenemata auastmest, on võrdses staatuses. Eriti väiksemates üksustes hakkavad sama valiku läbinud sageli teenima ühes meeskonnas. See selgitab omakorda üht erinevust tavavägedest: ohvitserid ja allohvitserid suhtlevad isiklikumalt ja teenistusalast ametlikkust on vähem. Üksteist kutsutakse sageli eesnimega. Tavavägedes pole see kombeks.

Otsitaksegi eelkõige meeskonnamängijaid, vähest juhendamist vajavaid, isetegutsevaid sõdureid, kes saavad raskel hetkel omavahel hästi läbi.

Spetsiaalselt määratud jõud

Tulles aga tagasi erioperatsioonide definitsiooni juurde – erinevalt tavavägedest on SOF spetsiaalselt määratud jõud. Spetsiaalselt määratud jõud saavad eraldi määratud eriülesandeid, millest tingituna peab ka eristama nende võimeid ja väljaõpet. Eristamine on vajalik, sest spetsiaalselt määratud jõudu on vaja ka eraldi, ülesandepõhiselt finantseerida, treenida ja varustada.

Eeltingimuste täitmine loob aluse eriülesande edukale täitmisele ja seda sõna „spetsiaalne“ NATO SOF-i määratluses toonitabki. Jah, ka tavaväed on teostanud erioperatsioonidega sarnaseid ülesandeid. Näiteks otseseid rünnakuid ja reide. Kuid erinevalt SOF-ist ei ole tavaväed selleks spetsiaalselt määratud, treenitud ja varustatud.

Nii kasutab SOF otsese rünnaku puhul Commandose oskusi ja planeerimisprotsessi, mida tavavägedes sellisel kujul ei kasutata. Samuti on SOF spetsiaalselt organiseeritud vastavalt talle püstitatud salajastele ja varjatud ülesannetele. Seetõttu on meeskondade isikkoosseisud korraldatud väikesteks ja loomult iseseisvateks.

Näiteks roheliste barettide meeskond on 12liikmeline. USA Navy SEAL-i rühm koosneb kolmest ohvitserist ja 16–18 allohvitserist. Meeskondi saab aga jaotada tulemeeskondadeks vastavalt püstitatud ülesannetele.

Siit tuleb esile ka üks piirangutest. Väikeste üksuste võime julgeolekut tagada on piiratud. Sellega arvestatakse neid treenides ja eriülesanneteks ette valmistades. Üksuse väiksus on seotud sõjalise ja poliitilise ning strateegiline tegevusvabadusega ja jõudude ökonoomsusega. Näiteks tavavägedel on SOF-iga võrreldes, tulenevalt isikkoosseisu suurusest, rohkem strateegilisi piiranguid. Eelmainitud eritreening, kõrgete standardite alusel valitud sõdurid, õpitud erialad ning erivõimed ja -varustus lubavad väikestel üksustel eriülesandeid edukalt täita.

Eriüksus ja eritreening

Järgmine erinevus tavavägedest on füüsiliselt ja vaimselt nõudlikum eritreening. SOF peab tavaliselt reageerima ja olema valmis ülesandeid täitma vähese etteteatamisajaga, mis omakorda seab treeningule kõrgemad nõuded ja standardid.

Eriüksuslaste väljaõpe ja kvalifitseerumine kestab aastaid, enne kui saavutatakse vajalik professionaalsus ja kogemus. Näiteks erinevate

maa, vee ja õhu kaudu operatsioonialale sisenemise ja väljumise meetodite treenimine on riskantne ning ajamahukas. Kõrgetele standarditele peab vastama ka meditsiini-, side-, pioneeri- ja laskeväljaõpe.

Näiteks USA Navy SEAL-i baaskursuse kolmandas faasis kulub SEAL-i rühma suuruse üksuse treenimiseks eri kaliibriga relvadest laskmisel 850 000 padrunit ja 2500 kilo lõhkeainet. Tulenevalt eritreeningust on eriüksuslasi, erinevalt tavavägede sõdurist, võimatu koheselt asendada. Siin avaldub SOF-i kaks põhitõde: et inimesed on tähtsamad kui riistvara ja et erioperatsioonide võimet ei saa luua kiiresti, alles kriisi puhkemise ajal.

Näiteks USA Navy SEAL-i baaskursuse kolmandas faasis kulub SEAL-i rühma suuruse üksuse treenimiseks eri kaliibriga relvadest laskmisel 850 000 padrunit ja 2500 kilo lõhkeainet.

Eriülesanded ja erivarustus

Erinevalt tavavägedest on SOF vastavalt oma ülesannetele spetsiaalselt varustatud tavavägedele mittestandardse erivarustuse, tehnika, relvastuse, maa-, vee- ja õhutranspordi ning ka tavatu logistikaga. Ülesannetest tulenev distants ja varjatud tegevus vastase tagalas nõuab sageli keerukamaid ning alternatiivseid sidesüsteeme, mida tavaväed ei kasuta.

Eriülesanded nõuavad sageli täpselt suunatud ja piiritletud jõukasutust, mis omakorda eeldab erivarustust ja -relvastust. SOF vajab seega vaenulikul, keelatud või poliitiliselt tundlikul operatsioonialal keerukaid sisenemise, seal olemiseks varustamise ja samuti väljumise meetodeid. Õhuvõime on SOF-ile kõige paindlikum viis operatsioonialale sisse ja välja imbuda. Seda tehakse näiteks lennuvahendiga maandudes või sellelt köiega laskudes, samuti langevarjuga maapinnale või vette hüpates.

Näitena võib tuua eritehnika kasutamise 1980. aastatel, kui Iraani pantvangikriisi lahendati modifitseeritud ja raketisüsteemiga varustatud transpordilennuki C-130 abil. Modifikatsioonid võimaldasid lennukil maanduda ja lendu tõusta jalgpalliväljakusuuruselt alalt. 2001. aastal aga kasutasid eriväed Afganistanis liikumiseks maastikul kõige sobivamat transpordivahendit, milleks oli hobune. Mis puudutab aga erivarustust ja relvastust, siis on SOF-i moto: „Varusta sõdalast, mitte ära mehita varustust.“

Sarja järgmises osas käsitleb autor erivägedele antavate ülesannete iseloomu ja eesmärke.

PIXABAY

Sõda – millal see algas? 2

Radikaalid: hübriidsõja etturid

Kriisisotsioloogia ütleb, et igas kogukonnas on alati vähemalt 1% lepitamatuid rahulolematuid ja 10% nende toetajaid. Normaalsel rahuajal on need tegelased küll „pahurad“, aga ei ületa seda radikaliseerumise joont, millest teisele poole jäävad vägivaldsed sammud. Ent mis saab kriisiolukorras?

Tekst: ILMAR RAAG,
Toompea malevkonna pealik

Kriiside süvenedes muutuvad pidurid nõrgemaks ja radikaliseerumise oht tõsisemaks. Enamasti tähendab kriis neile tunnet, et nad on äärmuslikult nurka surutud, või siis vastupidi, et nende „üritusel“ on tekkinud eduvõimalus, kui igaüks reaalselt kaasa lööb. Igal juhul on vaja organiseerunud initsiatiivgruppi, kes võib tulla ka piiri tagant.

Rakendades seda rahvusvahelist üldreeglit Eesti venekeelse elanikkonna kohta, tähendaks see umbes 3000 lepitamatut „pahurat“. Aga nii palju ei ole riigi destabiliseerimiseks vajagi. Alustades IRA-st Põhja-Iirimaal kuni Talibanini Afganistanis on kokku loetud, et ülestõusnud moodustavad partisanisõja faasis elanikkonnast enamalt jaolt alla 0,1%.

Eestis tähendaks see jämedalt võttes ehk 300 inimest, mida võiks võrrelda ka kahe GRU spetsnazi rooduga. Selline suhteliselt väike hulk organiseerunud inimesi on võimelised tekitama intsidente, millel on kogu ühiskonda halvav mõju.

Pariisi terrorirünnakutes 2015. aastal osales koos otseste võitlejatega alla 100 inimese. Ka pronksiöö

KAARI KAAS

sündmuste puhul oletati, et üldise mässava rahvahulga tuumiku moodustas väikesearvuline juhtgrupp vaid kümnekonna mehega, kes stiihilist rahvahulka õigel viisil suunasid ja provotseerisid.

Kuid, nagu öeldud, ükskõik milliseid intsidente nad korraldavad, kaugem eesmärk on siiski konflikti teravdamise kaudu kasvatada oma liikmeskonda, et üle minna järgmisse faasi.

Radikaal on radikaal

Praegu on Eesti venekeelne elanikkond üsna killustunud, nagu eestikeelnegi. Vene elanike seas võib leida eestlastega võrdseid patrioote ja samal ajal on suurim osa neist Eesti poliitika suhtes neutraalsel positsioonil.

Nende seas on ka Vene kodanikke, kellest umbes 25 000–30 000 hääletasid Putini poolt. Kui aga nüüd meenutada, et ühel massiohje õppusel tulistas üks kaitseliitlane kuulipildujaga relvitut rahvamassi, siis võib vaid spekuleerida, kuhu suunas kaldub seni neutraalne elanikkond.

Lõpuks on küsimus vaid arvudes, kas me soovime rinda pista 300, 3000 või 30 000 mehega, mis tähendaks juba kodusõda ja üleminekut kriisi „kuuma faasi." Lisaks tuleb arvestada ka eesti poole radikaalidega, kelle vastandumine kõigele, mis tuleb Toompealt, võib samuti viia radikaliseerumiseni.

Veelahe jookseb seaduste täitmises. Näiteks Kaitseliit on andnud vande kaitsta põhiseaduslikku korda ja tegutseda seaduste raames, aga eesti „pahurad" on valmis oma ükskõik millise „püha ürituse" nimel ka seadusi rikkuma. Kõrvalmärkusena olgu öeldud, et mitmed Lääne vaatlejad on kartnud, et ka Kaitseliit võib kriiside käigus muutuda juhitamatuks omakohtuüksuseks.

Igal juhul toimib igas kriisiühiskonnas dünaamika, kus ühe poole radikaalid tekitavad vastaspoole radikaale ja nii tekib täiendav surve konflikti eskaleerumisele. Selle käigus tugevneb alati narratiiv „riik ei ole piisavalt jõuline kriisi lahendamiseks", mis aga tähendab otseselt ukse avamist kaosele. Eesti olukorras tugevdab see alati Vene Föderatsiooni argumenti, mille kohaselt Eesti riik ei ole suuteline olukorda kontrollima, ja seetõttu tõestub Vene Föderatsiooni poole „õigus sekkuda humanitaarsetel kaalutlustel." Samal ajal võib aeglustuda Lääne otsustusprotsess, sest sealgi eeldatakse Eesti riigilt 360 kraadi reaktsioone õigusriigi tagamiseks, mis järsult polariseerunud ühiskonnas muutub järjest delikaatsemaks küsimuseks.

Paradoksaalselt ilmneb, et hübriidfaasis on Vene Föderatsioon väga huvitatud eesti radikaalide olemasolust. Täna näeme seda Euroopas olukorrast, kus Venemaa on toetanud ühtemoodi nii äärmusparempoolseid kui äärmusvasakpoolseid liikumisi. Ideoloogia ei ole Vene Föderatsiooni seisukohalt tähtis, oluline on vaid rühmituse funktsionaalne võime tekitada riigis kaost.

Sellises olukorras sõltub väga palju riigi õigest vastumeetmete kasutusest. Vale taktikavaliku heaks näiteks on 1972. aasta „verine pühapäev" Põhja-Iirimaal, kus ilma politseiväljaõppeta Briti sõdurid tulistasid relvituid demonstrante, 14 inimest sai surma ja veel 14 haavata. Tagajärjeks oli aga kohalike elanike toetuse järsk tõus radikaalsele IRA-le ja 30 aastat kestnud eriolukord koos terrorirünnakutega. Kiievis viis selline jõukasutamine 2014. aasta veebruaris presidendi kukutamiseni.

Sealt edasi algaks juba erioperaatorite põhileib, milleks on kohalike radikaalide relvastamine ja väljaõpetamine. Sellist tegevust võis selgelt näha Ukrainas ja Süürias.

Tegutsemine hübriidfaasis

Lühidalt öeldes on Eesti strateegiline eesmärk selles faasis seotud piirangutega: me peame kontrollima olukorda, aga tegema seda nii, et elanikkonna radikaliseerumine oleks võimalikult väike ja et me oma tegevusega ei kaotaks peamiste liitlaste toetust. Niipea, kui viimane on kadunud, algab kriisi eskalatsiooni järgmine faas.

Planeerijate peavalu seisneb muidugi selles, et, arvestades kaitseliitlaste „põllul põrkamise" ja surmava jõu väljaõpet, tuleks neid kui liiga tuliseid mehi „hübriidkonfliktist" eemal hoida, sest nad võivad vindi üle keerata. Mida teha?

Riigiõiguslikus mõttes antakse hübriidsõja varastes faasides kriisi juhtimine tõenäoliselt siseministeeriumi alluvusse. Võimalik, et mingil hetkel kuulutatakse välja eriolukord, mille raames on võimalik kehtestada inimestele liikumispiiranguid, sundvõõrandamisi, avalike ürituste pidamise piiranguid jne.

Vastavalt eriolukorra seadusele võib kaitseväge ja Kaitseliitu siis kasutada „turvalisuse tagamiseks

Rakendades seda rahvusvahelist üldreeglit Eesti venekeelse elanikkonna kohta, tähendaks see umbes 3000 lepitamatut „pahurat".

eriolukorra piirkonnas.“ Aga kaitseväe ja Kaitseliidu üksused antakse seejuures politsei- ja piirivalveameti alluvusse, kellega tuleb protseduurid ühtlustada.

Mitmed õppused on näidanud, et kriisi sellises faasis tekib olukord, kus vastast ei ole konkreetselt näha, aga ründeid võib tulla igalt poolt. Politseil ei ole kindlasti piisavalt inimesi, et selles olukorras kõiki ülesandeid täita. Nad ei saa üheaegselt turvata kõiki elutähtsate teenuste objekte ja samal ajal „võidelda vandaalide vastu Pärnu maanteel.“

Politsei loogika on lihtne – paneme Kaitseliidu kaitsma objekte või kontrollima liiklust teatud lõikudel, samal ajal kui politseijõud oleksid manööverdavaks üksuseks, kes tegeleb pättidega.

Enamik objekte, mida Kaitseliit turvama asub, paiknevad hoonestatud alal. Väga tõenäoline on vajadus

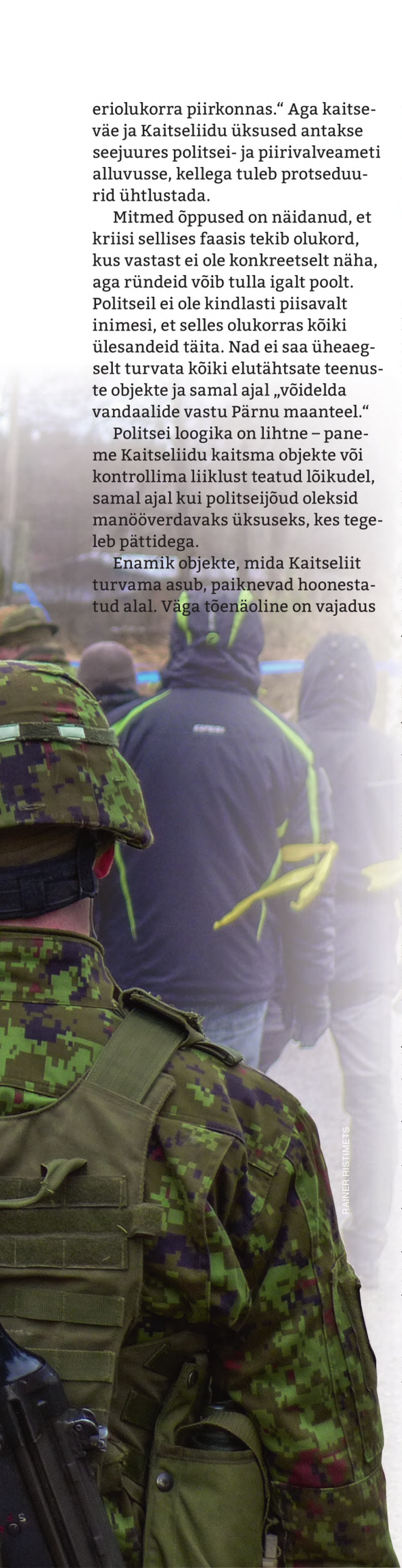

RAINER RISTIMETS

Eesti puhul tuleb samamoodi arvestada, et kontrollpostidele pandud kaitseliitlased on enamasti nähtavad märklauad vastaspoole asümmeetrilistele erioperaatoritele.

suhelda kohaliku elanikkonnaga, kelle hulgas võib olla vaenulikult meelestatud, aga mitte relvastatud inimesi.

Kõik see kokku tähendab valmisolekut tegutseda relvastatud politsei ehk sandarmina. Kaitseväelises mõttes tegutsetakse stabiliseerimisoperatsioonide loogika alusel, kus 155 mm haubitsast ja isegi TT rühmast on vähe kasu.

Samal ajal võivad rünnakud oma mitmekesisuses ulatuda mädamune loopivatest poisikestest kuni eemalt lastud snaiprikuulide või raadio teel juhitud pommautodeni.

Me võime olukorda kiruda, kui soovime, aga see ei muuda selliste konfliktide olemust, kus ka juristid ja meedia osalevad mängus 24/7. Sisuliselt niipea, kui te kusagil näete tundmatut telekaamerat, peate eeldama, et kohe toimub provokatsioon, mille käigus üritatakse dokumenteerida teie seadustületavat käitumist.

Sel puhul on teoreetilises kirjanduses väljend „strateegiline kannatlikkus“, mis võib olla väga valus. Näiteks ehkki Põhja-Iiri eriolukorra lahendamine on üks vähestest näidetest, kus olukord saadi lõpuks kontrolli alla, tuli see vastuolulise statistika hinnaga. Esimese 20 aasta jooksul asendus seal algne karmi käe poliitika pehmemate taktikatega. Kindral Patrick Walters, kes oli Põhja-Iirimaa Briti vägede ülem 1988–1990, teatas selgelt, et tema eesmärgiks ei ole tappa nii palju terroriste kui võimalik, vaid tagada, et mõlemal poolel oleks tapetuid võimalikult vähe. Tulemuseks oli aga teatav passiivsus, kus jämedalt võttes tapsid IRA võitlejad kolm korda rohkem inimesi, kui Briti valitsusväed.

Kriis – sõja proloog

Eesti puhul tuleb samamoodi arvestada, et kontrollpostidele pandud kaitseliitlased on enamasti nähtavad märklauad vastaspoole asümmeetrilistele erioperaatoritele.

Kõige olulisem järeldus hübriidsõja faasist on see, et Kaitseliitu nähakse selles faasis kui instrumenti, mis peab lappima kõiki neid auke, kus riigi ressurssidest enam ei piisa. Tema ülesanded on väga mitmekesised ja suunatud pigem elanikkonna julgestamisele kui aktiivsele vastasekesksele võitlemisele. Samal ajal on just Kaitseliit väga erinevate rünnakute sihtmärgiks, mis ulatuvad provotseerivatest infooperatsioonidest kuni füüsilise ründeni.

See kõik eeldab tarka paindlikkust. Paindlikkus ei tähenda siinkohal muutumist politseiüksuseks, vaid just nimelt valmisolekut täita samal operatsioonialal erinevaid ülesandeid.

Carl-Gustavi (või isegi AK 4) kasutamine kontrollpunktides, kus tuleb dokumente kontrollida, sõidukeid läbi otsida jne, võib meie võitlejad muuta kohmakateks. Paratamatult tekivad olukorrad, kus võitleja võib sattuda vahetusse kontakti inimestega ja kus suured relvad hakkavad teda takistama. Samas võib sekunditega tekkida uus olukord, kus laskedistants piki tänavat võib ulatuda ka paarisaja meetrini. Ülesanne tuleb igal juhul täita.

Siinkohal tuleb veel kord rõhutada, et see olukord on Kaitseliidu reaalseks kasutamiseks tunduvalt tõenäolisem kui täismahuline sõda. Ja selle olukorra lahendamisest võib sõltuda, kas kriis eskaleerub sõjaks või mitte.

Testiks võib esitada küsimuse: kas Sina tead, millised on Sinu lahingureeglid või sunni kohandamise reeglid sellises olukorras? Arvestada tuleb, et me tegutseme alal, kus kehtivad Eesti seadused, mis võivad meid endid süüdi mõista ebaproportsionaalse jõukasutuse pärast. Ja samas peame kontrollima olukorda.

Sarja järgmises osas jõuab autor konventsionaalse sõjani ning vaagib Kaitseliidu võimalikku tegevust ja rolli nii rindel kui tagalas.

Kas Eesti riigis on kõige targemad juristid?

Vastust pealkirjas esitatud küsimusele on ilmselt igaühel meist keeruline anda ja otstarbekam on kasutada erinevate riikide ekspertide arvamusi, neid analüüsides ja hinnates. Seda tegigi Eesti Reservohvitseride Kogu juristide sektsioon oma tänavusel konverentsil, mida ühendas teema „Riigikaitseõigus ja rahvusvaheline sõjaõigus".

Tekst: emeriitadvokaat, kapten reservis KAIDO PIHLAKAS, EROK JS nõunik

Eesti Reservohvitseride Kogu juristide sektsioon (EROK JS) on mitmel aastal korraldanud riigikaitseõiguse ja rahvusvahelise sõjaõiguse teemal konverentse, kus lisaks meie asjatundjatele-ekspertidele on teinud ettekandeid Soome, Läti, Ungari, Ukraina, Iisraeli, USA, Inglismaa jt riikide asjatundjad. Viimastel aastatel on konverentside arutelu teravik olnud suunatud sõjakohtute tegevust reguleerivale seadusandlusele ja praktikale eri riikides.

Seadused ei pruugi alati vastata muutustele

Konverentsi avasõnas nentis Riigikogu riigikaitsekomisjoni esimees Hannes Hanso, et õigusruum ei tohi elule jalgu jääda ja Kaitseväe korralduse seadus annab valitsusele paindlikumad tagatised.

„Seadusega on tagatud nelja maakaitseringkonna loomine Kaitseliidu baasil. Lahendatud on sundkoormatiste küsimus kõigi riigi ressursside ärakasutamisega. Justiitsministeeriumis jätkub riigikaitseõiguse revisjon, kuid riigikaitsekomisjon jätkab ministeeriumi ärakuulamist, eriti tähtaegadest kinnipidamist," ütles Hanso.

Tema sõnade kohaselt on ühiskonnal suur ja põhjendatud huvi kaitsetööstuse edendamiseks meie riigis, mistõttu pole normaalne olukord, kus ebapiisav seadusandlus takistab meil oma kaitseväe tehnika remontimist ja kaitseväele vajalike tarvikute tootmist, sundides kasutama teiste riikide tellimusi, selle asemel, et anda käivet oma ettevõtetele ja tööd inimestele.

Hanso tõi esile, et meie Küberturvalisuse seadus on üks esimesi sarnaseid seadusi maailmas ja meie partnerid on rahvusvahelistel kohtumistel esitanud soovi saada selle ingliskeelset koopiat. Samas on aga tekkinud tõsine probleem artikkel 5 kaasajastamise vajaduse ja võimalustega, sest vanad seadused ei pruugi alati vasta ühiskonnas toimuvatele muutustele.

On tekkinud tõsine probleem artikkel 5 kaasajastamise vajaduse ja võimalustega, sest vanad seadused ei pruugi alati vasta ühiskonnas toimuvatele muutustele.

Ka sõnajärje üle võtnud kaitseväe juhataja kindral Riho Terras rõhutas, et meid ümbritsev julgeolekukeskkond on palju muutunud ning õigusvaldkonna ja sõjaõiguse tundmine on saanud osaks tänapäeva kaitseväe valmisolekust.

„Kaitsevägi ja riigikaitsesüsteem tervikuna võidavad siis, kui õigele sõjaaja ametikohale jõuavad reservväelastest juristid," ütles Terras ja lisas, et kaitseväe ülesannete täitmisel on väga oluliseks muutunud reservväelastest juristide kompetentsi kaasamine. Täna on aga nende tegevuse peamiseks valdkonnaks ja ülesandeks laiapindse riigikaitseõiguse revisjoni ekspertiis.

Terras ütles, et Riigikaitseseaduse edasiarendamine on kaitseväe jaoks liiga aeglane, sest luuakse komisjone ja vaieldakse, kuid erinevate rahuajal harjutatud ning seadustes läbikirjutatud tegevuste kaudu tuleb kriisi- ja sõjaajal jõuda oluliselt paindlikumate lahendusteni. „Normide lihtsustamine jmt protsessid tagavad kohtunike suutlikkuse mõista õigust riigi, sh kaitseväe vajadusi arvestavalt. Erakorralises

ja sõjaseisukorras peavad kehtima ühetaolised menetlusõiguse piirangud, sest mõlemad seisukorrad kujutavad endast ohtu põhiseaduslikule korrale ja erakorraliste meetmete võtmine võib olla vajalik ohu ennetamiseks ja tõrjumiseks," sõnas Terras.

Sõjakohtud Ühendkuningriigis

Briti sõjakohtute toimimisest rääkis Ühendkuningriigi kaitseministeeriumi (kaitseväeteenistuse prokuratuuri) asedirektor Darren Reed, kelle sõnade kohaselt on sealse kaitseväeteenistuse õigussüsteemi eesmärgiks tagada distsipliin ja menetluse võrdväärsus.

„Distsipliini tagamise all mõeldakse kaitseväeteenistuse alaseid rikkumisi, mida konkreetselt menetleb kaitseväeteenistuse prokuratuur. Võrdväärse menetluse tagamise all peetakse silmas sama õigussüsteemi ja seadusandluse kasutamist igas maailmanurgas, kus Briti kaitseväelased asuvad," selgitas Reed.

Ta tõi välja, et Ühendkuningriigi kaitseväeteenistust reguleerib 2006. aastast kehtiv relvajõudude seadus, mis hõlmab nii kuritegusid kui ka distsiplinaarsüütegusid. Seadus kehtib üle maailma nendele, kes selle regulatsiooni jurisdiktsiooni alla kuuluvad. Seaduse jurisdiktsiooni alla kuuluvad tegevteenistujad kogu aeg ning reservväelased siis, kui on asunud teenistusse.

Suurbritannias on sõjaväepolitsei igas kuningliku teenistuse üksuses. Iga üksuse sõjaväepolitsei on oma uurimisprotseduuride läbiviimisel iseseisev, s.t nad ei ole seotud sõjaväe käsuliiniga. Suurbritannia kaitseväeteenistuse prokuratuur nõustab sõjaväepolitseid süütegude uurimistes, vaatab läbi kaasuseid, mis on neile menetlemiseks esitatud, osaleb süüdistajana I astme kohtutes (teenistuskohus) ja esindab Krooni (riiki) apellatsioonikohtus.

Suurbritannia sõjakohus asub alaliste I astme kohtutena Bulfordis, Colchesteris, Catterickis, Portsmouthis ning Saksamaal ja Küprosel. Kuid võimalik on istungeid pidada igal pool.

Sõjakohtu isikkoosseisu moodustavad kohtunik ja 3–7 kaasistujat vastavalt sellele, millise süüteoga on tegemist ja millise raskusastmega on süütegu. Sõjakohtu kohtunik on kindlasti pikaaegse kogemusega jurist/advokaat. Kaasistujad valib sõjakohus ohvitseride või allohvitseride seast. Kaasistujad tegutsevad vandekohtuna, s.t otsustavad, kas kohtu alla antud isik on süüdi või süütu.

Sõjakohtu menetlusel on mitu järku. Esimesena toimub menetluses esialgne istung, mis korraldatakse kaasuse kohtusse suunamisest. Süüdistaval on õigus taotleda õigusabi, s.o kaitsjat. Esialgsel istungil küsitakse süüdistavalt, kas ta tunnistab süüd või mitte. Juhul, kui süüdistatav tunnistab süüd, siis võib kohus asuda kohtuotsuse vormistamise juurde.

Järgmine staadium on sõjakohtu eelistung, kus pooltega arutatakse õiguslikke ja muid probleeme enne põhikohtuistungit.

Kolmas staadium on sõjakohtu põhiistung. Selle alguses esitavad pooled oma õiguslikud argumendid kohtule. Järgneb süüdistaja süüdistuse avakõne, prokuratuuri tunnistajate ülekuulamine ja prokuratuuri tõendite uurimine. Seejärel on sõna süüdistatava kaitsjal, kes esitab omapoolse kaitse avakõne, millele järgneb kaitse tunnistajate ülekuulamine ja tõendite uurimine. Põhiistung lõppeb prokuratuuri ja seejärel kaitsja lõpukõnega, misjärel suunduvad kaasistujad otsust langetama, kas süüdistatav on süüdi või mitte. Kaasistujad peavad enne otsuse langetamist olema kindlad, kas süüdistatav on süüks pandava teo toime pannud.

Viimase staadiumina toimub sõjakohtu kohtuotsuse kuulutamise istung, kus kohtunik ja kaasistujad kuulutavad välja kohtuotsuse süüdistatava suhtes.

Peale sõjakohtu kui I astme kohtuotsuse saamist on nii prokuratuuril kui kaitsjal võimalik esitada I astme sõjakohtu kohtuotsuse peale kaebus apellatsiooni-sõjakohtusse. Apellatsiooni-sõjakohtu otsusega mittenõustumise korral on võimalik pöörduda prokuratuuril ja kaitsjal riigikohtusse, mis on üksiti viimane kohtuaste.

Kas menetlusnormide täiendamine on piisav?

Põhja ringkonna juhtivprokurör Taavi Pern käsitles prokuratuuri tegevust ja valmisolekut erinevates kriisiolukordades. Ta rõhutas, et Eestis on pidevalt tehtud kriisiõppusi ja koostatud ka kriisiplaanid.

„Kriisiolukorras on vaja teha kiireid menetluslikke otsuseid, kiireid vahistamisotsuseid ning kinnitan, et prokuratuur on võimeline menetlema ka kriisiolukordades. Kui 2007. aasta aprillis peeti kinni 1000 isikut, oli rakendatud 30 prokuröri. Esinesid küberrünnakud, e-kirjad ei töötanud, kuid meil olid kasutusel mälupulgad, mis lahendas probleemid infosüsteemidega," ütles Pern. Ta lisas, et prokuratuur ja kohus tegutsesid seadusi järgides, mis oli vajalik ka Venemaa propagandarünnakute tõrjumiseks, kinnitamaks, et Eesti on õigusriik, kus kohus järgib üksnes seadusi ja on sõltumatu.

Kuid prokuratuur peab mõtlema ka sellele, kuidas korraldada oma tegevust tegelikus sõjaolukorras. Seadus sätestab täna väga range kohtualluvuse süsteemi, kuid kas kriisiolukorras on sellise süsteemi järgimine otstarbekas? Probleemiks on kindlasti ka kohtuotsustega mõistetud karistuste täitmine.

„Mis kasu on sõjaolukorras kohtuotsusega mõistetud rahalistest karistustest ning kuidas otsuseid jõustada? Peame mõtlema eriolukordade seadusele, vaja on erinevaid kiirmenetluse liike," lausus Pern.

Seadus võimaldab käskmenetlust, kuid ehk peaks seda modifitseerima, samuti oportuniteediga menetluste lõpetamisi. Kriisiolukordades tuleks kaaluda tõkendite süsteemi, mitte alati kiirete karistuste määramist, vaid pigem tõkendite otstarbekama kasutamise võimalust.

Tallinna Halduskohtu kohtunik Daimar Liiv püstitas seevastu küsimuse, kas kohtute efektiivseks toimimiseks sõjaolukorras ja teistes

Erakorralises ja sõjaseisukorras peavad kehtima ühetaolised menetlusõiguse piirangud, sest mõlemad seisukorrad kujutavad endast ohtu põhiseaduslikule korrale.

erikordades piisab üksnes menetlusnormide täiendamisest.

Tema hinnangul on tänaseks tekkinud esimene pisimurrang arusaamises, et sõjaseisukorra ajal võib tavapärane õigusemõistmine kohtutes tõepoolest olla takistatud. Vähemalt näeb seda ette Erikordade ajal kriminaal-, väärteo- ning kohtumenetluste erisustega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsus.

Kui muude erikordade ajal on väidetavalt probleem põhiliselt jõudluses ja prioritiseerimises, siis sõja ajal võib asi olla ka füüsiliselt takistatud! Ja siinkohal minnakse isegi kaugemale – ühe arutatava meetmena nähakse ette anda Riigikohtu esimehele volitus sõjaseisukorra ajal, kui tavapärane õigusmõistmine kohtutes on takistatud, oma otsusega suunata riigikaitselise väljaõppe saanud kohtunikud maa-, halduse või ringkonnakohtu juurde ning moodustada vajadusel kaitseväeteenistusalaste süütegude kiireks menetlemiseks Riigikaitsekohtu kolleegium.

Tähelepanuväärne on ka see, et Riigikaitsekohtu kolleegiumi võimalike ülesannetena nähakse järgmisi

Mis kasu on sõjaolukorras kohtuotsusega mõistetud rahalistest karistustest ning kuidas otsuseid jõustada?

ülesandeid: 1) kaitseväeteenistusalaste süütegude menetlemine; 2) sõjategevusega seotud haldusaktide ja -toimingute (riigikaitseliste sundkoormiste, riigikaitseliste ja sundtöökohustuste jne) lahendamine; 3) erikordadega seotud kuriteokoosseisude menetlemine.

„Jättes kõrvale huvitava nüansi, et otse mainitakse Riigikaitsekohut, mitte tavakohut, mille juurde luuakse riigikaitsekolleegium, tuleb tunnistada, et vähemalt võimalike loetletud pädevuste osas on siinkohal kasutatud EROKi juristide pakutud sarnast lahendust Riigikaitsekohtu kui erikohtu pädevusest," ütles Liiv, kuid lisas, et selle ettepanekuga seoses on ka mitmeid praktilisi probleeme.

Tänapäevase sõjategevuse dünaamika on selline, et riigikohtu esimehel on suhteliselt raske, kui mitte võimatu reageerida õigeaegselt ja nii, et see sõjakolleegium saaks üldse reaalselt tegutsema asuda. Kogu see teema põimub ka kohtualluvuse teemaga, sest praegu on see seotud eelkõige süüteo toimepanemise kohaga ja ka siin puudub sisuline arusaam regulatsiooni vajalikkusest. Ka tekitab pakutud erikohtu lahendus rea praktilis-korralduslikke küsimusi. Järelikult tuleks lahendada sellise kolleegiumi loomisel ka kohtualluvuse ja pädevuse küsimused kompleksselt ja tegelikult juba etteulatuvalt.

Liiv tõi veel välja põhimõtte, et kohtunike ring peaks olema selge ja nende tegutsema hakkamine sõjaseisukorras peaaegu automaatne. Rahuajal oleks võimalik nende vägagi korralik koolitus ning rahvusvaheline mõtestatud ja süstemaatiline kogemuste vahetus, samuti saaks ette valmistada sellise kohtu materiaaltehnilise ja organisatsioonilise baasi ning vajadusel välja töötada ka spetsiifilise menetlusseaduse.

Loomekonkursi "Tunne riigikaitse ajalugu" II osa

Eesti NATO Ühing koostöös Haridus- ja Teaduministeeriumi, Kaitseministeeriumi, Noorte Kotkaste ja Kodutütarde ning Eesti Sõjamuuseumiga kuulutab välja loomekonkursi **"Tunne riigikaitse ajalugu" II osa.** Selle aasta loomekonkurss ootab oma kodukohaga seotud mitmekesise orienteerumiskaardi valmimist. Konkursi eesmärgiks on panna inimesi mõtlema Eesti sõjaajaloo ja riigikaitsega seotud teemadele ning teadvustada kohalikke sõja- ja riigikaitse ajalooga seotud objekte ja mälestusmärke.

Loometöö tingimused

Ootame mitmekesiseid, informatiivseid ja põhjalikke orienteerumiskaarte. Võistlustöö peab kujutama Eesti sõja- ja riigikaitseajalooga seotud olulisi punkte (nt. mälestusmärgid jt. olulised sõja ja riigikaitsega seotud punktid). Punkte võib kaardistada nii paberile joonistades kui ka digitaalselt (nt. luua äpp, veebileht vms). Ühes meeskonnas võib olla 1 kuni 3 liiget. Julgustame osalejaid minema sõjamuusemitesse ja tegema koostööd asjatundjate/õpetajatega! Ootame töid kõikidelt Eestis elavatelt inimestelt, sõltumata vanusest, haridusest, rahvusest vms kriteeriumitest.

Tehtud tööd palume saata aadressile info@eata.ee **hiljemalt 30. septembriks.** Kui valminud töö on paberkandjal, siis palume esmalt pildistada tehtud töö ning saata foto ülalmainitud meiliaadressile. Saadetud piltide põhjal valitakse välja finaali pääsevad tööd ning seejärel palutakse autoril saata ka töö originaal. Palume töö juurde märkida autori nimi, vanus, linn ja kontakt (e-mail, telefoni nr) ning 4–5lauseline kirjeldus töö kohta. Võitjad kuulutame välja oktoobrikuu jooksul.

Konkursi žüriisse kuuluvad Eesti NATO Ühingu tegevbüroo ja nõukogu liikmed, Haridus- ja Teadusministeeriumi esindaja, Eesti Kaitseväe esindaja, riigikaitseõpetaja ja Eesti Sõjamuuseumi esindaja. Parima töö autorid saavad auhinnaks kiirpildikaamerad Fujifilm Instax mini 9, külatuse Eesti Sõjamuuseumisse ning meeneid Eesti NATO Ühingult.

Sõjamuuseumite info: https://esap.ee/pealeht/

Eesti Sõjamuuseum
KINDRAL LAIDONERI MUUSEUM

KAITSEMINISTEERIUM

HARIDUS- JA TEADUSMINISTEERIUM

Vastupanuõigus: usalduse küsimus

LIINA TOOME

Eesti Vabariigi põhiseaduse kohaselt on Eesti kodanikul muude vahendite puudumisel õigus osutada omaalgatuslikku vastupanu põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele. Ent kas see ka jääb nii ja millistel tingimustel?

Tekst: kapten reservis AIVAR ENGEL, Riigikogu riigikaitsekomisjoni nõunik-sekretariaadijuhataja

Riigikaitseõiguse revisjoni töörühmas on arutatud sellesama omaalgatusliku vastupanu õigust lubava seadusepügala muutmist, eesmärgiga täpsustada, millal Eesti kodanik saaks omaalgatusliku vastupanu õigust rakendada.

Võimalik, et siinkohal mõeldakse lihtsa või kvalifitseeritud seadusreservatsiooni lisamist. Sellega ei saa käesoleva artikli autor *expressis verbis* nõustuda alljärgnevatel põhjustel.

Kuna kõikidel lugejatel ei ole igapäevast kokkupuudet õigusteadusega, pean siinkohal vajalikuks selgitada, et seaduse lihtne reservatsioon tähendab ka seda, et seaduse alusel saab piirata isikute teatud õigusi ja panna neile kohustusi.

Näiteks põhiseaduse § 124 lõike 1 järgi on kõik Eesti kodanikud kohustatud osa võtma riigikaitsest seadusega sätestatud alustel ja korras. „Tegemist on lihtsa seadusereservatsiooniga, mille puhul on oluline eesmärk, mida seadusandja silmas peab."[1] „Materiaalselt kvalifitseeritud seadusereservatsiooniga põhiõigust on reeglina lubatud riivata ainult seadusereservatsioonis ettenähtud põhjustel."[2]

Põhiseaduse § 54 lg 2 sätestab tegevuse, mis toimub ilma eraldi käsuta, eelkõige sõjaseisukorda või mobilisatsiooni välja kuulutamata.

Näitena võib siinkohal tuua põhiseaduse § 130, mis sätestab, et erakorralise või sõjaseisukorra ajal võib riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides seadusega ettenähtud juhtudel ja korras piirata isikute õigusi ja vabadusi ning panna neile kohustusi.

Seega näeb kvalifitseeritud seadusreservatsioon seadusandjale ette kohustuse, et piirangut saab rakendada vaid erakorralise ja sõjaseisukorra ajal riigi julgeoleku ja avaliku korra huvides.

Muidugi näeb põhiseaduse § 130 lisaks ette õiguste ja vabaduste loetelu, mida absoluutselt piirata ei tohi. Käesoleva artikli autor loeb täiendavalt selleks piiramatuks õiguseks ka põhiseaduse § 54 lõikes 1 toodud omaalgatusliku vastupanu õiguse.

Omaalgatusliku vastupanu õigus põhiõigusena

„Põhiseaduse § 54 lõige 2 erineb olemuselt siiski põhiseaduse § 124 lõikes 1 sätestatud kohustusest võtta riigikaitsest osa seaduses sätestatud alustel ja korras. Viimasel juhul on tegemist seaduse alusel toimuva tegevusega, mida juhivad pädevad riigiorganid, § 54 lg 2 sätestab tegevuse, mis toimub ilma eraldi käsuta, eelkõige sõjaseisukorda või mobilisatsiooni välja kuulutamata."[3]

Omaalgatusliku vastupanu „[...] õiguse kasutamine eeldab muude vahendite puudumist. Sätte eesmärgist tulenevalt saab muude vahendite olemasolu enne õiguste kasutamist hinnata üksnes kodanik ise.

Eelkõige tuleks siin silmas pidada olukorda, kus agressiooni tagajärjel sõjaseisukorda, mobilisatsiooni ei saa välja kuulutada ja riigiorganid ei asu riiki kaitsma"[4].

Seega on põhiseaduse § 54 lõike 2 puhul tegemist sisustamata õiguse mõistega ja seaduse reservatsioonita põhiõigusega, mida ei saa seadusega ammendavalt reguleerida, ja seda õigust ei tohi ignoreerida. Ka erakorralise seisukorra seaduses antud loetelu põhiseaduslikku korda ähvardavast ohust ei ole ammendav ning seaduses ei saa piirata isiku omaalgatusliku vastupanu õigust. Riik peab oma kodanikke usaldama.

Põhiseaduslikku korda ähvardava ohu kõrvaldamisel ei tuleks lähtuda ainult erakorralise seisukorra seaduse §-dest 15 ja 15[1] (Kaitseväe ja Kaitseliidu kaasamine erakorralise seisukorra lahendamisse ja kaasamise kord), et seda võivad teha vaid vastava väljaõppe saanud kaitseväelased või kaitseliitlased, vaid iga üksiku kaitseliitlase (ka iga kodaniku) reservatsioonideta põhiõigus on astuda vastu põhiseadusliku korra vägivaldsele muutmisele. Muidugi võiks pidada silmas, et seda õigust rakendataks eelkõige siis, kui pädev riigiasutus ei tegutse, ja viimase tegutsemisel tuleb võimalusel asuda põhiseaduslikku korda kaitsma viimase koosseisus (viimasega kooskõlastatult), kuid veel kord – see on iga kodaniku põhiõigus ja hinnangu küsimus.

Reservatsioonideta vastupanuõigus kui indulgents?

Milleks on vajalik põhiseaduse § 54 lõikes 2 sätestatud reservatsioonideta omaalgatusliku vastupanu õigus?

Seaduse lihtne reservatsioon tähendab ka seda, et seaduse alusel saab piirata isikute teatud õigusi ja panna neile kohustusi.

Tegemist on põhiseaduse II peatükis sätestatud „Põhiõiguste, vabaduste ja kohustuste“ kataloogiga. Sellisel reservatsioonideta vastupanu õigusel on võimalikule agressorile heidutuslik iseloom. Ka annab see omaalgatuslikku vastupanu osutavale Eesti kodanikule põhiseadusega tagatud õigusliku aluse, mida võib mõnes mõttes nimetada indulgentsiks. Seega ei saaks nt okupatsioonivõimud kodanikku süüdi mõista omaalgatusliku vastupanu osutamise eest. Relvastatud vastupanu korral peab kodanik rahvusvahelisest sõja- ja humanitaarõigusest tulenevalt olema võitleja staatuses. 12. augusti 1949 Genfi konventsioonide 8. juuni 1977 (I) lisaprotokollis rahvusvaheliste relvakonfliktide ohvrite kaitse kohta[5] artiklis 44 ja Haagi 18. oktoobri 1907 (IV) Maasõja õiguste ja tavade konventsiooni lisa[6] artiklis 1 ja 2 loetakse võitlejaks isikut, kes kannab sõjalise kontakti ajal avalikult relvi, on eristatavate tunnustega jne.

Omaalgatuslik vastupanu ei pea alati olema relvastatud vastupanu ja seda vaatamata sellele, et põhiseaduse § 54 sätestab põhiseaduslikku korra vägivaldsele muutmisele vastupanu osutamise. Vastupanuna on võimalikud ka muud variandid, nagu kodanikuallumatus, sabotaaž, streigid, meeleavaldused jne.

Eesti Vabariigi 1937. aasta põhiseaduses omaalgatusliku vastupanu õiguse säte puudus. Julgen arvata, et kui vastav säte oleks 1937. aasta põhiseaduses olnud, siis ilmselt oleks 1940. aasta juunis Eestis alguse saanud Nõukogude okupatsioonile osutatud aktiivsemat relvastatud vastupanu. Toona piirdus see 1940. aasta 21. juunil Tallinnas Raua tänaval toimunud Sidepataljoni lahinguga, kus lahingus okupantidega langes kaks Eesti kaitseväelast.[7]

Muidugi võiks pidada silmas, et seda õigust rakendataks eelkõige siis, kui pädev riigiasutus ei tegutse, ja viimase tegutsemisel tuleb võimalusel asuda põhiseaduslikku korda kaitsma viimase koosseisus (viimasega kooskõlastatult), kuid veel kord – see on iga kodaniku põhiõigus ja hinnangu küsimus.

Viited:

1 *Truuväli, Eerik-Juhan; Kask, Oliver; Lehis, Lasse; Lindpere, Heiki; Lõhmus, Uno; Madise, Ülle; Merusk, Kalle; Narits, Raul; Olle, Vallo; Põld, Jüri; Schneider, Heinrich 2002. Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Juura Õigusteabe AS. Tallinn. Lk 335*

2 *Ibid. Lk 86*

3 *Truuväli, Eerik-Juhan; Kask, Oliver; Lehis, Lasse; Lindpere, Heiki; Lõhmus, Uno; Madise, Ülle; Merusk, Kalle; Narits, Raul; Olle, Vallo; Põld, Jüri; Schneider, Heinrich 2002. Eesti Vabariigi Põhiseaduse kommenteeritud väljaanne. Juura Õigusteabe AS. Tallinn. Lk 337*

4 *Ibid.*

5 *Riigi Teataja RT II 1999, 21, 121. Arvutivõrgus kättesaadav: https://www.riigiteataja.ee/akt/79264*

6 *International Committee of the Red Cross. Arvutivõrgus kättesaadav: https://ihl-databases.icrc.org/ihl/INTRO/195*

7 *Vikipeedia. Sidepataljoni lahing. Arvutivõrgus kättesaadav: https://et.wikipedia.org/wiki/Sidepataljoni_lahing*

MARTIN ANDRELLER

KATALOONIA: LÕPPEMATU *REVOLUCIÓ*

Mäletame mullusügisesi tormilisi sündmusi Barcelonas, kui Hispaania politsei peksis valimisurnide juurde minevat rahvast, iseseisvumisotsusele vastati piiramisseisukorra kehtestamisega, mitmed rahvuslaste juhid arreteeriti ja teised pagesid välismaale. Varsti on jälle sügis ...

Tekst: TOOMAS ALATALU, politoloog

PIXABAY

Toona toimusid ka uued valimised ja „aeglane revolutsioon“ ehk „protsess“, nagu katalaanid seda ise nimetavad, läks edasi.

Ei tohi unustada, et Hispaania oli esimene riik demokraatlikus maailmas, mille valimistel algas selja pööramine korrumpeerunud traditsioonilisele võimuladvikule ja tema poliitikale.

Protsess, mille sümboliteks on Trumpi valimisvõit USAs (2016) ning „vana kaardiväe“ läbikukkumine Inglismaal, Prantsusmaal, Austrias, Itaalias ja mujal, alustas oma võidukäiku just Hispaania üldvalimistel detsembris 2015 ja seda korrati erakorralistel valimistel juunis 2016 ning ikka – üksnes vähemusvalitsused ja uued jõud parlamendis! Hispaanias pealegi ei protestitud ainult kogu võimuladviku vastu, vaid ka selle rahvuspoliitika vastu Kataloonias. Pole juhus, et üks kahest end parlamenti murdnud uusparteist – Ciudadanos – loodi just Barcelonas.

Eesti jälgedes

Hispaania kirdenurgas asuval (praegu) 7,5miljonilise elanikkonnaga Kataloonial (32 100 km^2) päris oma riigi aeg vaat et puudubki. Kuulutud on suuremate riikide koosseisu, ent omades tugevat, seadustele tuginevat autonoomiat ja omavalitsust.

Kataloonia esimeseks põhiseaduseks loetakse aastal 1283 kirjapandut. Tänase Generalitati ehk parlamendi eelkäija alustas kooskäimist aastal 1359 ja selle praegune juht Quim Torra on oma ametis 131. mees.

Ei tohi unustada, et Hispaania oli esimene riik demokraatlikus maailmas, mille valimistel algas selja pööramine korrumpeerunud traditsioonilisele võimuladvikule ja tema poliitikale.

Katalaanide iseseisvustaotluste üheks trumbiks on oma politsei ehk Mossose olemasolu aastast 1721. Hispaania 1936.–1939. aasta kodusõja järel diktaator Franco küll likvideeris selle, ent moodustas siis kohalike kontrollimiseks mujalt tulnute baasil uuesti. Franco diktatuuri järel taastatud autonoomia lubas mossoste uut allutamist kohalikule võimule (1983) ning pole juhus, et Rajoy valitsuse katse nurjata 1. oktoobril 2017 toimunud rahvahääletus algas Mossose juhtide tagandamisest ja piirkonda Hispaania politseijõudude sissetoomisest, kes said kuulsaks rahumeelse rahva peksmisega.

Detsembris 2017 toimunud valimistel pidas korda 17 000 politseinikku ehk siis umbes sama suur jõud, kui on mossoseid kokku – viimased hoiti valimisjaoskondadest eemal. Pärast valimisi viidi mujalt toodud politseijõud, kes olid kolm kuud elanud Barcelona sadamas seisnud reisilaevadel, minema, mis mõistagi aitas pingeid alandada.

Möödanikust on pärit ka rahvuspäeva Diada tähistamine 11. septembril. Ajaloos on see tegelikult kurb päev, sest nn pärilussõdade käigus alistus Barcelona linn 11.09.1714 pärast 14kuulist piiramist Hispaania vägedele. 1886. aastast hakati aga 11. septembrit tähistama iseseisvuse päevana – traditsioon, mille keelustas jällegi Franco.

Diada tähistamine taastati 1977 ja meile läks kindlasti hinge selle tähistamine 11. septembril 2013, mil Diada käigus moodustati Balti ketti meenutav Via Catalana – 1,5 miljonit inimest seisid 400 km pikkuses rivis läbi kogu piirkonna, näitamaks oma iseseisvumissoovi.

Balti keti kordus oli see kindlasti, sest korraldajad olid aegsasti Eestist kohale kutsunud nõustajad (Henn Karitsa ja Ülo Laanoja), kelle abiga tagati ürituse sujuvus. Tegelikult oli see konkreetne abi vaid üks paljudest kokkupuutepunktidest Eesti ja Kataloonia valitsuste ja kodanike vahel viimastel aastatel.

Vabaduseiha

Kataloonia riik (Estat Catala) on välja kuulutatud kolm korda – aprillis 1931 (kui osa Iberia Konföderat-

PIXABAY

sioonist), oktoobris 1934 (Hispaania föderatsiooni osana) ja 27. oktoobril 2017.

Kõigil juhtudel on Kataloonia iseseisvust jagunud pigem tundideks kui päevadeks, Hispaania keskvõim on end kiiresti jõuga kehtestanud. Samas – kahel esimesel korral nähti endid ikkagi seotuna (muu) Hispaaniaga ja pole saladus, et nii Carles Puigdemont kui ka Torra on käinud korduvalt Šveitsis uurimas sealset riiklikku korraldust. Igal juhul meestel mõte töötab, sest nende jaoks on töö pooleli.

Hispaania sotside tänase ladviku hoiaku juures on kummaline teada, et 2005. aastal sündis sotsialistidest keskvalitsuse (peaminister Jose Luis Rodriguez Zapatero) ja Kataloonias võimul olnud kohalike sotside juhitud koalitsiooni koostöös uus autonoomiaseadus, mis sai heakskiidu mõlemas parlamendis ja ka jõustati Kataloonias.

Läks aga nii, et keskparlamendis opositsioonis olnud Rajoy Rahvapartei vaidlustas tervelt 114 artiklit seaduse 223st. Juunis 2010 praakis Hispaania ülemkohus välja küll „kõigest" 14 artiklit ja nõudis 27 ümbertegemist, ent kohtu enda legitiimsus osutus küsitavaks.

Kõigele pani punkti Rahvapartei ootamatult suur võit 2011. aasta üldvalimistel ja sealtpeale oli õigus ainult neil ja seda kõiges. Dialoog kadus. Kolm aastat „vale seadust" nautinud katalaanid ei vandunud aga alla ja hakkasid juba 2009. aasta lõpul korraldama rahvaküsitlusi iseseisvumise asjus. Algul külade ja linnakeste kaupa, et siis kogu Kataloonias sama ideega välja tulla. Ülemkohtu otsusele reageeriti võimsalt – 10. juulil 2010 toimus Barcelonas ajaloo suurim manifestatsioon kuni 1,5 miljoni osavõtjaga ja seda loosungi all „Oleme rahvas. Meie otsustame". Septembris 2012 oli sama suur mass väljas Diadal ja juba loosungi all *„Catalunya – nou estat d'Europa"* (Kataloonia – uus riik Euroopas).

Revolutsioon jätkub

Sealtpeale on Kataloonias igal aastal toimunud midagi iseseisvumisteemalist – (keelatud) rahvahääletused, (lubatud) rahvaküsitlused või lihtsalt valimised, mis nii või teisiti kujunesid iseseisvuse pooldajate ja vastaste mõõduvõtmiseks.

Ühel hetkel hakkas keskvalitsus, kes veeres ise ühest korruptsiooniskandaalist teise, „huvituma" Kataloonia rahvuslaste rahaasjadest ning vallandati suur nende diskrediteerimise laine.

Tulemuseks oli ajalooliste juhtide taandumine, kuid neid asendanud uued osutusid veelgi radikaalsemateks. Jaanuaris 2016 Kataloonia juhiks valitud Carles Puigdemont keeldus suhtlemisest Hispaania kuningakojaga, sest – nagu ta väitis – Hispaania, st Rajoy valitsus, oli 16 korda ignoreerinud Kataloonia võimude palvet alustada dialoogi.

Nagu teada, pagesid pärast 27. oktoobri 2017 iseseisvusotsust Puigdemont ja veel viis aktivisti välismaale. Detsembris toimunud uutel valimistel võitsid nad küll kohad Generalitatis ja seadus lubas asju sättida nii, et nende nimel sai hääletada ka välismaalt. Ometi sai selgeks seegi, et keegi Madridi silmis n.-ö puhas peaks asju ikkagi kohapeal juhtima. Madrid kontrollis sedagi protsessi hoolikalt – väljavalitu nr. 2 sai hääled kokku, ent viidi enne lõppvooru uuesti vanglasse jne. Muu Euroopa ajakirjandus püüdis sääraseid asju mitte märgata.

Seda huvitavam on tõdeda, et lõpuks Kataloonia valitsusjuhiks valitud Quim Torra oli oma valimisnimekirjas alles 11. ja näitab end praegu veelgi suurema radikaalina kui need, keda Madrid välja praakis.

Loogiline on oodata, et Torra plaan – teeme eesseisvatel valimistel vahekorrad uuesti klaariks – on vastuvõetav Madridile ja seda enne üldvalimisi, mille tulemustes ei saa üleeuroopalisi protsesse arvestades täna keegi enam kindel olla. Tehtud pakkumine peaks kaasa tooma ka poliitvangide kohese vabastamise ja võimaldama poliitpagulaste tagasitulekut kodumaale. Rahvuslased on asunud ka looma uut poliitilist erakonda, ühendamaks kolme suuremat iseseisvuslaste gruppi, kes on Generalitatis esindatud. Seda selleks, et valimistel ei läheks kaduma ükski võiduks vajalik hääl.

Praetud leib ja kohupiimamaius

Toidublogija Tuuli Mathisen krõbistab endiselt kord juba lahti rebitud kuivtoidupaki kallal. Sedakorda valmisid tema oskuste ja pisukeste lisandite abil hõrgutised, mis sobivad ühtviisi hästi maiustamiseks nii samblasel metsaalusel kui hipsterlikus välikohvikus.

HEAD ISU!

Rukkileib praemuna ja krõbeda peekoniga

Pannil ülepraetud rukkileib koos hommikuse praemuna, krõbeda peekoni ja värskelt soolatud kurgiga on tõhus hommikueine või miks mitte ka õhtusöök. Toekas tummine eine maitseb eriti hästi siis, kui nautida seda metsas värskes õhus.

Eine ühele
2 viilu täistera-rukkileiba
1 muna
2–3 viilu peekonit
soola ja pipart
värsket soolakurki
rohelist sibulat, hakituna
õli praadimiseks

Kuumuta pann keskmisel kuumusel ja prae peekoniribad pannil krõbedaks. Vajadusel lisa veidi õli. Tõsta pannilt ära, lisa vajadusel pannile õli ja prae muna mõned minutid, kuni munavalge on kalgendunud ja munakollane soovitud küpsusastmega. Maitsesta soola ja pipraga. Samal pannil prae õlis krõbedaks ka rukkileivaviilud. Tõsta taldrikule praetud leib, sinna peale säti muna ja munale lisaks praetud peekon. Viimistle hakitud rohelise sibulaga ja lõika juurde värsket soolakurki.

2 X TUULI MATHISEN

Kohupiimamaius suvemarjade ja rummimaitselise iirisekastmega

Kommi võib niisama põske pista, aga kommist võib ka igati mõnusmagusa kastme valmistada, kui iiris koos tibakese piimaga üles sulatada. Nii saabki kokku sobitada kohupiimakreemi, värsked marjad ja iirisekastme. Tõelise gurmeemagustoidu mõõtu maius ongi valmis ja selle valmistamiseks ei ole vaja sugugi kokaharidust.

Söö ise ja jaga lahingupaarilisega

2 dl 35%-list koort
200 g kohupiimapastat
1–2 sl suhkrut
vanillisuhkrut
värskeid marju, vajadusel tükeldatuna
2 sl piima
70 g rummimaitselisi iiriseid Big Ben
serveerimiseks värsket münti

Vahusta koor koos suhkru ja vanillisuhkruga kohevaks vahuks. Sega juurde kohupiimapasta. Jaota saadud kreem magustoidupokaalidesse või -klaasidesse. Säti peale metsamarju.

Iirisekreemi jaoks kuumuta kastrulis vaiksel kuumusel veidi piima ja tõsta sinna sisse iirised. Sulata aeg-ajalt segades, kuni iirised on sulanud ja kaste parajalt paks. Nirista kaste marjadele ja kohupiimakreemile peale. Kaunista soovi korral värske mündiga ja serveeri kohe.

Kui voodi jäi koju: rippkiik, telkmantel või *pop-up*-telk

Teinekord lihtsalt on õnne loodusesse ööbima jääda. Ent mis oleks koju jäänud voodile sellisel puhul kõige parem alternatiiv: kas telk, rippvoodi või telkmantel? Sellele küsimusele katsumegi võrdleva testi abil vastuse leida.

Tekst: ASSO PUIDET, Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Telkmantel

\+
Kaalult kerge
Mõõtudelt väike
Kerge kokku panna
Vihmakaitse standardvarustuses
\-
Keerukas üles panna

2 X ASSO PUIDET

Rippvoodi

\+
Kaalult kerge
Mõõtudelt väike
Kerge kokku panna
\-
Paigaldada saab vaid valitud kohtadesse

KARRI KAAS

Pop-up-telk

\+
Kaalult kerge
Lihtne üles panna
Kasutatav kõikjal
Putukavõrk standardvarustuses
\-
Mõõtudelt suur
Keeruline kokku panna

GREY FOX

Rippkiigeks on meil **rippkiik Ticket To The Moon** ja *pop-up*-telgiks **Grey Foxi putukavõrguga telk**. Telkmantliks aga legendaarne, iga kaitseliitlase baasvarustusse kuuluv **kaitseväe telkmantel**. Ehkki kontseptsioonilt täiesti erinevad, ühendab neid kolme kompaktsus, kerge kaal ja kasutusmugavus, mistõttu sobivad need jalgsirännakule kaasavõtmiseks. Aga miks mitte ka jalg- või mootorattamatkale, kus kaasavõetava kraami kaal ja maht on samuti piiratud.

Kaal ja kompaktsus

Kui vaadelda tarvikuid nende transpordiasendis – võttes arvesse kaalu ja kompaktsust, mis dikteerivad, kas ja kui mugav on neid endaga kaasas tassida –, siis siin jätavad rippkiik ja telkmantel telgi häbisse. Või koju.

Kaal kaaluks, ehkki iga läbitud kilomeetriga hakkab iga lisagramm turjal rohkem tundma andma, on kõik katsealused meeldivalt kerged. Tootja andmetel kaalub meie testis kasutatav telk 990 grammi. Telkmantli kaaluks on 600 grammi, sama palju ka rippkiigel. Olgu öeldud, et mugavuse huvides kat-

setame kahele inimesele mõeldud rippkiike. Ühe inimese kiik kaalub 100 grammi vähem.

Rippkiigele ja telkmantlile annab aga suure eelise nende kompaktsus. Oma kaunjasse või, kui soovite, kuusirpi meenutavasse kotti pakituna mahub rippkiik suvalise seljakoti põhja. Või vöökotina püksirihma külge või jalgratta pakiraamile või raami külge. Ükskõik kuhu. Pisemat sorti kaelapadja mõõtu paun mahub igale poole. Sama lugu on telkmantliga, mis on mõõtudelt isegi tsipakene väiksem kui rippkiik.

Pop-up-telk seevastu võtab kokkupakituna hiigelsuure pitsa või väiksemat sorti satelliiditaldriku kuju. Sellise rõnga kaasapakkimine nõuab loovat lähenemist. Seljakotti ei mahu. Jalgratta pakiraamile samuti mitte. Kaenlasse haarata – ebamugav. Võib-olla rihmadega seljakoti külge. Võib-olla.

Üles seadmine

Püstitusmugavusest rääkides kahtlust ei ole: *pop-up*-telk on neist kõige kasutajasõbralikum. Selle üles seadmine võtab aega mõned sekundid. Ehk siis täpselt nii palju, kui kulub telki ümbritseva koti luku avamiseks. Edasise eest kannavad hoolt juba surve alla painutatud telgivaiad – telk kargab kotist välja ja võtab oma kuju. Suvalises teie valitud kohas. Parkimisplatsil, liivasel jõekaldal, auto katusel, samblavaibal mändide all, vaatetorni tipus. Kus iganes – piiranguid ei ole. Plaks ja valmis.

Rippkiige seadmiseks magamisasendisse on aga vaja leida kaks teineteisest vähemalt kolme meetri kaugusel paiknevat puud või muud objekti, mille külge köied kinnitada. Seega keset heinamaad või rannaliival rippkiiges magada ei õnnestu. Rippvoodi esmakordsel kasutamisel võib kergemat peavalu tekitada ka nööride sidumine nõnda, et voodi saaks õigele kõrgusele ega oleks ohtu, et see öösel maaga kohtub. Tegelikult on aga sõlme tegemine äärmiselt lihtne. Kirjutage *YouTube*'i keskkonda näiteks *„The Only Knot You Need to Hang a Hammock"* ja leiate lahenduse, mis on võimetekohane ka lasteaialapsele, kes veel saapapaelu siduda ei oska.

Vahest kõige keerukam ja enim insenertehnilist taipu nõudev on telkmantli seadmine majutusasendisse. Seo nurkadesse ja külgedele nöörid, leia ja paigalda vertikaalpulgad, mis mantlist tehtud katusele soovitud kuju ning kõrguse annavad, kinnita vaiad ja nöörid maa külge. Sebimist on. Oma viie minuti jagu. Teisalt jälle võimaldab asjaolu, et tootja pole kõike n.-ö nupust vajutatavaks ja nöörist tõmmatavaks teinud, disainida täpselt selline peavari, nagu on soov ja vajadus. Katuse kaldenurgast kuni põrandani välja – tahad, magad mätaste peal, tahad, teed okstest küljealuse.

Kasutamine

Aeg on pugeda põhku ehk siis vastavalt telki, mantli alla või rippvoodisse. Sisenemine on kindlasti mugavaim telki, mille üks külg on kogu pikkuses ja laiuses lukuga avatav. Avad luku, heidad pikali ja vead luku kinni. Muud kunsti polegi. Kergelt koonusekujulise telgi sisu pole just ülemäära ruumikas, ent piisav, et soovi korral lebo ja magamiskott lahti rullida. Telefonile jääb samuti ruumi, aga seljakoti ja saapad peate välja jätma. 180 cm pikk indiviid mahub telki kenasti horisontaalasendisse ära. Küll aga on katse tulemused näidanud, et koonusja kuju ehk kitseneva jalgadeosa tõttu, kus jäsemetele just rabelemisruumi ei jää, võivad jalad hommikul sundasendist pisut kanged olla.

Vaatlusaluse telgi eelis rippvoodi ees seisneb aga selles, et see koosneb sisuliselt telgi põhjaga ühendatud putukavõrgust. Nii et sääskede ja muu fauna pärast ei pea telgis põõnates muretsema. Samas on tagatud õhutus. Vihma korral on muidugi soovitatav üle telgi visata telkmantel või koormakile.

Rippvoodisse sisenemine eeldab mõnevõrra rohkem akrobaatilisi võimeid, kui telki maandumine. Aga ei midagi keerulist. Ja kui juba ennast horisontaali saanud oled, siis ... magad nagu hällis, kiik kõigub kergelt tasa-tasa ja silmad vajuvad kinni. Mõnus! Soovitatav on sättida ennast lamama rippvoodi suhtes kergelt risti. Vastasel juhul võtate horisontaalasendis võrkkiige banaanja kuju, jalad ja pea keskkohast kõrgemal, mistõttu jalad võivad jällegi hommikuks tuimaks muutuda. Samuti on poolkuuna lamades raske end küljelt küljele keerata.

Nagu telki, nii on ka rippkiige põhja soovitatav asetada lebomatt. See annab kiigele konkreetsema kuju ja hoiab voodi langevarjuriidest seinad kehast eemal. Et oleks veel mugavam, tasub kaaluda vihmakatte ja putukavõrgu soetamist. Neid standardvarustuses pole.

Maalähedane telkmantel seevastu koosnebki sisuliselt ainult vihmakattest. Nii et sellega muret pole. Küll aga võib mõneti häirivaks osutuda mõte, et igasugune fauna, liikugu see maad või õhku mööda, pääseb sulle telkmantli alla ligi. Aga muidu on telkmantli all magada täpselt nii mugav, kui mugavaks sa oma küljealuse oled viitsinud ja osanud teha.

Kokkupakkimine

Siin on kindel eelis jällegi rippvoodil ja telkmantlil. Neid kokku lapata on veelgi lihtsam, kui üles panna. Lase rippvoodi köied puu ümbert lahti ja topi kogu kupatus kauna tagasi. Ära ürita kiike kuidagi voltida või rullida – lihtsalt topi see kauna. Sama loogika kehtib telkmantli juures – puhas toppimise rõõm.

Telk seevastu tuleb kandekotti saamiseks jälle kuidagi barankaks painutada. Liiga lihtne see just pole, mistõttu tootja on kaasa pannud kaheksast liigutusest koosneva juhendi. Natuke on vaja jõudu ja natuke taipu. Aga saab hakkama ja harjub ära. Ei midagi ületamatut.

Järeldused

See, kas magada mõnusalt õõtsuvas rippkiiges, maalähedases mantlialuses või elusloodus vastu mõningast kaitset pakkuvas telgis, on maitse-eelistuste küsimus ja tõe peab igaüks enda jaoks ise välja selgitama.

Küll aga on mõõtudelt väiksemat telkmantlit ja rippvoodit mugavam kaasas tassida. Telki seevastu on lihtsam üles panna. Ning, erinevalt rippvoodist, mille paigaldamiseelduseks on mõned sobival kaugusel paiknevad puud, on telkmantli ja iseäranis *pop-up*-telgi kasutusspekter oluliselt laiem.

Ent lõpuks taandub kõik ikkagi sellele, et kõige parem on magada ... kuidas? Loomulikult pikali. Ja selleks sobivad kõik need tooted võrdselt hästi. Head und!

Praktilised sammud loova mobiilifotograafia suunas

TEE ISE!

Kuidas leida mõningate fotoharjutuste abil üles oma loov mina ja saada paremaks piltnikuks, kes jäädvustab visuaalselt veelgi esteetilisemaid kaadreid?

Tekst: DANEL RINALDO, fotokunstnik

On mitmeid põnevaid, motiveerivaid ja inspireerivaid mooduseid, kuidas panna ennast nägema ümbritsevat uue pilguga. Leida endas üles „loovnägemine" – eriti siis, kui pea tundub mõtetest tühi olevat ja ümberringi miski pilku ei köida, kuid ka siis, kui oled edasijõudnu ja otsid oma väljakujunenud käekirjale vaheldust.

Sestap on siin mõned harjutused, mis sinus loomeinimese ja fotokunstniku valla päästavad.

1

2 tosinat
Vali asukoht, peatu ja tee 24 unikaalset pilti, jalgu paigast liigutamata. Tundub lihtne? Proovi järele!

2

Näota/näotu *selfie*
20 erinevat pilti iseendast, kuid ilma ühe n.-ö olulise detailita, milleks on su enese näolapp! Foto läheb autoportreena kirja ka siis, kui sel on näha vaid su kätt, jalga või kõrva.

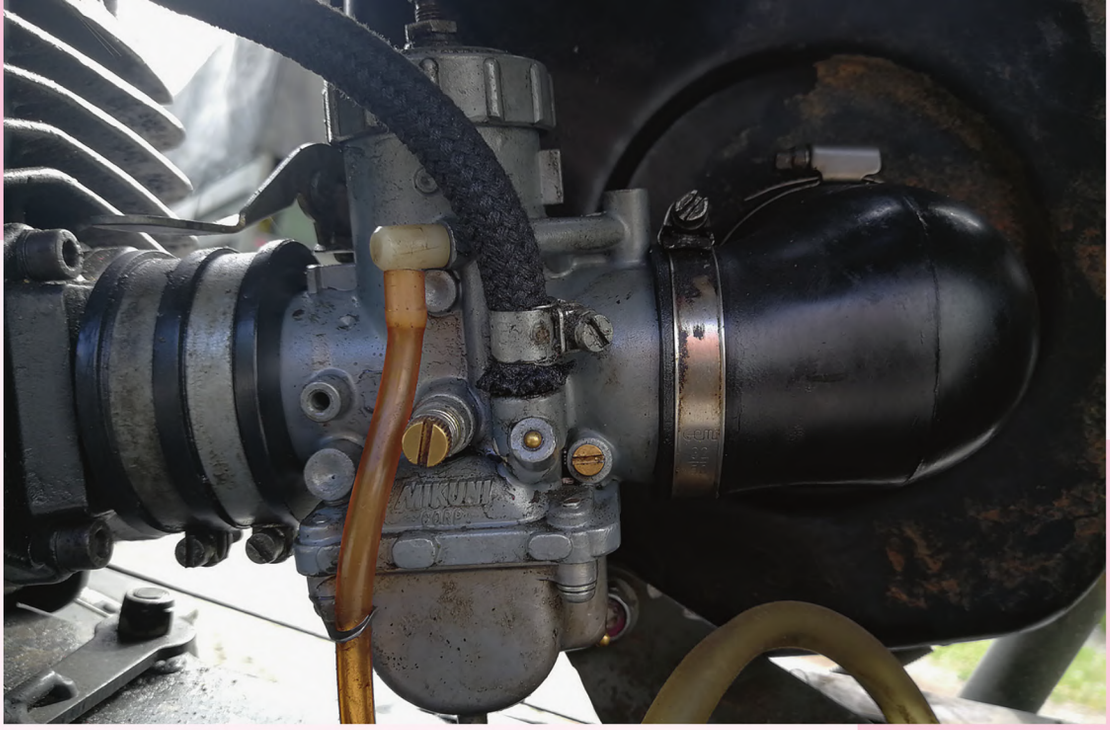

10 X ASSO PUIDET

3

10 ühest

Leia üks väike ese ning proovi seda jäädvustada kümnel abstraktsel viisil. Mida väiksem on ese, seda keerulisem on harjutust sooritada. Kodutänav ilmselgelt ei ole ei väike ega ka ese.

SRA – rohkem kui täpi toksimine

Kui jalanõusid on ukse taga kolme kuu kütmise jagu, istekohad on kõik hõivatud ja klassi ette astub Surm[1], siis oled sa tõenäoliselt sattunud SRA kursusele.

Tekst: VELLI EHASALU, vabatahtlik autor

SRA ehk Sõduri-Realistlik Adrekalaks (tegelikult *sovellettu reserviläisammunta*, tõlkes 'reservväelastele kohandatud laskmine') on praktiline sportlik laskmine, kus igal võistlusel võib kasutada rohkem kui ühte relva ja relvatüüpi ning diskvalifikatsiooni on kerge saada. Seda viimast seetõttu, et loomingulisel arusaamisel turvalisusest pole lasketiirus ruumi ja SRA-s peetakse sellest põhimõttest kinni. Just turvaline relvakäsitsususoskus ja laskuri areng on selle spordiala eesmärgid.

Mis loom on SRA?

Taibukamad said juba aru, et SRA on pärit Soomest. See on reservväelastele kohandatud ja vabatahtlike riigikaitseorganisatsioonide liikmetele mõeldud sportlik laskmine, mille eesmärk on arendada praktilist ja turvalist relvakäsitsususkust, mõõta ja võrrelda laskuri laskeoskust ja arengut.

SRA toimetab „Reservväelaste laskevõistluse reeglite" alusel, mida on kokku 20 lehekülge eesti keelde tõlgitud dokumenti. Need sisaldavad spordiala üldpõhimõtteid, võistluste reegleid ja korraldust, turvanõudeid, laskekäsklusi, lubatud relvade kirjeldusi, punktide arvestust ja karistusi. Reeglid on kirja pannud Soome Reservväelaste Spordiliit (RESUL). Ühesõnaga: kõik on reguleeritud ja toimub kindlate kokkulepete alusel. Pole tarvis pikka viha pidada, kui kohtunik sulle midagi ette heidab – põhjus pole selles, et sõbra nägu meeldis ja sinu oma mitte.

Eestisse jõudis see ala tänu Tartu maleva koostööle Vantaa reservväelaste ühendusega Soomest. Esimesed tartukad omandasid SRA võistluslitsentsi 2011. aastal. Tänaseks on klubid loodud lisaks Tartule ka Harjumaal, Pärnumaal ja Virumaal ning neid ühendab Eesti Reservväelaste Laskespordiliit.

SRA-s on kasutusel kaks relvaklassi: vaba- ja standardklass. See määratakse võistleja poolt kasutatava karabiini järgi. Standardklassis on kõikvõimalikud täiendavad sihtimisseadmed keelatud, vabaklassis on need lubatud. Siiski pole sihtimisseadmetega lubatud ka vabaklassis täiendada püstoleid, sest SRA on oma olemuselt reservväelaste ala ja sõdurile on püstol teisejärguline – neid armees sihikute ja kompensaatoritega ei tuunita ning SRA püüab olla võimalikult sõduri-realistlik.

Võistlusalaga tegelemiseks on tarvis läbida SRA laskuri koolitus ja astuda vastava laskespordiklubi liikmeks. Liikmestaatus võimaldab osaleda erinevatel SRA võistlustel nii Eestis kui Soomes ja annab laskurile ametliku laskesportlase litsentsi. SRA reeglites on välja toodud ja ära kirjeldatud ka soomekeelsed laskekäsklused. Need saab kodus aegsasti pähe õppida, et ei peaks keset võistlust guugel tränsleiti otsima.

Miks just SRA?

Kui oled paar korda tiirus käinud ja sulle tundub, et lasketäpsus on piisavalt hea (nt saad juba viie meetri pealt vabalt garaažiuksele pihta), siis võiks mõelda natuke keerulisematele väljakutsetele. Täpsuse juurde saab treenida ka kiirust ja liikumist sihtmärkide tabamiseks. Tulemuse arvutamiseks võetakse punktiskoor ja jagatakse ajaga – seega on mõlemad olulised. Nulliga jagada ei saa, seepärast ole rassimise asemel pigem täpne. Samuti jääb lõpptulemus seda kehvemaks, mida kauem molutad, nii et vanaema telefonikõnele võid vastata pärast raja läbimist. Algajale siiski lohutuseks: laskude arv ja aeg ei ole selles spordis piiratud, loeb vaid tulemus.

1 *Juhtlõigus mainitud Surm on kodanikunimega Arvo Vardja, Harju Reservväelaste Laskespordiklubi MTÜ juhataja.*

SRA-s ei ole tavapärase lasketiiru üksluisust. Rajad on erinevad: selleks võib kasutada klassikalist tiiru lintide, teisaldatavate seinte ja muu „ehitusmaterjaliga“; kuid sobivad ka autod, punkrid, koerakuudid ja kõik muud variandid, mis õelal, aga siiski loomingulisel rajameistril pähe tulevad. Erisugused on ka sihtmärgid: neid võib olla liikuvaid ja statsionaarseid, märklehti ja esemeid. Rada võib vürtsitada toredate lisaülesannetega, nagu granaadivise. Relvade kasutust saab ülesannetes kombineerida ja takistustega tuleb hakkama saada. Positsioone peab vahetama, märklauad on erinevas kauguses ja laskeasend võib mõnikord olla päris ebatavaline või ebamugav. Vaheldust on palju ja sooritusviis on vaba. See on peaaegu nagu päris. Sõda ei anna sulle valida, mis tingimustes lasta. Pead toime tulema igasugustes oludes. Vilunud SRA-lasena peaksidki sa mõtlema nagu sõdur, mitte nagu sportlane.

Kasu kaitseliitlasele

SRA on praktiline laskmine, mis treenib taktikalist mõtlemist. Sõdur peab hindama olukorda ja ümbritsevaid tingimusi, mõtlema läbi oma liikumise ja tegutsemise. See on kaitseliitlase jaoks suurepärane ala individuaalsete oskuste arendamiseks: relva haaramine, märgile suunamine, lasu sooritamine ja positsiooni vahetamine peavad toimuma kiiresti ja sujuvalt. Selle eelduseks on siiski täpsus, nii et eelnevalt peab teadma, kustpoolt kuul rauast välja lendab ja mis asi on kirp. Ajakulukam täpne tina heidutab vastast rohkem kui kiire möödalask. Muidugi võib ta viimasel juhul ka naeru kätte surra, kuid sellele ei saa lootma jääda. Rahmeldamine siiski reeglina head tulemust ei too. Harjutamine ja kogemus aga küll.

Tõenäoliselt saab iga vähegi terve mõistusega kaitseliitlane aru, et sõda ei tähenda päiksepaistelist ilma, lebomati laotamist liivale, lamades laskeasendi võttu, viieminutilist meditatsiooni enne lasu sooritamist ja vasakpoolse naabri peale ärritumist, kui tuline kest sulle krae vahele kukub. Sõda ei tähenda ka *neverending story*'t, kui sa ütled ootamatus olukorras: „Atsurr! Mul on veel üks elu!“ Sõjas kahjuks teise koha eest medalit ei saa. Vastane võib üllatada nii aja kui paiknemisega. Hakkama tuleb saada just sellises varustuses, mis sul tavapäraselt seljas ja küljes on. Samuti peab suutma oma varustuses kiirelt varjuda ja vastutuld anda. Positsiooni ja mugavust sageli valida ei saa. SRA valmistab sõdurit ette reaalseteks, st ebamugavateks tingimusteks. See on kaitseliitlasele väga hea laskeväljaõpet täiendav sportimisvõimalus ja põnevust pakkuv vabaajategevus.

SRA on üks võimalus õppida toime tulema ebaharilikes, võitleja jaoks realistlikes tingimustes.

Riigikaitse on enesekaitse

Lisaks kaitseliitlastele ja reservväelastele on SRA klubiga võimalik liituda ka teiste jõustruktuuride liikmetel.

Samuti kuluks igale naiskodukaitsjale ära oskus supi keetmise vahepeal, nii möödaminnes, panna köögiaknast paar pauku aias tiksuvale võõrale pahalasele. Riik oleme meie ja riigikaitse on meie endi enesekaitsevõime. Igal tasemel. Aega ja kohta valimata. Kriisiolukord annab ise meile tingimused ja Karlssoni slõugan „Mina nii ei mängi!“ ennustab lühikest tulevikku ka ilma selgeltnägijate tuleproovita. Laiapõhjaline riigikaitse ei tähenda midagi vähemat, kui meie oskust tulla ise toime olukordadega, mis üllatusterohkel maailmal meile varuks on. Argipäevas võivad ellu jääda need, kes ennast aidata lasevad. Kriisis jäävad ellu need, kes ennast aidata oskavad.

SRA on üks võimalus õppida toime tulema ebaharilikes, võitleja jaoks realistlikes tingimustes.

Ja siiski – hoolimata kõigest eelnevast ei ole SRA peamine eesmärk teha sind kiireks ja täpseks nagu Jason „Riskikuller“ Statham, vaid just nimelt ohutumaks relvade käsitsejaks, kes tuleb toime erinevates olukordades. Ka head relvaarsenali omades ei ole kellestki abi, kui ta endale või kaasvõitlejale viga teeb.

Lisainfo ja kontaktid:
https://viru-lk.weebly.com/ Viru Laskeklubi
http://sra.ee/ Pärnu, Harju, Tartu laskeklubid
https://resul.fi/sra-ammunnat/

VELLI EHASALU

Rästik – siuglev surm? Kuidas rünnak üle elada

Eestis on ainukeseks mürgimaoks kirju rästik. Rästikud armastavad elada niisketes segametsades, metsaservades, raiesmikel, soodes, jõgede ja järvede kallastel. Rästikut kohates tuleb olla ettevaatlik, eriti tasub hoiduda noortest emastest, kes võivad olla pruunikad, oliivikarva (harva ka kollased) ning punakaspruunid, aga ka tumepruunid!

Tekst: ELLEN STERNHOF, esmaabiõpetaja

Rästik hammustab inimest üksnes siis, kui talle peale astuda või teda käega haarata. Aga ka kestumise ajal, kui nad näevad halvasti ja reageerivad instinktiivselt.

Sellest, et rästik on salvanud, annab kindlasti märku terav valuaisting. Aga kui seda mingil põhjusel ei tunne või näiteks kahtlustate rästikuhammustust oma kaaslasel, siis viitavad sellele ka kaks väikest täpikujulist torkehaava.

Kui olete juba hammustada saanud, tuleks püüda jääda rahulikuks. Tõenäoliselt te ei sure sellesse. Võimalusel tuleks otsida varjuline koht ja lamada kuni abi saabumiseni või siis liikuda aeglaselt ja püüda salvata saanud jalaga mitte astuda.

Varjumine jahedas on oluline, sest aeglustab mürgi imendumist organismi. Lamades aga aeglustuvad inimese elulised tegevused ja seega ka mürgi imendumine. Meeles tuleb pidada, et hammustada saanud jalga ei tohi tõsta kõrgemale, nii kiirendate mürgi imendumist organismis.

Mitte mingil juhul ei tohi rästikuhammustust hakata välja lõikama või imema. Ja ärge laske ka teistel imeda. Sellega võivad nad kahjustada ka ennast, sest mürk satub suu kaudu ka nende organismi. Pole vaja!

Võib aga asetada salvatud kohale külma. Kui muud pole käepärast, siis külma vette kastetud riideese. Külmakotile tuleb kindlasti mingi riie vahele panna. Samuti ei maksa külma aerosooli lasta otse vigastatud kohale.

Juua anda aga rästikurünnaku-ohvrile ei tohi. Iseäranis mitte alkohoolseid jooke, sest nende toimel veresooned laienevad ja mürk levib kiiremini. Mürgituskoha põletamine on samuti täiesti arulage mõte. Mürgi levikut see ei takista ning ainus, mida saavutatakse, on lisatrauma. Suhkrutüki asetamine salvata saanud kohale lootuses, et mürk imendub suhkru sisse, on ohutum kui põletamine. Aga kasutegur on täpselt sama suur – null.

Jalale ei tohiks asetada ka improviseeritud žgutti. Rästikumürk levib lümfitee kaudu ja vereringe peatamine žgutiga võib olukorda ainult halvendada.

Kui te kõiki eelnimetatud lollusi väldite, siis elate rästikuhammustuse suure tõenäosusega üle. Ohtlikuks läheb lugu tegelikult alles siis, kui inimene on mürgi suhtes ülitundlik. Sellisel juhul võib tekkida hingamisteede turse ja inimene hakkab lämbuma. Nüüd peab esmaabi olema väga kiire. Tuleb avada hingamisteed ja vajadusel alustada elupäästvat esmaabi. Siiski – vältige paanikat, helistage numbrile 112 ja kutsuge meditsiiniline abi.

Tähelepanu, loomaomanikud, kes te jalutate või jooksete metsas oma koeraga – jälgige rada oma jalge ees ja kindlasti ka koera. Rästik on salakaval tegelane, ta võib ohu korral teeselda ka surnut! Koer võib „selle“ hambusse haarata ja järgneb ootamatu salvamine. Ka koer vajab kiiret meditsiinilist abi!

Rästikuhammustuse korral ära:

- paanitse;
- paiguta jäsemele žgutti;
- põleta salvatud kohta;
- lõigu hammustuskohta;
- ime mürki välja;
- joo vett ega midagi muud;
- mäkerda suhkruga;
- talla vigastatud kohal.

PIXABAY

Kodumaise soomukitootmise kõrgaeg ehk Soomusauto Arsenal-Crossley

Vajadus kodumaad paremini kaitsta pani eestlasi mõtlema oma soomusmasinapargi uuendamisele. Kuna Eestis autotööstust polnud, otsustati šnitti võtta inglastelt.

Tekst: IVAR JÕESAAR

WIKIPEDIA

SÕJARAUD

Kahe ilmasõja vahel soomusautode areng põhimõttelisi hüppeid ei teinud. Suurtes tööstusriikideski konstrueeriti soomusautosid, tuginedes ikka veel valdavalt Esimese maailmasõja kogemustele, olemasolevate veoautode jäikade vedrudega alusvankritele ning soomusauto oli peamiselt mõeldud jalaväelaste liikuvaks tuletoetuspunktiks tugeva pinnasega alal. Mootorite võimsus, soomuse paksus ja relvastuse kaliibrid küll ajapikku suurenesid, kuid sõidukite üldised ehituspõhimõtted ja maastikuläbivusvõime oluliselt ei muutunud. Soomusautod osalesid kahe maailmasõja vahel mitmetes väikese intensiivsusega lokaalsetes relvakonfliktides ja seal sellisest suutlikkusest piisas.

Eestile maailma suurest, ajutiselt uinunud kurjusest sõnumeid toonud 1924. aasta punane putšikatse näitas ühtlasi ära meie mahajäämuse võimes sündmuste arengule kiirelt ja jõuliselt reageerida. See oli ehk üks põhjusi, miks otsustati kahekümnendate aastate keskel Vabadussõja-aegset soomusmasinaparki uuendada ja ehitada riigi kaitseks uus partii soomusautosid.

Moodsad Inglise šnitti soomusautod

Eestis ei olnud oma raskemetallurgia- ja autotööstust ning nii telliti aastatel 1924–1925 Eesti Sõjaministeeriumi varustusvalitsuse tehnikaosakonnas projekteeritud soomusautode alusvankrid Inglismaalt ning kerede koostamiseks vajalikud soomusplaadid Rootsist. Valmis ehitati need soomusautod aga Tallinnas Arsenali relvatehases.

Soomusautode projekteerimise eeskujuks oli 1923. aastal Inglise firmas Vickers peamiselt Briti India armee vajadusi arvestades loodud soomusauto IGA 1. (Eestis konstrueeritud soomusauto kere oli lihtsustatud edasiarendus Inglise algupärandist. IGA 1 peamiseks väliseks erinevuseks Arsenalis toodetust oli kereosa suurem liigendatus ning soomusauto kere laiune suur kuppeljas torn, milles paiknes kaks Vickersi 7,71 mm vesijahutusega raskekuulipildujat.) Arsenalis kasutati Crossley Motors Ltd mootorit ja sama veermikku, millele ehitas oma soomukid ka Inglise firma.

IGA 1 oli 1920.–1930. aastatele omane soomusauto. Neid valmistati ligi 500 tükki ning tarniti lisaks Indiale ka Lõuna-Aafrikasse, Argentiinasse ja Kanadasse. Jaapan ehitas endale soetatud IGA 1 eeskujul oma soomusauto (Type 2587 Dowa). Jaapanlased kasutasid neid

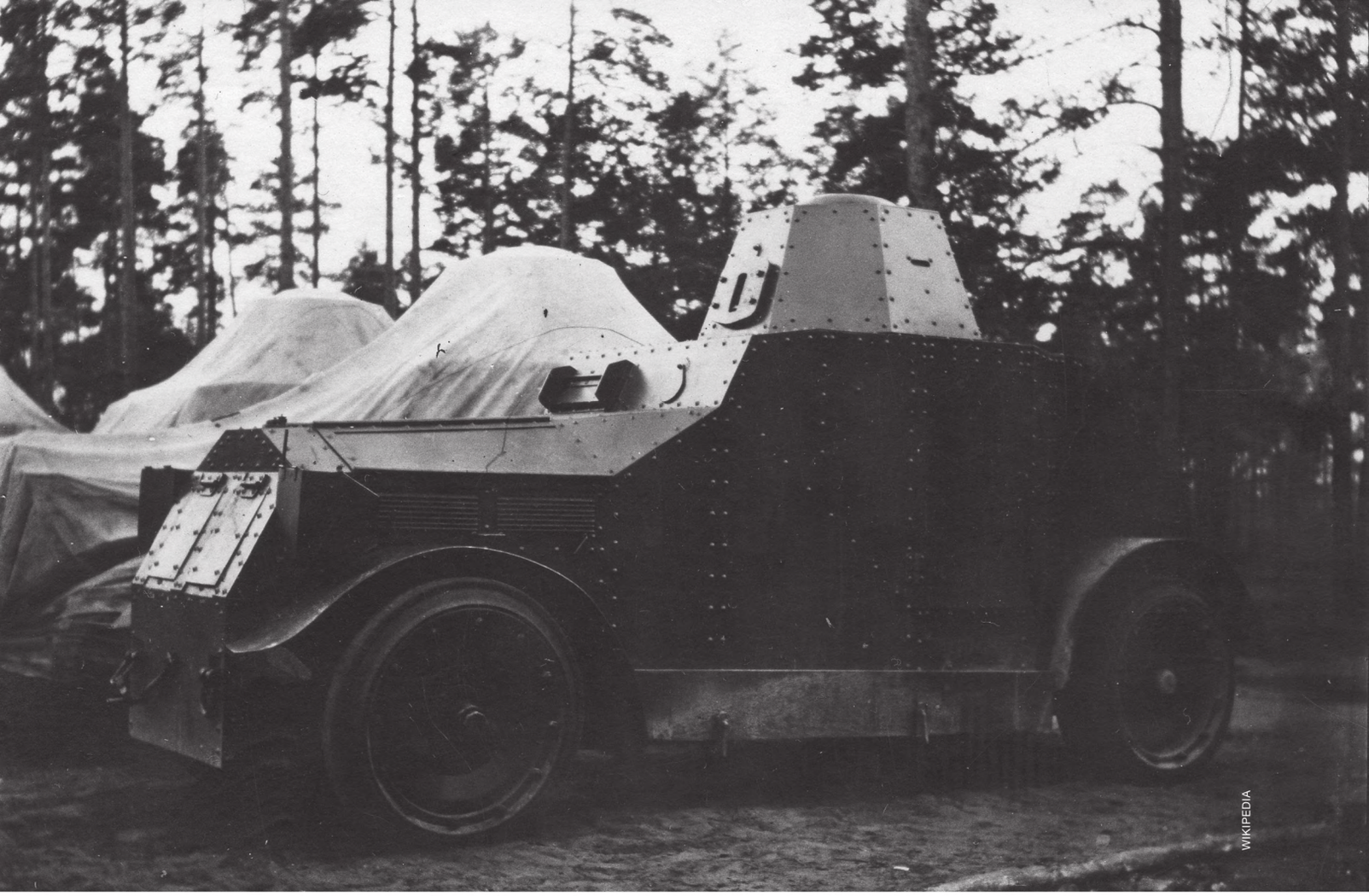
WIKIPEDIA

autosid ka 1930. aastatel Hiinas sõdides, näiteks Shanghai vallutamisel. Väga sarnane soomusauto oli ka 1929. aastal Poolas tootmisse võetud, Fiati alusvankril Ursus. Ka 1939. aastal baaside lepingu alusel Eesti okupeerimist toetama toodud Punaarmee soomusautod BA 10 ja BA 20 olid ju põhijoontes samasuguse ehitusega.

Arsenali tehases valmis aastatel 1926–1928 soomusautosid Arsenal-Crossley M27/28 kokku 13 tükki. Üksteist neist olid aastatel 1929–1940 kaitseväe ja kaks (nimedega Kõu ja Pikker) Kaitseliidu Tallinna maleva relvastuses. Erinevatel aastatel ehitatud autodel oli üksikuid pisierinevusi, mis ei mõjutanud nende üldisi omadusi.

Kuuel Arsenali soomusautol oli tornis Hotchkissi 37 mm kiirlaskekahur, ülejäänutel 7,7 mm Madseni kuulipilduja. Tornist välja ulatuv relvaraua osa oli kaetud soomusümbrisega.

Soomusauto ehitus

Arsenal Crossley soomusauto konstrueerimisel võeti aluseks Crossley 2,5tonnise veoauto alusvankri mõõtmed ja kere kujundamisel Vickersi soomusauto eeskuju. Auto oli 4,87 meetrit pikk, 1,80 meetrit lai ja 2,43 meetrit kõrge. Soomusauto tühikaal oli 4,1 tonni, täisvarustusega 4,8 tonni, 1934. aasta varustustabeli järgi koguni 5,5 tonni. Soomusauto kere moodustasid raamile needitud soomusplaadid, mille paksus oli külgedel 7 mm, lael 5 mm ja põhja all 3 mm. Seest oli auto vooderdatud purjeriidega kaetud vildiga, et kaitsta meeskonda ja seadmeid mitteläbistavate kuulitabamuste korral soomuse sisepinnalt murduda võivate terasekildude eest, soomusauto põrandat katsid männilauad. Kere külgedel olid laskeavad, millest sai lasta Madseni 7,7 mm kergekuulipildujaga. Kõik laskeavad ja muud luugid olid seestpoolt vedrulukkudega suletavad.

Autodel olid Crossley 25/30 mudeli 4,531-liitrised mootorid, millel oli 45 hobujõudu (tänapäeval on umbes sama võimas mootor kahekohalisel linnasõidukil Smart) ja mis andis tippkiiruseks tugeval pinnasel 60 km/h. Crossley alusvankri juurde kuulusid poolpneumaatilised kitsad rehvid ja auto tagasillal olid topeltrattad. Poolpneumaatilised rehvid võimaldasid sõitu jätkata ka siis, kui soomusauto rehvid pihta said, kuid nende maastikuläbivus oli kesine.

Kuuel Arsenali soomusautol oli tornis Hotchkissi 37 mm kiirlaskekahur, ülejäänutel 7,7 mm Madseni kuulipilduja. Tornist välja ulatuv relvaraua osa oli kaetud soomusümbrisega.

Meeskond koosnes neljast liikmest: ees paremal (auto alusvanker oli ju Inglismaalt) olid autojuht ja tema kõrval soomusauto ülem, tornis seisis laskur ja taga, seljaga sõidusuunas oli lahinguväljal parema manööverdamise huvides teise autojuhi töökoht.

Teenistus

Kaitseväe Arsenal-Crossley soomusautodest moodustati Valka autotankirügemendi neljast rühmast koosnev 2. soomusautokompanii. Nendega koos teenis ka Austini Briti tehases Ameerika Peerlessi veoauto alusvankrile ehitatud Pisuhänd, mille Põhja Pojad olid Vabadussõjas punastelt üle võtnud. Soomusautosid kasutati väljaõppes mitmetel manöövritel ja nad osalesid paraadidel, kuid olulist edasiarendust soomusautode taktikas sel ajal ei viljeletud. Läheneva uue sõja eel ei õnnestunud Eestil endale välismaalt (lisaks kuuele 1934. aastal Poolast ostetud tanketile TKS) uusi soomusmasinaid hankida, seetõttu otsustati 1939.–1940. aasta vahetusel olemasolevaid soomusautosid täiustada. Arsenal-Crossley soomusautod pidid kõik saama torni 37 mm kahuri ja juhi kõrvale masina esiküljele tuli paigutada soomusümbrises Madsen kuulipilduja. Laskeavadest laskmiseks pidid autode meeskonnad saama Suomi püstolkuulipilduja. Need plaanid jäid enne Nõukogude okupatsiooni algust rahapuudusel täitmata.

LISATEAVE

Paberist soomusauto

Arsenal-Crossley pabermudeli saab huviline kokku panna Kaitseliidu 100. aastapäevaks valminud raamatu „Paberist sõjamasinate paraad" abiga.

Mudeli koostamist vaata ka YouTube'i videost https://www.youtube.com/watch?v=FDnBsMYD8b0 (otsingusõnad: youtube arsenal crossley).

Kaitseliidule ostetud soomusautod said nimeks Kõu ja Pikker ning neist moodustati Kaitseliidu Tallinna maleva soomusautorühm. Mõlemad Kaitseliidu soomusautod olid relvastatud 37millimeetrise kahuriga. Rühma kuulus algul 15 meest, aastal 1934 oli rühmas 23 tegevliiget ja 16 toetajaliiget. Pärast Kaitseliidu likvideerimist anti Kõu ja Pikker üle auto-tankirügemendile, kust need läksid peatselt Punaarmee väeosade kätte. Osa varustust ja enamik Arsenal-Crossley soomusautosid anti 22. Eesti Territoriaalsele Laskurkorpusele. Endine Kaitseliidu soomusauto Kõu saadeti 2. detsembril koos muu ülejäänud varaga Daugavpilsi.

Kus täpselt Arsenal-Crossley soomusautod Teise maailmasõja keerises lõpetasid, ei ole teada, kuid ühes Paldiski vallutamisest tehtud Saksa rindekroonikas võib näha ühte Arsenal-Crossley't purukslastuna põlemas. Teises maailmasõjas selgus õige ruttu ka needitud soomuskerede haprus ja kaitsetus tankitõrjerelvade ees. Kiiresti hakkasid arenema energia- ja ressursimahukad kerekeevitus- ja valutehnoloogiad ning teised sootuks uued lahendused ja ehituspõhimõtted, mis muutsid edaspidi soomusautode tootmise jõukohaseks vaid suurtele tööstusriikidele.

Täna võime Arsenal-Crossley soomusautot jälle sõitmas näha, nüüd on tegu juba Sergei Jerjomini ja tema mõttekaaslaste MTÜ Pommiauk valmistatud koopiaga.

AEG.VANATEHNIKA.EE

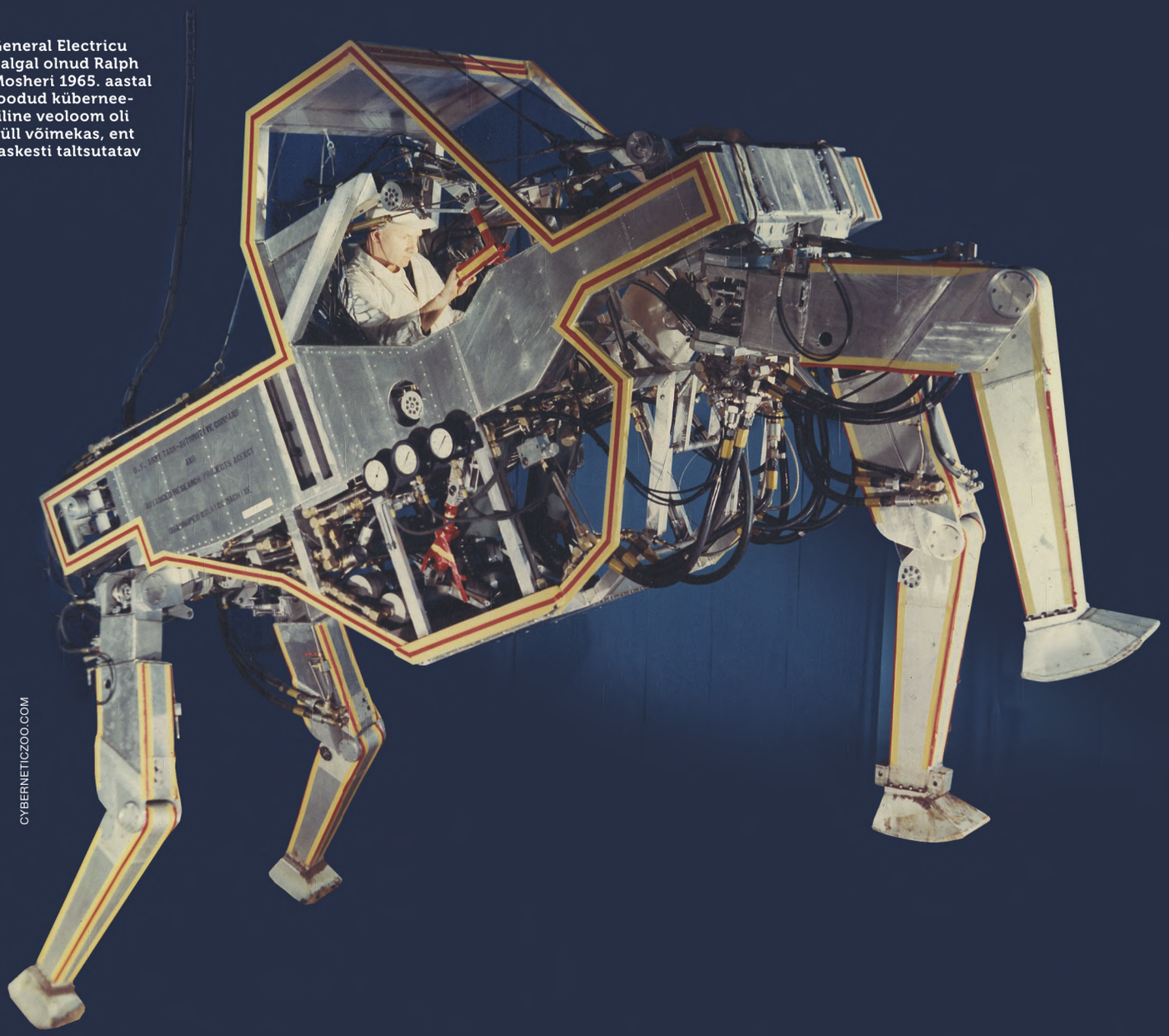

CYBERNETICZOO.COM

General Electricu palgal olnud Ralph Mosheri 1965. aastal loodud küberneetiline veoloom oli küll võimekas, ent raskesti taltsutatav

Küberneetiline koer ja teised neljajalgsed sõjamasinad

Ehkki tulihingelised fännid on tõenäoliselt vastupidisel seisukohal, võib üsna kindlalt väita, et George Lucase filmid „Star Wars" tegelikult ikka ei põhine tõsielusündmustel. Küll aga, jah, on nii mõnigi sellest kosmosemärulist tuntud agregaat murdnud tee filmilinalt pärisellu. Või vähemalt teinud sellise katse.

Tekst: ANDRIS TAMMELA

Nii näiteks on USA sõjatöösturid üritanud oma ridadesse värvata kultusfilmis Impeeriumi maavägede relvastusse kuuluvat, neljal jalal liikuvat ja üle kahekümne meetri kõrget AT-ATi (*All Terrain Armored Transport*).

Muidugi on võimalik ka vastupidine – kinomehed said inspiratsiooni hoopis n.-ö päris maailmast. Sest fakt on, et kaua enne filmiseeria esimese osa esilinastust 25. mail 1977 oli midagi AT-ATi sarnast ka päriselt olemas.

Täpsemalt alates aastast 1965, mil USA firma General Electric insener Ralph Mosher tutvustas maailmale oma värskeimat leiutist – kõndivat veomasinat. Imetabast neljal jalal liikuvat monstrumit, mil on piisavalt jõudu, et käpahoobiga minema virutada teed blokeeriv Jeep, kuid mis on vajadusel piisavalt õrn, et patsutada oma metalljäsemega elektripirni, ilma et see puruneks. Ja muidugi maastikuläbivus – vett täis kraavid, tihe džungel, lahtise kiviklibuga mäeküljed – pole probleemi.

Kõige sellega sai Mosheri näpunäidete järgi loodud prototüüp hakkama, nagu demonstratsioonesinemised kinnitasid. Ja ometi ei jõutud prototüübist kaugemale.

Miks? Vastus peitub juhtimssüsteemis. Näiliselt oli see geniaalselt lihtne – operaator istub metalljalgade kohale ehitatud metallpuuris ja hoiab käes hüdraulilisi hoobasid, millega liigutab eluka esijäsemeid. Operaatori jalad on aga ühendatud pedaalide ja voolikute süsteemi abil metalleluka tagumiste jalgadega. Nõnda, et piisab inimesel vaid oma jäsemeid liigutada, kui seda teeb ka tema tehiskaaslane.

Reaalsuses nõudis see koordinatsiooniharjutus aga sellist pingutust, et veerand tunniga oli operaatoril võhm otsas. Ja selle nahka asi läkski – lihtsalt ei leitud masinat opereerima piisavalt osavat ja tugevat inimest. Nii tuligi Mosheri leiutisel jalutada USA armee Virginia osariigi transpordimuuseumisse. Seal tammub ta tänapäevani.

Kuulekas koer

Siiski ei tasu kogu ettevõtmist naljaks tembeldada. Mosheri leiutist peetakse õigusega tänapäevaste küberneetiliste robotite eelkäijaks. Ning ega selle väikse tagasilöögiga

Nõnda, et piisab inimesel vaid oma jäsemeid liigutada, kui seda teeb ka tema tehiskaaslane.

neljajalgsete masinate aja- ja kes teab, ehk lõpuks ka edulugu veel otsa saanud. Sel sajandil tuldi idee juurde tagasi.

2005. aastal tutvustasid Boston Dynamics, kosmoseagentuuri NASA reaktiivmootorite labor ja Harvardi ülikool oma projekti Big Dog ehk eesti keeles Suur Koer. Projekti rahastas USA kaitseuuringute agentuur DARPA.

Nagu Mosheri leiutisel 40 aastat varem, oli ka Suure Koera tööülesandeks jalaväe varustuse kandmine raskesti läbitaval maastikul.

Võrreldes oma mitme meetri kõrguse eelkäijaga, oli Suur Koer pigem väikese eesli mõõtu: 91 sentimeetrit pikk, 76 sentimeetrit kõrge ja kaalus vaid 140 kilogrammi. Kuigi masina tippkiiruseks oli üksnes 6,4 kilomeetrit tunnis ja ta suutis kanda kuni 150 kilogrammi varustust, oli tema suureks plussiks väga hea raske maastiku läbivus.

Nimelt suutis Suur Koer üles ronida kuni 35protsendilisest kallakust ja 2012. aastal DARPA läbi viidud uuringus toodi eraldi välja, et masinat ei suuda ümber lükata ka küljelt tulevad müksud.

Võrreldes 1965. aastaga oli ka tehnoloogia kõvasti arenenud. Suurt Koera juhiti kaasaskantava konsooliga ja keegi selle otsa eraldi ronima ei pidanud.

Masina liikuvuse tagasid 50 sensorit, mis võimaldasid panna Suure Koera nii „istuma“ kui käima nii, et korraga oli õhus vaid üks jalg, või panna jalad liikuma paaris. Milleks seda kõike vaja oli, teavad ilmselt vaid masina loojad. Või leidub ehk USA armees liliputte, kelle jaoks on vaja 76 sentimeetri kõrgust masinat maha istutada?

Fakt on, et DARPA suhtus Suure Koera arendamisse väga tõsiselt ja 23. märtsil 2008 tutvustas Boston Dynamics Suure Koera edasiarendust Alfa Koer.

Alfa Koer oli võimeline läbima ka jäist maastikku ja oskas raskust balansseerida. Samuti oli sõduritel võimalik metallkoer vajadusel tükkideks võtta ja hiljem uuesti kokku monteerida. Masin sai nägemissensorid ja selle kandevõime suurenes 180 kilogrammini.

Sellega Bostoni leiutajate fantaasia aga ei piirdunud. 2013. aastal sai neljajalgne koer lisaks ka viskekäe. Just nimelt viskekäe. Nii võis Alfa Koer noppida maast kuni 23 kilogrammi kaaluvaid objekte ja virutada need siis endast eemale nagu keskaegne katapult.

Palju kära – vähe villa

Suure Koera arendustööd kestsid kokku kümme aastat, kuni 2015. aasta detsembris otsustas DARPA projekti rahastamise lõpetada. Seda pärast seda, kui USA armee oli masinat katsetanud. Ühe päeva jooksul. Rohkem polnud vaja. Sai selgeks, et luurerühmade kooseisu mõeldud Alfa Koera bensiinimootor teeb liiga valju häält. Suure müra ja käraga positsioonidele liikuv luureüksus aga ... nojah. Samuti oleks pidanud küberneetilise koeraga kaasa liikuma keskmisest nutikam insener – puhuks, kui sõdurite tehiskaaslane tõrget annab. Keskmise merejalaväelase taibust oleks tema turgutamiseks vajaka jäänud. Niisiis jälle ikaldus.

Kas Suur Koer või Alfa Koer hakkab kunagi tulevikus USA armee varustusse kuuluma, on raske ennustada. Käega löödud sellele ettevõtmisele veel ei ole. Praegu on USA armeel käsil sarnane projekt Spot Mini, kuigi ka elektrimootoriga Spoti esialgse versiooni lükkas armee tagasi, sest see suutis kanda vaid 18 kilogrammi varustust.

Küll aga võib üsna kindel olla, et AT-ATiga kohtuvad ulmesõbrad ka mõnes järgnevas „Star Wars'i“ filmis.

Allikad:

https://en.wikipedia.org/wiki/Walking_truck

https://en.wikipedia.org/wiki/BigDog

https://www.livescience.com/60575-weirdest-military-weapons.html

https://gizmodo.com/general-electrics-walking-truck-was-a-cold-war-at-at-1543311058

https://en.wikipedia.org/wiki/Walker_(Star_Wars)

Meie tõed
kuulutati tühisteks.
Võõrastest valedest
vermiti meile uued tõed.
Meile õpetati need pähe.
Ja me teadsime:
Nii see ei ole!
See ei ole nii!
Ellen Niit

Haigus, millest lahti ei saa

Paljude samas vanglas veedetud aastate jooksul õnnestus Maria Laidoneril oma abikaasaga kohtuda vaid paaril korral. Ometi jagasid nad halastamatut saatust teineteisega mõtetes ja südames. Pärast naasmist kodumaale sai Maria Laidonerist omamoodi Eesti Vabariigi sümbol.

Tekst: PIRET TARTO

AJALUGU

Mäletan, et millalgi 1970. aastate algupoolel Rakveres, kui ma ei käinud veel kooliski, ütles isa emale: kas tead, meie ülemjuhataja Laidoneri abikaasa elab Haapsalus. Ema vastas umbes nii, et see ei saa küll tõsi olla. Tookord ma ei saanudki aru, kas ema tahtis isale igal juhul vastu vaielda või tundus uudis tõesti täiesti uskumatu.

Võib-olla rohkemgi kui see infokild on mulle meelde jäänud emotsioon, mis kõlas isa hääles – meie ülemjuhataja, meie riik tähendab midagi, mis oli olnud väga oma, kuid millest olime traagiliselt ilma jäänud ja ometi uhked, et see ikkagi oli meil kord olnud. Neist asjust ei räägitud palju, aga minusuguseni, kelle kogu senine elu oli möödunud Nõukogude Eestis ja kes midagi muud polnud oma elus näinud, kandus iga sellise killuga mingi seletamatu hõng sellest, mis oli varem, ning teadmine ja arusaamine, et meid ümbritseb mingi väändunud tõde, tegelik tõde on kusagil mujal.

Tuba, mis ei pidanud sooja

1996 ilmus Mart Laari, Urmas Oti ja Sirje Endre koostatud ajalooraamat „Teine Eesti“, mis on pühendatud nendele eesti meestele ja naistele, kelle usk ja lootus ka halbadel aegadel ei kadunud ning eesti rahvale, kes taastas Eesti Vabariigi.

Selle raamatu proloogis kirjutatakse: „Nüüd oli koht mälestustele kusagil talupööningu räästa all, kuhu peideti kõik, mis oli kunagi armas olnud – trikoloor ja „Vabadussõja ajalugu“, Tõnissoni, Laidoneri ja Pätsi kuldpruunides raamides portreed. Muidugi „Nimed marmortahvlil“ ja raamitud mälestuspilt Petserimaa sõjaväelaagrist. Eesti Entsüklopeedia kaheksa osa, mõned veel nahka köidetud, pakk ajakirju Kaitse Kodu, Taluperenaine, Põhjamaade romaanisari ning millegipärast ka ajakiri Maret, kus kolmekümnendate aastate diivad rõivamoode näitasid, tahtmata midagi teada sellest, mis tuleb. Kõik see kokku oli ehmatavalt lihtne kood sellest, mis kunagi oli. See oli mälestus kusagilt sealt – teisest Eestist. Need nõtked ja alati nooreks jäävad diivad ning Laidoneri sirge kuju saadavad eestlasi nende mälestustes läbi kogu allaheitliku ning tusase okupatsiooniaja.“

Ajad siiski muutusid ja 1988. aastast mäletan, et ühes ajakirja Vikerkaar numbris ilmus Kaupo Deemanti „Maria Laidoneri lugu“. Arvestades, millisest infosulust me kõik tulime, tekitas selle lugemine väga erilise tunde. Noore ajaloolasena külastas Kaupo Deemant proua Laidoneri juba 1968. aastal ning võitis aja jooksul tema usalduse. Härra Deemant talletas paari aasta jooksul proua Laidoneri meenutused ja vastused tema küsimustele, hoidis tallel ja avaldas, kui olud võimaldasid.

Oma elu kohta Haapsalus rääkis proua Laidoner Kaupo Deemantile, et tal õnnestus saada seal tuba, mis ei pidanud sooja. Köök oli teise leibkonnaga ühine. Oma pensioni üle, mis oli 50 rubla, ta ei kurtnud, sest teadis, et oli inimesi, kelle pension oli veel väiksem. Oli vanu tuttavaid eestiaegseid inimesi, kes käisid teda vaatamas, aga ka päris tundmatuid inimesi. Mitte kõik nad ei olnud heatahtlikud ja sellised külaskäigud häirisid teda väga. Proua Laidoner rääkis, et mehe kauge sugulane kutsunud teda Pärnusse ning ta oli kahevahel, kas minna. Ta tundnud end nagu metsloomake, kellele inimene pakub toitu, mida see ei julge vastu võtta. Oma aega täitis proua Laidoner raamatute, ajalehtede ja

EESTI SÕJAMUUSEUM

žurnaalide lugemisega. Neid luges ta viies keeles, aga sellele kulus ka pensioniraha. Tema kohta on öeldud, et kõrges easki jäi proua Laidoner alati erakordselt väljapeetud daamiks, kelle vanust oli raske määrata.

Maja Jaama tänavas

Uue sajandi alguses oli meie perel hea sõbra, Kaitseliidu ülema major Benno Leesiku kutsel mitmel korral harukordne võimalus viibida Haapsalus. Kaitseliidu Lääne maleva tookordne pealik major Arnold Juhans näitas maja, kus proua Laidoner elas aastail 1963–1975. Minu suureks imestuseks ei olnudki sellel hoonel mälestustahvlit Maria Laidonerile. Ei tahaks märkimata jätta sedagi, et kui rääkisin tuttavatele suure vaimustusega, et mina ja abikaasa Enn Tarto sooviksime proua Laidoneri mälestuseks tahvlit hoonele, kus ta okupatsiooniajal Venemaalt tagasi tulles elas, kohtasin pigem imestust, et ta olnud ju „kõigest naine“.

19. juuli 2005 aga oli Haapsalus pidulik ja eriline päev. Kindral Laidoneri Seltsi, Poola suursaatkonna ja Haapsalu linnavalitsuse toel sai maja Jaama tänav 7, kus proua Laidoner oli 12 aastat elanud, mälestustahvli. Lõbusamaks vahelepõikeks mainiksin, et tookordne Eesti Sõjamuuseumi direktor Indrek Tarand küsis minult pärast mälestustahvli avamist, kas ma olen nüüd rahul. Ma olin väga-väga rahul!

Muidugi võime küsida, mis oleks proua Laidonerist saanud, kui ta oleks tol saatuslikul 19. juulil 1940 Eestisse jäänud. Läks ta ju oma mehega kaasa vabatahtlikult. Tagantjärele tarkuses võime öelda, et kindlasti oleks teda oodanud väljasaatmine hiljemalt 14. juunil 1941, kui ligi 10 000 Eesti kodanikul algas ränkraske Siberi teekond. Vabatahtlikult kaasa minnes õnnestus koosoldud aega siiski aasta jagu venitada. Paljude vangla-aastate jooksul, mil nad viibisid mõlemad samas vanglas, õnnestus neil põgusalt kohtuda vaid paaril korral. Ometi jagasid nad mõtetes ja südames halastamatut saatust ühiselt. Tegelikult, ka Eestisse tagasi pöördus proua Laidoner pärast pikka vangistust ja asumist Venemaal vabatahtlikult. Sealne julgeolekuülemgi arvas, et siin ei oota teda midagi head. Eestiaegse inimesena, kes enda sõnul sai elada ainult siin, sai temast tagasitulijana omamoodi Eesti Vabariigi sümbol.

Need nõtked ja alati nooreks jäävad diivad ning Laidoneri sirge kuju saadavad eestlasi nende mälestustes läbi kogu allaheitliku ning tusase okupatsiooniaja.

Kõige parema meelega lõpetaksin Maria Laidoneri sõnadega: „Kes hakkab tõsiselt armastama, see armastab elu lõpuni, see on nagu haigus, millest lahti ei saa. Minu mees oli mu õnn ja mu õnnetus. Kui keegi peaks minust midagi rääkima, öelgu, et ma väga armastasin oma meest. Muu ei ole oluline.“

Kille talu Mulgimaal kui elutahte tunnistus

Kümme aastat tagasi lõpetas meie kursus psühhoanalüütilise psühhoteraapia väljaõppe. Sellest ajast alates oleme kogunenud igal suvel Mulgimaale Killele mitmepäevastele töistele suveseminaridele. Meie võõrustajaks on Kille talu tänane perenaine Margit Riit, meie kursuseõde. Aga jutustada tahan ma teile hoopis Kille talust, selle ajaloost ja kunagistest omanikest, Margiti vanavanematest.

Tekst: JANA OTS, vabatahtlik autor

AJALUGU

See koht, Kille, on haruldane mitmes mõttes. Juba esimesel korral seal viibides olin ma lummatud imelisest rahust, mis seal hoovab, ja erilisest majast, kus on koos mitme ajastu lood. Eemal igasugusest tsivilisatsioonimürast, üksnes loodushääled: tuul sahistamas puudeladvus, sirtsude sirin, voolava vee vaikne vulin – kõik see mõjub lausa hüpnotiseerivalt. Tunnetasin selle koha müstilisust, aga kirjutasin selle perenaise külalislahkuse ja kodusoojuse arvele. Ajapikku aga hakkasid endast märku andma müstilised lood ja ma ei tea, kas saab nii olla, et mingid sisetundelised eelaimdused osutuvadki tõeks, või on see lihtsalt minu viljaka fantaasia tulem.

Kord kutsus Margit meie seminarile ühe oma ajaloolasest perekonnasõbra Ken Irdi, kes pidas meile pika ja huvitava loengu Kille ajaloost. Restaureerimise käigus leiti maja palkseinalt oletatav ehitusdaatum: aastaarv 1904. Hoone arhitektuur on selle aja kohta väga eriline, maja näeb välja nagu puitvilla: nurgatorniga, kõrge maakivisokliga, kiirjate ruudujaotisega kuuskantakendega. Omal ajal oli kindlasti märkimisväärne ka klaasveranda vaatega paisjärvele ja pulkrinnatisega lahtine rõdu – kahjuks ei ole need säilinud. Praegu on veranda asemel terrass. Eriline oli selle ajastu maa-arhitektuuris ka teise korruse magamistuppa ehitatud nurgakapikujuline käimla. Kuigi maja restaureerimine jätkub, on siin väärikat ajaloolist kultuurihõngu igas toas.

ERAKOGU

Kui suvel olid Naiskodukaitse päevad, siis olid Õisu pargis suured kogunemised

Teine hämmastav üllatus tabas mind Kille talus ühel järgmisel seminaril: söögitoa aknalaual seisid reas esimese Eesti aegsed märgid. Ma olin lummatud – need olid tänapäeva Kaitseliidu märkide sarnased ja ometi teistsugused. Ja siis rääkis Margit, et tema vanaema oli aktiivne naiskodukaitsja ja vanaisa kaitseliitlane. Tunnistused, märgid ja medalid olid peidetud majja, olnud sealsamas varjul kogu nõukogude aja, kui maja oli ülerahvastatud sovhoositööliste peredest – ja nüüd on need üllatuslikult välja tulnud. See lugu kasvatas mu uudishimu niivõrd, et tahtsin rohkem teada Margiti vanavanematest, nende elulugudest ja saatustest. Nii võtsingi koos Margitiga ühel kevadisel pühapäeval ette teekonna Keilasse Margiti ema juurde, et kuulata mälestusi tema vanematest.

Õnnetu saatusega maja

Margiti ema Luule Rehemaa on kohtumisel ärevil ja pisut õnnetu. „Oh, ma ei teagi, kas oskan teile midagi asjalikku rääkida, ma mäletan nii vähe. Ma olin siis väike, kui Vene väed Eesti okupeerisid ja siis ei kõneldud meie kodus enam Eesti asjadest, Naiskodukaitsest ega Kaitseliidust.“

Rüüpame teed Margiti perekonna Keila kodus ja vaikselt hakkavad proua Luulel ka lood ja mälestused veerema.

„Õisus, ma arvan, et 1938. aastal (siis oli Eesti Vabariigi 20. sünnipäev) istutati Vabadussõja mälestuseks tamm. Meie elasime meiereis

– see muruplats oli peaaegu meie akende all. Mina olin siis 6aastane ja vaatasin aknast, kui seda tamme istutati. Konstantin Päts oli ka kohal. Sinna püstitati veel ka mälestuskivi," meenutab Luule

Kui suvel olid Naiskodukaitse päevad, ma arvan, et võidupäeval, siis olid Õisu pargis suured kogunemised. Seal olid supikatlad ja kõik muu, mis sellistel üritustel ikka on. Mõni pilt oli kindlasti ka nendest üritustest, aga ma ei tea, piltidel pole midagi kirjas," lisab vanaproua.

Mu meelest on ime seegi, et pildid on säilinud. Tollel äreval ajal hävitati enamasti kõik, mis võis reeta seotust Kaitseliiduga. Vaatame üheskoos pilte.

„Minu ema, Selma Alide Kõrgesaar, oli Õisu jaoskonna esinaine. Sellelt pildilt ma tean kolme inimest. Anni Keek, tema tütar oli minu mängukaaslane ja temaga me suhtlesime kuni tema surmani, ta oli Viljandis arst. See siin on Pääsuke ja tema tütre Rutiga ma käisin samas koolis."

Margit kommenteerib naerdes, et kui juhatuse piltidel teised inimesed vahetuvad, siis nende memm oli esinaisena paigas nagu raudnael.

„Kahjuks ma ei tea täpsemalt, kui kaua ema Õisu jaoskonna esinaine oli, ega ka täpsemalt tema tegemistest. Kuna ma olin nii väike, siis ma ei käinud emaga kaasas ja hiljem ei räägitud sellest."

Killel elas Luule kolm aastat pärast suurt Tallinna pommitamist. Enne elas tema perekond Tallinnas Müürivahe ja Vana-Posti tänava nurgal, seal, kus on praegu korstnapühkija, aga nende maja põles pommitamise ajal maha. „1939. aastal oli minu isa selle talu ostnud. Minu vanaema, vanaisa ja onu pidasid seda talu. Pool mööblit oli meil enne sinna viidud ja see, mis põlengust alles jäi, sai siis koormasse pakitud ja nii me läksime. Ema ja isa olid piimandusala inimesed ja jäid tallu tööd tegema," jutustab Luule.

Just kassil oli suur roll selles, et Augustile ja Selmale annetatud teenetemärkide ja -medalite tunnistused taas päevavalgele tulid

2 X ALEX OTS

ERAKOGU

Õisu jaoskonna esinaine Selma Alide Kõrgesaar (keskel), Anni Keeki (paremalt esimene) ja proua Pääsukesega (vasakult esimene), kelle lapsed olid Luule ea- ja mängukaaslased

AJALUGU

Kui Vene väed sisse tulid, algasid nende põgenemised. Esiteks läks Luule koos ema, isa ja vennaga Kanaküllа, kus elas onunaise ema. Vanaema ja vanaisa jäid Killele, sest perel olid ju loomad, keda ei saanud jätta. „Ma nii mäletan seda hirmu, kui venelased sinna tulid. Nad võtsid ära meie auto ja täku. Auto leiti hiljem purukssõidetuna paar kilomeetrit eemal, aga täkku me enam ei näinudki. Kõige hirmsamad mälestused ongi Tallinna pommitamine ja venelaste tulek. Praegugi, kui neid sündmusi meenutan, tuleb see hirm meelde."

Jälgede segamiseks koliti pidevalt ja vahetati elukohti. Luule usub, et tänu sellele pääseski tema pere küüditamisest.

„Ma olin 10. klassis, kui tuli teade, et suur küüditamine on tulemas. Me elasime siis Lustiveres. Sügisel vanemad kolisid. Mina ja vend, kes oli minust 2,5 aastat vanem, jäime Põltsamaale kooli, aga vanemad kolisid Vändra lähistele. Elasime vennaga ühes korteris, kus oli üks vanaproua, kes meie järgi vaatas," räägib Luule.

Tal ei olnud terve selle aasta jooksul vanematega ühendust, sest sel ajal ei olnud telefone ega midagi. Kevadel pärast märtsiküüditamist hakkas ta aga üksinda minema Tori-Aesoole, et teada saada, kus vanemad on, kas nad on alles ja elus.

„Tol ajal oli selline reis samaväärne, kui täna näiteks sõit Aafrikasse. Polnud teada bussigraafikuid ega sedagi, kuhu täpselt välja tuleb jõuda. Ja ometi õnnestus mul sugulaste abiga lõpuks kohale jõuda. Vanemad olid elus ja terved. Kogu see aasta oli olnud täis ärevust ja teadmatust."

1947. aastal otsustas Luule isa talu ära anda, sest kartus kulakuteks tegemise ees oli suur, ning Killelt ära minna. Talu sai riigi omaks ja seal elasid siis sovhoosi töötajad, igas toas üks perekond. Paigale jäid ka Luule vanavanemad.

„Vanaisa elas surmani Killel. Vanaema toodi hiljem Keilasse, kuhu isa oli meile uue maja ehitanud. Aga onu tapeti teel Abjast Mõisaküllа." meenutab Luule.

Margit jutustab oma mälestusest 5aastasena, kui nad memmega tahtsid Killet külastada: „Me sõitsime kitsarööpmelisega Abja-Paluojja. Ja siis mul on selline mälestuspilt, kuidas me memmega jõudsime tammede alla ja see pilt oli nii jube, et me pöörasime ringi. Memm ei tahtnudki õue peale minna ..."

Kõige hirmsamad mälestused ongi Tallinna pommitamine ja venelaste tulek. Praegugi, kui neid sündmusi meenutan, tuleb see hirm meelde.

Ka Luulel on üks mälestus Kille külastusest: „Mina käisin seal 1980ndatel, üks tuttav viis mu autoga sinna. Mul tuleb praegugi pisar silma, kui see vaatepilt meenub – see oli nii koledaks tehtud, sõnnikuhunnikud ümber maja ... ma kahetsesin, et üldse sinna läksin ja ilusa lapsepõlvemälestuse Killest ära rikkusin. Me ei rääkinud sellest talukohast kodus kunagi. Me teadsime, et me ei saa sinna enam kunagi. Mis läinud, see läinud. Meie jaoks oli see üks õnnetu saatusega maja."

Raskuste kiuste edasi

Kui Eesti taasiseseisvus, polnud pärijatel esialgu plaanis talu tagasi taotleda. Arvati, et pole ressursse selle korda tegemiseks ja usuti, et keegi sinna elama ei lähekski. Aga siiski otsustasid Margiti ema ja onu viimasel hetkel taotluse sisse anda. Abja vallavalitsusest anti esialgu eitav vastus, sest polevat märget, et maja oleks ära võetud. Ei saa ju anda tagasi midagi, mida pole ära võetudki. Ka sovhoosist tuli samasugune vastus. Ilmselt oli veel kellelgi huvi selle talu vastu, arvavad Margit ja Luule täna. Tulemuseni viis konsultatsioon advokaadiga, kes kirjutas sovhoosi, ning siis korraga olid kõik vajalikud dokumendid olemas. 1997. aastal said pärijad Kille talu taas enda valdusesse.

Margiti onu Vello ajas asju, et sovhoosi pensionärid mujale elama paigutada, ja maja sai tühjaks. Siis kolis ema onupoeg sinna elama ja tegi majas esimese suurema koristuse. Seejärel moodustati kaks eraldi kinnistut – onupojale ja Margitile. Margit sai maja, mille nimeks sai Kille Veski ja onupojale said Kille talu metsamaad. Suur töö oli nõukogudeaegse siseviimistluse „meistriteoste" likvideerimine ja maja kindlustamine edasise kahjustumise eest. Sellest ajast on Margit oma õe Katriniga ja lastega püüdnud maja algset ilmet taastada. Kuigi see võtab palju aega ja raha, on edusammud märgatavad. Lisaks on tööde

käigus välja tulnud ka üht-teist põnevat perekonna ajaloo kohta.

Kord ronis Kati kass vundamendi august sisse ja enam välja ei tulnud. Kassi päästmise aktsiooni käigus leiti koos kassiga vundamendi alt vutlar, kus olid säilinud kõik Luule vanemate tunnistused ja aukirjad. Märgid ja medalid aga tulid pumba vahetamise käigus välja hoopis kraanikausi alt. Vaja oli niisket osa süvendada ja seal liiva sees nad olidki kenasti peidus olnud kõik need aastad.

„Need peitmised algasid siis, kui venelased sisse tulid. Mul on siin suur lõunaserviis, mis maeti tookord maasse. Tänu sellele on see serviis peaaegu tervikuna alles tänaseni ja kaunistab meie perepühasid. Ma usun, et seal maa sees on veel asju peidus," kõneleb proua Luule.

Kahjuks ei mäleta ta, millega tema isa Kaitseliidus täpsemalt tegeles, sest kui algasid põgenemised, ei räägitud kodus varasemast ajast enam midagi. Isegi sellest mitte, et August ennast mingil ajal küüditamise eest küünis varjas. „Sain sellest alles aastaid hiljem teada. See oli kindlasti turvalisuse huvides, et kaitsta saladusi ja perekonda, lapsi," on Luule veendunud.

Kuigi August Kõrgesaare tegevustest Kaitseliidus pole täpsemaid mälestusi, on palju tunnistusi, mis kõnelevad tema panusest riigikaitsesse. Ja loomulikult oli tema elu ja tegevuste keskpunktis perekond, perekonna turvalisus, heaolu ja tulevik. Keerulistest aegadest hoolimata hoiti perekonnas eestlust, traditsioone ja rahvuslikku identiteeti. Otseselt ei räägitud nõukogude võimust midagi negatiivset ja ikkagi oli kõigil, kaasa arvatud lastel, selge arusaam, et see ei ole õige. Samuti ei räägitud jõuludest, kuid alati peeti jõule. See on näide, kuidas mingil moel, ühegi hirmu ega jõuga pole võimalik hävitada seda, mis on inimestele püha.

„Ema ja isa olid väga head inimesed, ma ei tea, et ma oleks neid kunagi riidlemas kuulnud. Kodune õhkkond oli väga hea. Me käisime alati terve perega puhkusereisidel. Isa hoolitses väga hästi meie eest ja ka minu laste eest. Ma olin oma abikaasast lahku läinud ja poleks üksinda jõudnud oma lapsi koolitada, isa aitas. Isa ja ema olid väga töökad, hoolitsevad ja kokkuhoidvad inimesed. Ema ja isa olid mõlemad piimanduse eriala inimesed ja isal õnnestus kuidagi iga kolimise käigus taas saada meiereisse tööle ja mõne aja pärast ka juhatajaks," meenutab Luule.

„Mäletan, kuidas ma istusin vanaisa kontoris ja sõin sooja saia šokolaadivõiga, mis oli tol ajal luksus. Vanaisa võttis mind tihti igale poole kaasa. Nad olid ettevõtlikud. Vanaisa kogu aeg ehitas midagi, vanaemal oli alati mitut sorti hoidiseid kogu talveks. Kui me siia kolisime, siis memm ju väga palju karjatas meid, lapsi. Onu elas allkorrusel ja nende lapsed olid minuealised. Ega me ju ei kõndinud trepiastmeid pidi, vaid hüppasime ühelt mademelt järgmisele, nii et terve maja värises. Vanaema alati kiljatas selle mürina peale, aga ei kurjustanud," lisab Margit ka omapoolse mälestuse vanavanematest ning jätkab: „Vanaisa hakkas pensionieas veel mesilasi pidama, tal oli väike motoroller ja ta võttis mind sageli kaasa. Kogu aeg midagi toimus, meevurritamise talgud jne. Vanaema suri 63aastasena infarkti. Vanaisa elas veel seitse aastat ja tal oli isegi uus elukaaslane. Taat käis tööl ka pensionieas, kütjana. Ei osanud puhata. Arvatavasti see, et vanaisa oli üleajateenija, veltveebel, kujundas temas sõduriloomust ja andis vajalikud oskused, juhikogemused. Pilte vanaisast ja vanaemast võib näha ka Imaveres, Eesti Piimandusmuuseumis."

Sööme veel üheskoos jäätist toormoosiga, ikka Luule enda tehtuga. Ja ma jään mõtisklema, kust tuleb inimestel selline elutahe, nagu Margiti memmel ja taadil. Ikka ja jälle kusagil oma elu otsast rajama hakata ja mitte alla anda. Mõtlen oma depressiivsetele päevadele, kui vahel hakkavad domineerima enesehaletsusmõtted: oi kui raske elu, palju tööd ja vähe raha, isegi Ameerikasse pole saanud. Ja ausalt – piinlik hakkab. Vahel mõtlen siis, kas ehk tõelised eluraskused ja elutahe käivadki käsikäes. Aga Margiti memmele Selma Alide Kõrgesaarele ja taadile August Kõrgesaarele mõtlen sageli suure austusega. Mälestused sellistest inimestest peavad elama, olema meile eeskujuks ja motivatsiooniks.

Töö eest Õisu jaoskonna esinaisena tunnustati Selmat mitmel korral kõrgete aumärkidega

3 X ERAKOGU

AJALUGU

MERIKENE/ANNUK

Marina jõuab. Kõike!

Suursaadik. Välisminister. Presidendikandidaat. Rahvusvahelise küberstabiilsuse komisjoni juht. Välisministeeriumi nõunik. Hinnatud lektor. Kahekordne vanaema. Hiiumaa naiskodukaitsja Marina Kaljurand, kelle ajale pretendeerib tema pere, Eesti ja terve maailm.

Tekst: MARTIN MÄGI, vabatahtlik autor

„Jaa, mu ajakava on üsna tihe. Minu elu on selline. Kaks kolmandikku oma ajast olen välismaal, juhin rahvusvahelist küberkomisjoni. Aeg, mis ma veedan Eestis, on mul väga planeeritud. Tallinna päevadel proovin võimalikult palju asju tehtud saada, et olla maksimaalselt Hiiumaal. Eelmisel nädalal olin seal oma esimese lapselapsega ja õhus rippus teadmine, et järgmisel nädalal sünnib mu teine lapselaps. Just täna ongi see minu jaoks väga-väga eriline päev.“

Kuidas tekkis selle kõige sees soov Naiskodukaitsega liituda?

„Tegelikult küpses see mõte juba aastaid. Esimene kord rääkisin Airi Toominguga juba kolm-neli aastat tagasi. Siis olin veel välisminister. Käis ka presidendikampaania ja ajastus poleks olnud kõige parem. Lükkasin liitumist edasi ajale, mil saan päriselt panustada.

Nüüd, pärast liitumist, saan aru, et ega ma Naiskodukaitsest palju ei teadnud. Olin tüüpiline inimene, kes arvas, et tuleb kokku punt naisi, kes küpsetavad kooke ja koovad kindaid. See on stereotüüpne arusaamine Naiskodukaitsest. Kui olin naistega kohtunud ja vestelnud, sain aru, et Naiskodukaitse on palju suurem ja laiema kõlapinnaga. Muidugi on meil ka koogid ja kindad, aga see on vaid tibatilluke osa Naiskodukaitsest. Siiani olin tegelenud Eesti julgeolekupoliitikaga, välispoliitikaga, kaitsepoliitikaga strateegilisel tasandil. Esindasin Eesti riiki, olin NATO riikide välisministrite tippkohtumisel, see on hoopis teine tasand. Ma tahtsin näha, mis tegelikult toimub, ja seda rohujuure tasandil, olles koos Hiiumaa naistega Hiiumaa Naiskodukaitses.“

Aga te olete nii ... rahvusvaheline!?

„Eesti Kaitseliit ja Naiskodukaitse selle osana on väga kuulus. Seda vabatahtlike organisatsiooni teatakse kogu maailmas, teatakse tema juuri ja ajalugu. Minult küsitakse selle kohta palju. Arvasin, et kõige õigem on olla osa sellest organisatsioonist, et teada, kuidas see toimib.

Ma innustaksin ka teisi poliitikuid meie vabatahtliku organisatsiooniga liituma. Poliitilist tasandit ma nägin, ka juhtimistasandit ja dokumente. Nüüd ma näen ja saan aru, kui suur jõud on vabatahtlikkus. Inimesed annavad vabatahtlikult ära oma kõige suurema väärtuse, enda aja. Seda on kõigil vähe. Nad tulevad, teevad midagi riigi heaks, riigi kaitseks. See on suur jõud ja tore on selle osa olla.“

Jaa, ma nägin, millise naeratusega te paraadil marssisite.

„Naeratus oli siiras ja paraadile eelnenud päev läks mulle palju rohkem korda. Olime vihma käes, marssisime neli-viis tundi, jalad tulitasid. Proovi selliste kontsadega mööda muru marssida! Kuid vaatad ümberringi ja tead, et kõik need inimesed on tulnud oma vabast ajast, vabatahtlikult, et näidata riigi valmisolekut. Nad tegid seda hea tujuga.

Olen olnud Naiskodukaitses üle aasta ja seadsin oma esimese aasta eesmärgiks läbida baaskursused. Kaks on läbitud, toitlustus ja meditsiin. Ütlen ausalt, et sõjalist kursust lükkasin edasi soojemale ajale. Ma saaksin sellega hakkama, aga ma ei naudiks lumes roomamist ja magamist.

Ma ei läinud Naiskodukaitsesse mitte seepärast, et – kuidas öelda – püss käes Eestit kaitsta, vaid selleks, et tõsta oma teadlikkust. Näha, kuidas nad igapäevaselt kriisidele reageerivad.

Õppuse Siil 2018 ajal läbis meie jaoskond evakuatsiooniõppe. Stsenaariumi järgi oli meil Kärdlas tulekahju, pidime evakueerima perekondi ja tsiviilisikuid. Sain kogemuse, mida mul siiamaani ei olnud. Kõiki neid asju, mida ma olin näinud paberi peal, teen nüüd tegelikus elus.

See, milles ma olen hea, on avalikud suhted ja suhtlemine pressiga. Seda olen ma palju teinud ja just sellega saan ma Naiskodukaitsesse kõige paremini panustada. Aga ma saaksin hakkama ka köögis. Kindlasti poleks ma katla juures esimene viiul, aga kartulid saaks kooritud ja ka katla alla tule tehtud.“

LISATEAVE

Marina ja esmaabitest

Kaitseliidu laskur-sanitarina pööran lõpuks teema meditsiini peale ja uurin, kuidas nägi välja meditsiiniväljaõpe. Usutletav räägib, et see oli kahepäevane kursus. Teooria, harjutused, liiklusõnnetus, kodused õnnetused, vingumürgitus jne. Instruktorid olid noored ja väga head õpetajad. Situatsiooniharjutusi oli umbes kümme.

Ulatan talle Tallinna maleva Põhja üksikkompanii esmaabikursusel kasutatud kontrolltöö. Marina teeb kiiresti ja sooritab testi edukalt.

Ka sina saad kõnealuse esmaabitesti läbi teha, klikkides siia (https://goo.gl/forms/WtRAHzOHxvPsvGii1). Kui sa nii ootamatuks olukorraks valmis pole, tõmba endale Naiskodukaitse äpp „Ole valmis!“ (https://www.naiskodukaitse.ee/OLE_VALMIS_3680) ja ole valmis!

Olin tüüpiline inimene, kes arvas, et tuleb kokku punt naisi, kes küpsetavad kooke ja koovad kindaid. See on stereotüüpne arusaamine Naiskodukaitsest.

Pressiga suhtlemisest – kuidas te seletate Kaitseliitu ja Naiskodukaitset osapooltele, kes pole meie suhtes just väga soodsalt meelestatud?

„Ma olin ju suursaadik Moskvas, Eesti saatkonnas. Mitte ainult välisriikides, vaid ka Eestis on erinevad seisukohad näiteks 2007. aasta sündmustes või Krimmi okupeerimises.

Ma olen koolides selgitanud NATO rolli, meie rolli NATO-s ja NATO liitlaste rolli meil. On mõistvat suhtumist ja ka vastupidist. Me ei saagi

MERIKENE ANNUK

muud teha, kui ainult selgitada ja rääkida.

Noortele on ajateenistus väga tähtis. Seal muutub nende maailmapilt oluliselt. Paraku oleme veel olukorras, kus kõik õpetajad ei pruugi õpetada sama ajalugu. Laste maailmapilt tuleb kaasa nende perekonnast.

Ida-Virumaal üks sõjaväepensionär, härra, kes võitles punaste poolel, tuli minuga riidlema, et kallistasin tervituseks senaator John McCaini. Ta on ju vaenlane, ameeriklane, NATO. Siis hakkadki seletama, kuidas riik saab püsima jääda. Kuidas me sellesse ise panustame ja et meil on ka sõbrad ja liitlased. Olles töötanud Venemaal, ei saa ma rääkida, et saame Venemaaga sõbralikult läbi ja siis on kõik hästi. Me oleme näinud Gruusia ja Ukraina juhtumeid. Me peame olema valmis ise oma iseseisvuse eest seisma. Krimmi puhul ma väldin ajaloolist juttu, et kellele Krimm kuulus või kellele see kunagi ebaõiglaselt anti. Ma räägin, et 1975. aastal lepiti Euroopas kokku, et mitte ühtegi riigipiiri jõuga ei muudeta. See on rahvusvaheline õigus ja rahvusvaheline kokkulepe. Ja kui üks riik mingil põhjusel seda kokkulepet rikub ja vallutab osa teise riigi territooriumist, siis sellele tuleb reageerida. Vastasel juhul ta rikub seda uuesti ja uuesti. Kui ma seda seletan, siis kindlasti kõik ei nõustu sellega, kuid mind jäädakse kuulama. Mõni püüab vastata, et referendum Krimmis oli õiguspärane. Referendum ei ole kunagi õiguspärane, kui teise riigi väed on territooriumil.

Ja nii lihtsalt selgitad ja räägid, et meie ei ründa kedagi. Meie kaitseme ennast. Me kaitseme oma riigi iseseisvust. Krimm ei saa korduda Eestis. See on välistatud. Me oleme NATO liitlased. Me ei aruta, mida rohelised mehikesed meie territooriumil teevad. Kui nad tulevad, siis „we will shoot them". Välisministrina on väga raske seda ise öelda, aga kindral Terrast tsiteerida väga hea.

Lõpuks tuli seesama sõjaväepensionär ja tänas, et tulin ja rääkisin. Ütles, et vähesed poliitikud käivad ja räägivad venekeelse elanikkonnaga ja seletavad neile, mis on Eesti poliitika, Eesti julgeolekupoliitika ja miks just nii käitume."

Sain kogemuse, mida mul siiamaani ei olnud. Kõiki neid asju, mida ma olin näinud paberi peal, teen nüüd tegelikus elus.

Mida te Naiskodukaitsele õpetama hakkate?

„Esialgu mitte midagi. Ma olen liiga vähe aega organisatsioonis sees olnud. Meil on väga palju tarku naisi, kes seda juba teevad. Instruktorid on väga head."

Ohoh, kes neist veel välisminister ja suursaadik olnud on?

„Minu energia läheb sellele, et läbida viimased moodulid väljaõppes, et saada endale täielik pilt ette. Mis puudutab minu tööd diplomaadina, siis olen lugenud erinevates ülikoolides kursuseid praktilisest diplomaatiast, julgeolekupoliitikast, arengukoostööst, konsulaartööst. Oma 27 aasta jooksul välisministeeriumis olen kõik need valdkonnad läbi elanud. Olen seda kogemust loengutena jaganud nii Eestis kui välismaal. Tavaliselt on see nii, et ülikooli poolt loeb mõni lektor teooriaosa ja siis mina räägin, kuidas asi tegelikult on. Õpikujutt ja tegelik elu on erinevad, rääkimata sellest, kui suur vahe on näiteks Ameerika ja Eesti diplomaatide töös. Samas, paaril Naiskodukaitse üritusel on välispoliitikast juttu olnud. Oleme rääkinud ka küberjulgeolekust ja rahvusvahelise küberjulgeoleku tasandist.

Minu prioriteet on alati noored. Eriti venekeelsed noored. Kui ma lähen kohtuma Narva koolilastega, ei lähe ma neile eesti keelt õpetama. Ma lähen neile rääkima, et eesti keelt tuleb õppida ja osata, teisel moel on võimatu. Aga ma räägin sellest neile vene keeles, et nad saaksid sellest aru."

Kuidas karastub kokk – välikokk

Naiskodukaitsjate ja kaitseliitlaste seas on välikokkade järele suur nõudlus. Kaitseliidu Jõgeva malevas on kursuse ülem Mariana Maasik välikokkadeks pürgijaid võõrustanud juba viis aastat.

Tekst: MARGE TASUR, vabatahtlik kirjutaja

Maasiku sõnul pole vahet, kas jutt käib naiskodukaitsjatest või kaitseliitlastest – mõlemas struktuuriüksuses on välikokad väga oodatud. Kursusel osalemise esimeseks eelduseks on tahe. Lisaks sellele peab naistel olema läbitud Naiskodukaitse baasväljaõpe, meestel aga sõdurioskuste kursus ning Naiskodukaitse baasväljaõppe toitlustamismoodul.

„Sel aastal on grupp üllatavalt rahumeelne. On näha, et kedagi ei ole sunnitud tulema, ning keegi ei vaata niisama, mis siin tehakse," sõnas Maasik tunnustavalt. Kursuse läbiviimisel toetavad teda veel Eda Leola, Krista Kiil, Aet Kala, Taivo Teder ja Krista Lillemäe.

Eestis on välikokki koolitatud 15 aastat. Kümme esimest aastat vedas koolitusi Alutaguse ringkonna instruktor Elle Vinni. „Ta tegi suure töö kursuse arendamisel ja käimalükkamisel, sellevõrra oli lihtsam kursust üle võtta," lausus Maasik, kelle kinnitusel on välikoka kursus nii menukas, et kui oleks ainult üks praktikavõimalus, siis jääks õppureid ka ukse taha.

Viimaste aastatega on suurenenud ka Kaitseliidu malevate huvi.

Esimene mees osales kursusel Maasiku teada 2010. aastal. Pärast seda hakkas neid järjest rohkem tulema. Selgi kursusel kokkas väliköögis kuus meest, nende seas üks kaitseväelanegi. Ja see, et mehi kursusele tuleb, on hea, sest köögis on Maasiku hinnangul kõige efektiivsemad just segameeskonnad. „Rootsi katel eeldab füüsilist võimekust," selgitas ta.

Tuleb vastutus võtta

Mida siis ikkagi kokapaberite saamiseks on vaja läbi teha? Välikokkade kursus on jagatud kolme etappi. Esiteks tuleb õppuritel läbida neljanädalane e-kursus Kaitseväe e-õppe keskkonnas Ilias. Kel kodutööd edukalt sooritatud, pääseb kursuse teise etappi, milleks on kompleksharjutus. Siis õpitakse menüüde koostamist, kalkulatsiooni, esmaabi, toiduvalmistamist ning tööjaotust välikköögis. „Meie eesmärk on eelnevate teadmiste praktiline kinnistamine ning õppuritele esmase meeskonnatöö kogemuse andmine," selgitas Maasik.

Pärast komplekskursust jagatakse õppurid kaheks ning ees ootab praktika Pitka luurevõistlusel ja Kotkalennul. „Seal on viimane praktiline harjutus, kus igaüks saab olla erinevates rollides peakokast nõudepesijani. Rollid vahetuvad igal toidukorral," selgitas Maasik. Pärast praktikat saavad osalejad tunnistuse koos lisaga. See, mis lisas kirjas, sõltub juba instruktoritest, kes jälgivad kursuslaste tegemisi nii kompleksharjutusel kui praktikal. Näiteks heade juhiomadustega õppurid või oskuslikud menüüde koostajad saavad tunnistuse lisas soovituse osaleda toitlustusmeeskonna juhi kursusel.

Tegemist on uue erialaga, mida Naiskodukaitse eestvedamisel uuest aastast õpetama hakatakse. Nagu Maasik selgitas, ei ole kõik välikoka kursuslased huvitatud või võimelised iseseisvalt välikköögis toimetama. Edaspidi jääbki nii, et välikoka kursuse lõpetanu tegutseb juhendaja abil ja toitlustusjuhi kursuse lõpetaja juhib toitlustusprotsessi. „Ma loodan tõsiselt, et osalejad valivad sõjaaja ametikoha välikköögis, et me ei koolitaks ainult neid, kes on nõus osalema rahuajal. Koolitame abijõudu malevatele, kes soovivad seda tööd teha ja vastutust võtta," märkis Maasik.

Unistused teoks

Õppur Sirje Vahtramäe Lääne malevast rääkis, et on juba ammu soovinud välikoka kursusele tulla. „Välitoitlustuse vastu tundsin huvi juba koolitüdrukuna tantsupidudel tantsides – välikatlad olid põnevad ja kokad väga sümpaatsed," sõnas naine. Tõuke kursusel osalemiseks sai Vahtramäe aga 2015. aasta Admiral Pitka patrullvõistluselt. „Avastasin üllatusega, et naiskodukaitsjate seas kokkab ka üks tuttav kaitseliitlane," märkis ta.

Pärast seda uuris naine kursusele pääsemise tingimuste kohta. Selgus, et ei piisa pelgalt töölepingust, vaid tuleb astuda ka Kaitseliidu vabatahtlikuks liikmeks. Nii astuski ta 2017. aasta kevadel Hiiumaa malevkonda. Et kursus oli selleks ajaks juba poole peal, tuli oodata uut võimalust. Veel enne sai Vahtramäe masstoitlustamise kogemuse toitu transportides. Kaitseliidu avalike suhete osakonnas töötades tuli tal 2015. aasta jõulude ajal tööautoks olnud Chrysler Scoutspataljoni köögis otsast lõpuni toidutermoseid täis laduda ja toidumoonaga Paldiskist Oleviste kirikusse sõita, kus toimus vähekindlustatud perede jõulupidu. Naljaga pooleks märkis Vahtramäe, et see oli justkui vaheaste enne kursust. „Püüan kursusel tubli olla ja püstitatud ülesannetega hakkama saada," lubas Vahtramäe, kes rakendas värskeid teadmisi juba suurõppusel Siil.

Gurmee kännu otsas

Teiste seas hoiab meeskokkade au kõrgel Jõgeva maleva liige Ülo Poolak. Kunagisest naljaviskamisest, et ta hakkab välikokaks ja metsas enam ei mütta, on saanud tegelikkus. Kursusel sai Poolak esimeste seas käe valgeks peakokana. „Jaotasin välikköögis tööülesandeid, lisasin veidi soola, tegin munaputru ja vaatasin, kuidas targemad toimetavad: tark õpib ju ikka teiste vigadest," muigas ta.

Mehe sõnul on toidutegemine metsas teistmoodi – mets teeb igast roast erilise gurmee-eine. Tema huvi välikoka ameti vastu saigi alguse jao toidukastist. Kui ikka lõkkel muna, peekonit ja pannkooke küpsetada, pole paremat ampsu. „Sõdurile maitseb metsas üle kõige praad ja igal kujul kartul. Eks see kartulas ole, mis rammu annab," kinnitas Poolak. Tulevikus näeb ta välikoka ametit ühe oma rakendusena, kuid metsast ta niipea ei loobu, sest ka seal on temast kasu.

MARGE TASUR

Pühendunult hõimutantsu vihtumas

ELIISE RIIMAND

suvi, sõbrad ja seiklus!

Juuli teisel nädalal Lammasmäe puhkekeskusesse Lääne-Virumaal kogunenud Kodutütarde ja Noorte Kotkaste suurlaager Spekter 2018 oli osalejate arvult eriline. Kui seni on iga-aastastes suurlaagrites osalenud poolsada noort, siis tänavu võttis üritusest osa rohkem kui tuhat inimest.

Tekst: IIRIS PROSA

„Eesmärk on olla koos, tunda õlatunnet.“ Silver Tamm

See oli viiepäevane suvine seiklus koos sõpradega. Just nimelt koos sõpradega, sest lisaks kodutütardele ja noorkotkastele osales laagris palju noori teistest organisatsioonidest ja suurettevõtetest. Osalejate hulgas oli venekeelseid Eesti noori ning külalisi Poolast ja Leedust. „Ma olen siit juba päris mitu sõpra leidnud,“ ütles rõõmsalt Poola Trzebinia keskkooli õpilane Agata Kasprzyk.

„Täna siin teie ees seistes võin ma öelda, et minu süda on täitunud uhkusega!“ sõnas laagri avarivistusel laagriline Margus Tsahkna. Tänu tema algatatud isamaalise hariduse programmile selline laager toimuda saigi.

„Täna siin teie ees seistes võin ma öelda, et minu süda on täitunud uhkusega!“

Margus Tsahkna

„Veel kolmekümne aasta pärast saate kokku ja meenutate neid viit päeva!“

Meelis Kiili

Tegevusi kõigile

Laagri korraldajad kogunesid Lammasmäele juba päev enne ametlikku algust. Kõiki täitis ärevus: kas kõik ikka läheb plaanipäraselt, kuidas selline mass kiiresti bussidelt maha saab ja mis täpselt edasi saab. Mure oli asjatu – transport laagrisse sujus kenasti, hea ja toimiv side tagas, et igal grupil oli vastas saatja, kes suunas laagrilised kenasti laagriplatsile, kus peeti ka avarivistus.

Kogu laager oli jaotatud neljaks all-laagriks: sinine, roheline, kollane ja punane. Igas all-laagris tegutses üle 200 lapse. Igal värvil oli oma laagriülem ja ülema abi, kelle kaudu toimus kogu infovahetus laagrilistega. Veel oli igas all-laagris üks-kaks Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia praktikanti, kes tegid suurlaagris Spekter oma koolipraktikat.

Teisel ja kolmandal päeval oli aeg töötubadeks, matkamiseks ja ekskursioonideks. Puutöötoas sai iga laagriline meisterdada endale mälestuseks pildiraami. Aga mis kasu on raamist, kui selles ei ole pilti? Photobooth'i pildikabiinis sai probleemi lahendada ning raamidesse tekkisid nagu kord ja kohus ka pildid. Veel punuti käepaelu, mängiti vanarahva seltskonnamänge ja õpiti koreograaf Kristjan Rohioja käe all selgeks laagritants.

Lääne-Virumaa kaunist loodust sai nautida, matkates räätsadega või tõukerattaga. Ellujäämist õpiti matkatarkuste õpitoas. Kuidas hakkama saada, kui sul pole piisavalt vajalikke vahendeid? Vee ja toidu hankimise, varjualuse ehitamise ja ümbritseva hindamise kohta sai nippe just sellest töötoast.

Palju põnevust pakkus Rakvere linnuse külastus. Sai näha piinakambrit, kuulata paeluvaid lugusid ja vaadata tolleaegsete sõdurite võitlust. Lõpetuseks lasti laagrilistele võimas kahuripauk. Teise päeva lõpetas mõnus lõkkeõhtu koos lauluga. Kolmandal õhtul oli aeg tantsuks. Kaks päeva sai tantsu harjutada ja nüüd saabus etteaste aeg. Tantsijad moodustasid lipuplatsil kujundeid, lõpetuseks moodustus laagrilistest logo „EV 100“.

Laagri viimane päev oli sportlik. Terve päeva kestsid võistkondlikud turniirid ja üksikalad. Palju rõõmu ja jahutust pakkus vee-rahvastepall, lustiti *push*palliga jalgpalli mängides, tehti jõuharjutusi, läbiti takistusradu, lasti õhupüssi ja palju muud põnevat.

Õhtu ajas laagrilised ärevaks. Kõik need päevad oli lapsi painanud küsimus, kes on laagri viimase õhtu peaesineja. Rõõm oli suur, kui lavale astus Daniel Levi Band! Esineja kiskus tuurid mõnusalt üles ning tants, lõbu ja laagri lõpuõhtu nautimine täiel rinnal olid garanteeritud.

„It's been absolute delight and pleasure to be here today.“

Thomas Appleyard

„Minu elu üks suurimaid suviseid seiklusi koos sõpradega!“ Ave Proos

See ongi isamaaline kasvatus

Laagri esimese päeva õhtul külastas Spektrit kaitseminister Jüri Luik, kellele jäi laagrist suurepärane mulje. Luige sõnul on märkimisväärne, et kokku on tulnud üle tuhande osaleja ja kõiki neid suudetakse tegevuses hoida. „Kõik on tulnud siia, et õppida põnevaid asju ja olla koos, ja see kõik ongi tegelikult isamaaline kasvatus,“ sõnas Luik.

Teise päeva õhtul oli ootusärevus suur – külla oli oodata Eesti Vabariigi presidenti! Laagri ringkäigu ajal said lapsed Kersti Kaljulaidiga juttu puhuda ja laagrimuljeid jagada. Presidendi sõnul oli tegemist igati positiivse laagriga. „Väga tore, et Kodutütarde ja Noorte Kotkaste näol on meil olemas baasinfrastruktuur, mille peale saab sellist laagrit ehitada,“ sõnas Kersti Kaljulaid intervjuus Spektri meediatiimile. Lõpetuseks võttis president osa lõkkeõhtust ja laulis koos lastega laagrilaule.

Neljandal päeval tulid laagrisse noortele tegevust pakkuma Taani ja Inglismaa liitlased. Laagrilistel oli võimalik tutvuda nende meditsiinivarustuse ja -masinaga, vaadata oma silmaga üle tõelised snaiprid ning väikesel takistusrajal ennast proovile panna. Põnevust ja uudishimu jätkus ning liitlastel ümbritsevatest lastest puudust ei olnud.

Noored võtsid laagri kokku järgmiselt: #spekter #parimlaager #rullirulli #sõprus #respekt #äge.

BÄRBEL SALUMÄE

Keeglivõistluse kõige tublim kodutütar oli ka ühtlasi kõige noorem osaleja, seitsmeaastane Loore Salumäe

Sportmängude aasta, esimene katsetus

On aasta 2018 algus. Tallinna noorteinstruktorid istuvad sõna otseses mõttes maas ja arutavad omavahel, mis oleks see, kus kõik noored saaksid korraga osaleda, muretsemata, kas ma oskan, kas keegi on minust parem, kas keegi naerab ja nii edasi.

Tekst: BÄRBEL SALUMÄE, Tallinna maleva noorteinstruktor

Siis aga turgatas pähe, et sellel aastal korraldab Kodutütarde Tallinna ringkond koos Noorte Kotkaste Tallinna malevaga vabariiklikke olümpiamänge. Ja mis oleks veel parem sissejuhatus kui üks korralik spordisari? Mõeldud ja tehtud!

Et võistlus oleks kõigi suhtes aus ja motiveeriv, siis jagasime ära: eraldi arvestus on noorkotkastele ja kodutütardele ning seda kolmes vanuseklassis, lisaks võistlevad omavahel ka noortejuhid, ega nemad saa ju noortest halvemad olla. Ja olgem ausad, kui osaleb juht, osaleb ka noor. See on au ja motivatsiooni asi! Kuidas sa saad noorele teha ettepaneku osaleda, kui ise kõrvale viilid?

Niisiis, sari sai avapaugu 17. märtsil noolemängu- ja keeglietapiga. Kuigi paljud noored ei olnud kunagi käes hoidnud ei noolt ega keeglikuuli, ei tekitanud need kelleski hirmu. Osaleti suure mõnu ja lustiga! Seejuures keeglietapi kõige tublim kodutütar oli ühtlasi kõige noorem

BÄRBEL SALUMÄE

Öökullide rühmavanema abi Raul Kikkas ja Lilleküla rühma noorkotkas Kiur Kikkas jooksuetapil

MARGE SAADRE

Sõudeergomeetril jäid noortejuhid seekord noortele alla

Täpsemalt saab meie tegevuste kohta lugeda:
www.kttallinn.wordpress.com

osaleja, seitsmeaastane Loore Salumäe Öökullide rühmast. Tema tulemus 189 punkti tegi silmad ette ka enamikule noortejuhtidele. Noortest kotkastest võitis keegli Ken Lilloja Lilleküla rühmast, noortejuhtidest oli parim aga Katriin Ivanov.

Juba mõned nädalad hiljem, 8. aprillil oli järgmine, sõudeergomeetri etapp. Kõige nooremate (7–10 a) 200 m, keskmisel vanusegrupil (11–14 a) 350 m ja kõige vanemal vanusegrupil (15–18 a) 500 m, ka noortejuhid olid kohustatud tõmbama 500 m. Kõige kiirem tõmbaja oli kodutütardest Kätlin Laurson Nõmme rühmast ning noortest kotkastest Ken Lilloja Lilleküla rühmast. Noortejuhid jäid sellel korral kõik noortele alla.

Läbi on ka kolmas etapp, staadionijooks: kõige nooremad üks ring (320 m), keskmikud 2 ringi (640 m) ning vanem vanusegrupp koos noortejuhtidega 3 ringi (960 m). No päriselt, noortejuhid on ikka uskumatult tublid, et tulevad välja ja üritavad noortega koos võistelda. Kuigi noortejuhid ei vanane kunagi, teeb vanus siiski oma töö ning ka sel alal jäid kõik noortejuhid noortele alla.

Meid see muidugi ei morjenda, sest on hullult äge näha olukorda, kus noor motiveerib oma noortejuhti, et too kindlasti oma jooksu lõpetaks. Selline hetk annab meelerahu ja hea tunde – sinu töö noortejuhina on vilja kandnud! Ja vabandusi osalemata jätta lihtsalt ei ole. Kui noortejuht saab tulla otse emadepäevapeolt kleidiga rajale, mis saab siis enam vabanduseks olla sellel, kes ei osalenud?

Tegelikult on ju kogu spordisarja üldeesmärk saada noored rohkem liikuma, pakkudes neile spordimaastikul erinevaid võimalusi. Nii mõnedki noored on leidnud selle sarja kaudu uue hobi.

Ees on ootamas veel kolm etappi: kolmevõistlus (istessetõus, hüppenöör ja hoota kaugushüpe), õhupüssist laskmine ja mälumäng. Novembrikuus saame teada spordisarja üldvõitja igas vanusegrupis. Seega nõuab sari, et osaled igal etapil, hoolimata tulemusest! Iga teatav tulemus annab vastavad punktid, mis omavahel kokku liidetakse ja saadaksegi spordisarja üldvõitja. Võimalus võita on kõigil!

Tegelikult on ju kogu spordisarja üldeesmärk saada noored rohkem liikuma, pakkudes neile spordimaastikul erinevaid võimalusi. Nii mõnedki noored on leidnud selle sarja kaudu uue hobi.

Kõik, läheme nüüd õue liikuma. Tuletame meelde, et lisaks on noortel käimas ka virtuaalmatkamine!

ASSO PUIDET

KÕIGI SÕDA

„No tere tulemast," haarab Pommiaugu Sergei, ametlikes dokumentides tuntud ka kui MTÜ Pommiauk eestvedaja Sergei Jerjomin, saabuja käe tervituseks oma kämblasse ja pigistab. On tunda kerget raginat, kui kõhred ja kondid hiiglase raudses haardes deformeeruvad.

Tekst: ASSO PUIDET, Kaitse Kodu! tegevtoimetaja

Täpselt samasuguse ragina ja entusiasmiga on Sergei koos oma mõtte- ja klubikaaslastega kogunud muuseumiks ümberkohandatud metallitöökoja hoonesse Jõgeva külje all kõikvõimalikku rohkem või vähem püssirohulõhnalist kraami. Pigem rohkem püssirohulõhnalist kui vähem.

Küll on ta tuuseldanud oma sõpradega lakapealsetes, möllanud metallidetektoriga metsades juba kinni kasvada jõudnud kaitsekraavides ja kahlanud rinnust saati rabamülgastes, lohistanud välja puruks lastud kahuritükke ning tassinud kokku juppideks kukkunud lennumasinate tükke.

Mürsud, miinid, granaadid, loomulikult püstolid, revolvrid, automaadid, kahurid. Aga ka raiumiseks ja torkamiseks sobiv arsenal. Sõnaga – kõike, mille abil Eestimaa pinnal ajaloo jooksul, viikingiajast kuni taasiseseisvumiseni, on verd valatud või habrast rahu tagatud. Ja muidugi kõik muu selle juurde kuuluv, nagu mundrid, saapad, nööbid, lauanõud, kaardid, mündid – kui millelgi on väiksemgi kokkupuude militaarmaailmaga, siis on selle koht Jõgewa muuseumis.

Ehe kraam

Seda kõike on saanud palju. Väga palju. Suurusjärgus 10 000 eksponaati. Kõrge laega tööstushoone on sõna otseses mõttes maast laeni täis laotud. Vitriinide kaupa raskemat ja kergemat rauda, põrandapinnal sisepõlemismootori abil edasi liikuv tehnika, nagu näiteks soomusmasin BTP-40, soomusmasin BTR-70, soomusmasin BRDM-2, Willys Overland ja ZIL-157. Nende seas ka Sergei isikliku, särgialuse sisepõlemismootori vedamisel ehitatud Arsenal-Crossley soomusmasina koopia. See on ka enam-vähem ainus koopia, mis selles muuseumis näha. Ülejäänu on autentne kraam. Päris!

Igal ajahambast puretud metallitükil või viledaks võidunud puitdetailil on siin oma lugu. Ja Sergei teab neid kõiki. Vitriinide vahelt läbi

DE SUMMA

liikudes osutab ta pidevalt ühele või teisele kunagi ohtlikule, nüüd rahumeelselt lebavale esemele ja puistab fakte, millal üht või teist relva kasutati, missuguses armees, kust leiti, kuidas muuseumisse jõudis. Hämmastav. Kujutage ette, et käite ringi mööda suurt ehituspoodi ja oskate iga tööriista kohta rääkida, milleks see tehtud on – ulme, eks ole. Aga Sergeil on need teadmised olemas. Ja mitte kusagil arvutifailis, vaid peas.

Kui millelgi on väiksemgi kokkupuude militaarmaailmaga, siis on selle koht Jõgewa muuseumis.

Koduloost sõjalukku

Samavõrd hämmastav on ka see, et need aastakümnete ja -sadade jooksul Eestimaa pinnale poetatud, pillutud, tulistatud, uputatud või muul viisil ladestatud esemed on Jõgewa muuseumi kogutud selle kümnendi jooksul.

Kõik sai alguse 2010. aastal loodud MTÜ Pommiauk liikmete 2012. aastal üles seatud eraalgatuslikust väljapanekust „Kodukandi ajaloo näitus 1900–1945". Ning 2013. aastal avati vanas autoremonditöökojas, kust nüüdseks on kolitud suuremale pinnale, püsiekspositsioonina Jõgewa muuseum.

See on olemuselt eramuuseum, mille esemeline osa koosneb liikmete erakogudest ning teistest sama sihiga muuseumidest deponeeritud esemetest ja kogudest. Maakonnakeskse mäluasutusena tegutseb muuseum ka rahvusvahelisel tasandil. Suuremad koostööpartnerid on Läti, Leedu ja Venemaa muuseumid ja klubid.

Alates 2014. aasta lõpust ollakse ka Eesti Sõjaajaloo Pärandi (ESAP) liige. Muuseumiseinte vahel korraldatakse loenguid koostöös Eesti Ajalooinstituudi, Muinsuskaitseameti ja päästeameti demineerimisrühmaga. Samuti tehakse tihedat koostööd Kaitseliidu Jõgeva malevaga.

Materjali jagub

Nagu Sergei selgitas, oli kogumist alustades idee kollektsioneerida vaid kohaliku Jõgeva ajalooga seotud esemeid alates 1941. aastast. Aga üsna kähku selgus, et põnevat kraami, mis sõjaajaloohuvilisel silmad särama ja näpud sügelema paneb, leidub hulgaliselt märksa laiema ajaspektri raamides. Ja milleks ennast siis piirata. Kui tegeleda Teise maailmasõja leidudega, miks siis mitte ka juba Esimese maailmasõjaga. Ja kui juba suured sõjad vaatluse all, miks siis mitte ka Vabadussõda ja Põhjasõda. Nii ta läinud on. Ja läheb ka edasi, sest nagu Sergei kinnitab, leidub meie metsaalustes, heina- ja põllumaadel ning lakapealsetel veel küllaga põnevat kraami.

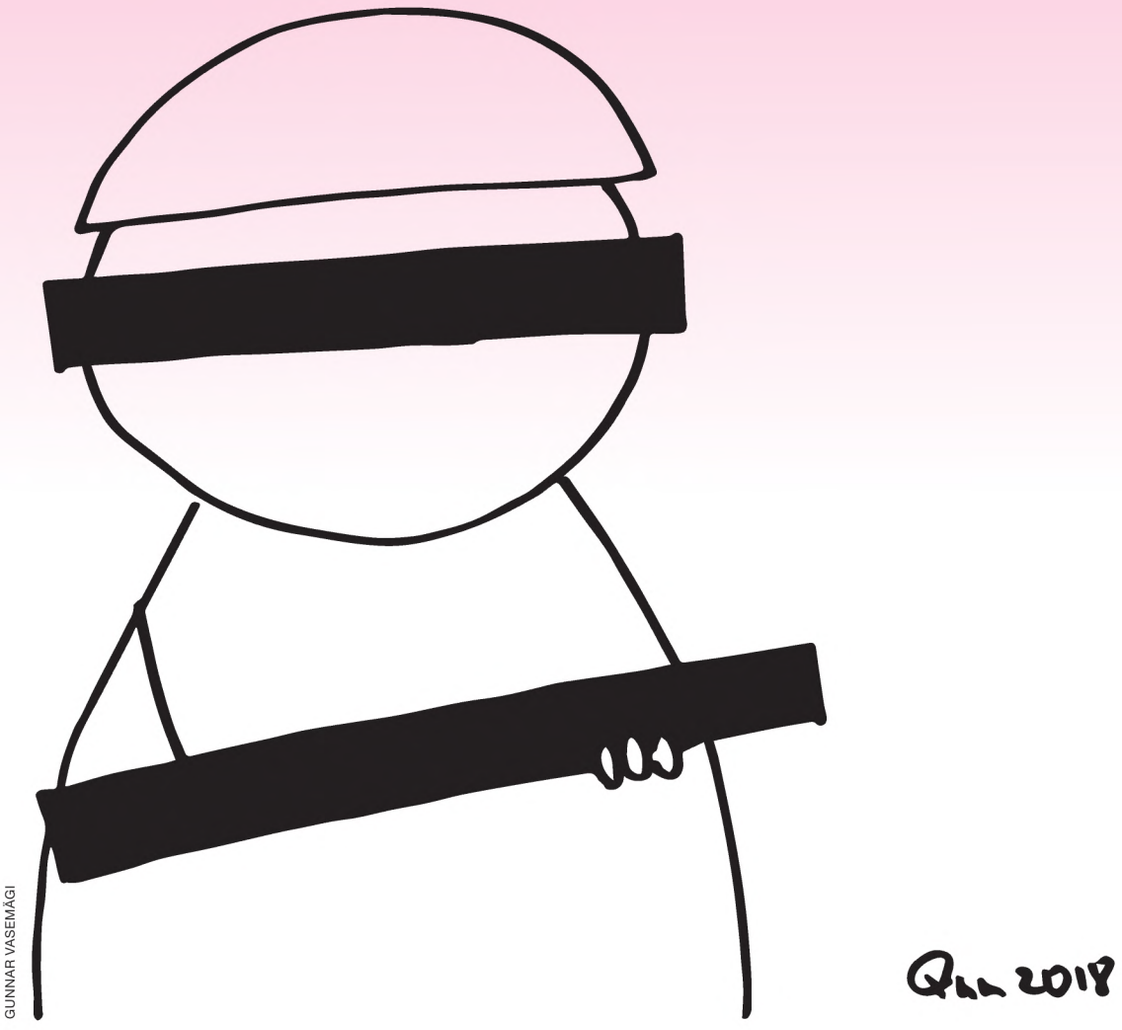

GUNNAR VASEMÄGI

Mitte täiesti tundmatu sõdur

Kuidas teha tõeliselt head sõjafilmi? Ilmselt on üks asjakohasemaid nippe pöörduda soomlaste poole. Sest sealtkandist on valdavalt tulnud ikkagi häid žanrisse sobituvaid teoseid. Noh hüva, „Rukajärven tie“ mulle tõesti ei meeldinud, aga kõik ülejäänud, mis silma on hakanud, veavad välja küll.

Tekst: GUNNAR VASEMÄGI, vabatahtlik autor

Nüüd on põhjanaabrid saanud valmis uue oopusega, mis on küll pikk nagu kannatus, aga vaatamine tasub ära ning järjest lapikumaks vajuv tagumik ei tule meelde. Linateos on juba saanud terve koorma igasuguseid aunimetusi, milles figureerivad sõnad „parim“ ja muud samalaadset. Üsna õigustatult. Tegu on siis eelmisel aastal valminud filmiga „Tundmatu sõdur“.

Aluseks on Väinö Linna 1954. aastal kirjutatud samanimeline romaan. Et autor on kirjapandus tuginenud omaenda kogemusele, on tulemus ehe, nii neetult ehe. Üllatuslikult ei ole filmimeistritega juhtunud nii, et kuskilt sisselangenud punkrist on leitud vaevaga loetavad paberilehed ning pärast teksti taastamist ja restaureerimist on vaimustuse sisse sattunutena alustatud suure müdinaga filmimist. Esimest korda filmiti sama asi üles juba 1955. Niisiis on „Tundmatu sõduri“ puhul tegemist taaslavastusega, mida viimasel ajal on hakatud propageerima ka kodumaisele filmiklassikale. Võiks kusagilt välja otsida vanema versiooni ja võrrelda, kas tulemus on saanud parem või on oluliselt nirum.

Filmi tegevus keerleb ümber ühe Soome jalaväeüksuse, mis Jätkusõja ajal Karjalas madistab. Keskseks tegelaseks on filmis seersant Rokka. Jonnakas sõjamees, kes sõdimise koha pealt jagab biiti korralikult, kuid kel igasugune kantseliit ja ülemused ... ajavad sisikonna pahempidi. Igati tore, et pole tegu Nõukogudemaa filmikunsti nipiga,

kus sõjamees on alul nii mõneski situatsioonis paras tõbras, hiljem kasvab ümber ja jalutab uulitsal, rind medaleid täis nagu liikuv autahvel. Rokka jääb iseendaks kuni lõpuni, iseloomu ümberkujundamist vaatajale ei pakuta. Ja tore ka, et pole surematu sõjamees Hollywoodi varamust. Okei, on stseen, kus Rokka käitub enam-vähem nagu eelmainitu ..., aga Rokka suudab salvesid vahetada, pihta saada ja verd joosta nagu kõik teisedki. Muidugi ei ole film ainult Rokka lugu, see on ka teiste sõjameeste lugu, kogu Soome lugu Jätkusõjas.

Karaktereid on rohkem ja vähem asjalikke. On jutupaunikuid ja humoriste, väheke loksuva katusega indiviide ja mehistumisega tegelevaid asjapulki. Karakterid ei ole must-valged, õnn, et aluseks võeti nii hea tekst. Nii mõnigi kord vaatad filmi jooksul nii üht kui teist tegelast ja mõtled: kuhu teda lahterdada? Ses suhtes täitsa eluline ja inimlik. Nii mõnigi kangelane saab hakkama uskumatu totrusega ja pudrupea üllatab millegi täiesti mõistlikuga. Ja nii mõnigi tõpranägu jääbki tõpranäoks, midagi pole teha. Muuseas, ka raamat ning 1955 tehtud film on saanud süle ja seljaga neidsamuseid ülivõrdeid. 1955. aasta filmi müüdi neljakümnesse riiki, olevat rekord, uuslavastusel on aega seda numbrit väärata.

Soomlastel on olnud ka viitsimist vanatehnikat metsa vedada ja seda seal lõhkuda. Mittespetsialisti, lausa võhiku silmale tundus seal võsa vahel sõitnud raud üpris autentne. Kavalad soomlased on muidugi teinud kaameraga sama trikki, mida meiegi osavnäpud – vaatajale demonstreeritakse tanki siit ja teiselt küljelt, siis pööratakse kaamera kuhugi mujale, tiritakse sinna ka tank ja näidatakse uuesti sedasama tanki. Mis sa hädaga teed, kui neid ennemuistseid sõjariistu niipalju käes pole, et võib pooled puruks lasta ja ülejäänud suurele platsile ritta seada.

LISATEAVE

„Tundmatu sõdur“
Lavastanud Aku Louhimies
Osades Eero Aho, Johannes Holopainen, Jussi Vatanen, Aku Hirviniemi
2 tundi ja 15 minutit

Punkte jagaks seekord heldelt
Idee: 9 – kuna stsenaariumi autor ei viibi meie hulgas, siis ei taha tema kallal väga näägutada
Teostus: 8 – kõik oli muidu üüberkena, aga pikkus võttis ikka läbi küll
Näitlejatööd kokku: 10 – pole küll õrna aimugi, kes on praegu Soome vingeimad näitlejad, kuid paistis, et filmis nad kaasa tegid
Lavastajale: 9 – igapidi tubli töö, aga see pikkus ... natuke lühemalt paluks

Eks enne vaatama asumist see film hirmutas pisut. Esiteks pikkusega. Teiseks on ju tegu alles aasta tagasi väljastatud kraamiga, millele juba on külge poogitud kõiksuguseid ülistavaid omadussõnu. Kolmandaks on film nii-öelda uuele katsele minek, on ju nii algmaterjaliks olev romaan kui esimene ekraniseering üle kuuekümne aasta vanad. Tegi ettevaatlikuks. Mida paganat sealt nüüd küll oodata? Kas on tahetud parimat, aga välja tulnud nii nagu alati? Õnneks tähendab soomlaste „nagu alati“ täiesti kobedat tulemust. Kogu kolm tundi vältav sõjategevus ei muutu ka tüütuks. Vaatajat ei üritata ainult lahingustseenidega uimaseks tampida, režii on tehtud eeskujulikult ja vahele saab näha ka muud peale sõdimise. Linateosega on jah see sant lugu, et midagi pole teha, tuleb papagoi või rikkis plaadimasinana korrutada varasemate arvustajate kiidusõnu.

Filmi tegevus keerleb ümber ühe Soome jalaväeüksuse, mis Jätkusõja ajal Karjalas madistab. Keskseks tegelaseks on filmis seersant Rokka.

Film on küll tundmatuks jäädа soovivast sõdurist, kuid linateos ise tundmatuks ei jää. Vähem kui aastaga on kokku kraabitud juba piisav kogus positiivseid epiteete ja festivaliauhindu. No kõike muud, aga tundmatuks jäädа filmil pole õnnestunud.

„Tundmatu sõdur ja tundmatu surm,
igavesti tundmatuks jääd.
Ajutine tuli ja ajutine au
langend kangelastele.“

Nii laulab meie oma kodune klassik ühes oma Soomes väljalastud esikplaadi laulus. Ja paratamatult nii ongi. Kibe, aga nii neetult paljudel kordadel tõsi.

Vabadussõja lugusid Jõgevamaalt

Vabadussõjast saab üldteadmisi mitmetest raamatutest, kooli ajalootundidest, ajakirjandusest, raadiost ja televisioonist. Hoopis teine asi on aga lugeda ja teada, mis juhtus Vabadussõja ajal meie kodukandis – kes olid need kangelased, keda meie vanaisad või isad tundsid ja teadsid?

Tekst: MARGE TASUR

RAAMATUARVUSTUS

Just sellist vahetut sõja-aatelist vaimsust on tunda Kaitseliidu Jõgeva maleva propaganda- ja ajaloopealiku Ülo Pärna koostatud raamatus, mis räägib Vabadussõja sündmustest Jõgevamaal. Võidupüha eel kaante vahele saanud teosesse on autor kogunud omaaegseid artikleid ajakirjandusest, väljavõtteid dokumentidest ja erialakirjandusest. Samuti saab ülevaate Vabadussõjas langenutest, kihelkondlikest mälestusammastest ning Vabadusristi kavaleridest. Raamat on pühendatud Vabadussõjas langenud ja vigastuste tõttu hukkunud Jõgevamaa kaitseliitlaste mälestusele.

Ammune huvi

Osa raamatusse jõudnud materjalist noppis autor kokku juba sügaval nõukogude ajal. Muidugi ei olnud Pärnal toona aimugi, et need killud kunagi raamatusse jõuavad. Et juhuslikest leidudest selgemat ülevaadet saada, luges Ülo Pärn hiljem kirjandusmuuseumis artiklid täielikult üle ning valis välja ja kirjutas sõna-sõnalt ümber need, mis puudutasid sündmusi Jõgevamaal. Sel ajal ei saanud hästi koopiad teha ja tuli käsitsi kirjutada, see oli vaeva ja aega nõudev töö. Muidugi luges Pärn ka erinevaid kohalikke lehti ja uuris, kuidas Vabadussõjast kirjutati.

Olulist ja vahetut teavet annavad ka mälestused. Autori sõnul avaldub neis aga tegelikkuse kurbloolisus. Nimelt, kui kaks inimest räägivad samast seigast, siis on tunne, et jutt käib kahest erinevast asjast. Selguse loomiseks ja faktide täpsustamiseks tuli Riigiarhiivis läbi töötada väeosade sõjategevuse päevikud. Enne teist maailmasõda koostasid paljud väeosad oma ajalooraamatuid. Näiteks Jõgeval sõdis 2. polk ja nende tegevusest annab ülevaate raamat „2. jalaväepolgu ajalugu“. Eraldi uuris Ülo Pärn Riigiarhiivis leiduvaid esildisi, kellele ja mille eest määrati autasu ehk Vabadusrist.

LISATEAVE

Vabadussõja sündmused Jõgevamaal
Koostaja: Ülo Pärn
362 lehekülge
Kaitseliidu Jõgeva malev

Eestlaseks saamise vaimsus

Ülo Pärn tõi materjalide põhjal välja, et suuremad sõjapidajad olid pigem sulaste pojad või vaesemate perede lapsed, mitte suurte talupidajate ja rikaste vanemate lapsed. Nemad teadsid, mis on Vene riik ega uskunud, et käputäiega on võimalik vaenlane kinni pidada. Vabadusvõitlejad ei saanud sageli süüagi, mõnest talust aeti nad minema ega antud midagi. Enamasti olid sellise suhtumisega jõukad talud, kes olid seda meelt, et Venemaalt saadakse peksa ning pärast hakatakse uurima, kes võitlejaid toitis. Nad tundsid, et Venemaa vastu ei saa.

Tähelepanuväärset sõjavaprust näitasid üles koolipoisid. „Neile kandus edasi ärkamisaja eestlaseks saamise vaimsus. Paljud õppisid hoolsalt ja olid saamas korralikku haridust. Nad tundsid, et eestlastel on vajalik haridus ja võimed, et iseseisvat riiki moodustada,“ lausus Pärn. Eestluse hoidmine ja omariikluse eest seismise vajadus kasvas inimestesse. Juba esimesed lahingud näitasid, et esimese paugu peale ei joostud häbiga minema.

Näiteks Lohusuus pidid poolsada meest, sh kümmekond Avinurme kaitseliitlast, sõdima rikkis kuulipildujaga 250–300 venelase vastu, kel oli mitu kuulipildujat. Aga kaitseliitlased ei taganenud. Korraks õnnestus neil lahingu käigus kuulipilduja ka ära parandada ja seni, kuni eestlaste kuulipilduja töötas, panid nad punastele südilt vastu. Olulise eduta hakkasid punased laiendama pealetungi tiibadele. Käputäis meie mehi jäi punaste haardesse; kui vaenlane jõudis saja sammu kaugusele, algas taganemine. Vaatamata lüüasaamisele taganeti väärikalt.

„Arvan, et raamat kõlbaks ka ajalootunnis asjade rääkimiseks. Siin on emotsiooni ja dokumenteeritud infot. Tavaliselt räägitakse sellest, mida me teame kõik – kunas sõda algas, et sõdisime venelaste ja Landeswehriga, et meil oli Laidoner. Seda, mis toimus Jõgevamaal, esile ei tule. Aga nii see kui kõik muu, ka vastaspoole sigadused, on selles raamatus olemas,“ märkis Pärn. Raamat poelettidele ei jõua, küll aga leiab „Vabadussõja sündmused Jõgevamaal“ koolidest, Kaitseliidu Jõgeva malevast ja raamatukogudest.

AASTATELLIMUS ALLA KOLME EURO
KAITSE KODU!
KAITSELIIDU AJAKIRI
VAATA LISAINFOT: WWW.FACEBOOK.COM/KAITSEKODU

VEE- JA TUULEKINDEL RIIETUS / SELJAKOTID / TELGID
MAGAMISKOTID / MAGAMISALUSED / SOE ALUSPESU

Gladius Tallinn-Tartu mnt 73 (bussijaama ristmik)
Avatud esmaspäevast reedeni: 10:00-18:00

Telefon: 525 6147
E-pood: www.gladius.ee

GLADIUS
WWW.GLADIUS.EE